

Riksdagens snabbprotokoll 2023/24:73

Fredagen den 16 februari

Kl. 09.00–14.07

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2023/24:433

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:433 Förbättrade förhållanden för landets reservofficerare
av Erik Ezelius (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 19 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är brist på tid i kammaren.
Stockholm den 14 februari 2024
Försvarsdepartementet
Pål Jonson (M)
Enligt uppdrag
Maria Diamant
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2023/24:441

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:441 Förbättrad folkhälsa genom skydd av barn från våldspornografi
av Åsa Eriksson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 12 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är andra, sedan tidigare inbokade åtaganden.
Stockholm den 13 februari 2024
Kulturdepartementet
Parisa Liljestrand (M)
Enligt uppdrag
Ida Wettervik
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2023/24:447

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:447 EU-direktivet om tillbörlig aktsamhet för företag

av Aida Birinxhiku (S)

Interpellationen har överlämnats till statsrådet Busch och kommer att besvaras tisdagen den 12 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är brist på tider i kammaren.
Stockholm den 14 februari 2024.
Klimat- och näringslivsdepartementet
Ebba Busch (KD)
Enligt uppdrag
Maria Åhrling
Expeditionschef

Interpellation 2023/24:467

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:467 Sveriges utbyggnad av totalförsvaret
av Lars Isacson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 19 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är brist på tid i kammaren.
Stockholm den 14 februari 2024
Försvarsdepartementet
Pål Jonson (M)
Enligt uppdrag
Maria Diamant
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2023/24:477

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:477 Framtida rekrytering av personal till Försvarmakten
av Johan Andersson (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 8 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är brist på tid i kammaren.
Stockholm den 14 februari 2024
Försvarsdepartementet
Pål Jonson (M)
Enligt uppdrag
Maria Diamant
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2023/24:486

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:486 Innovationskraften i Öresundsregionen
av Per-Arne Håkansson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 12 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är brist på tider i kammaren.
Stockholm den 14 februari 2024

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ebba Busch (KD)

Enligt uppdrag

Maria Åhrling

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:490

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:490 Stöd för kommersiell service på landsbygden
av Gunilla Svantorp (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 15 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 14 februari 2024

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Peter Kullgren (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 2 Svar på interpellation 2023/24:366 om arbetsmarknadskunskap i gymnasieskolan

Anf. 1 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Niklas Sigvardsson har frågat mig om jag har tagit initiativ till en analys av hur borttagandet av arbetsmarknadskunskap ur ämnesplanerna påverkar kunskaperna bland elever om den svenska modellen, om risken för utnyttjande på arbetsmarknaden och om risken för framtida arbetsskador på grund av dålig arbetsmiljö. Niklas Sigvardsson har vidare frågat mig om jag i så fall kan redogöra för resultatet av analysen och hur jag avser att agera för att morgondagens unga ska få ta del av hur den svenska arbetsmarknaden, arbetsmiljölagstiftningen och arbetsrätten fungerar.

I december 2023 beslutades det om nya ämnesplaner för gymnasieskolan. Bakgrunden är att den 15 juli 2022 trädde ändringar i skollagen i kraft som innebär att gymnasieutbildningen inte längre ska vara kursutformad utan ämnesutformad och att ämnesbetyg ska ersätta kursbetyg i gymnasieskolan. Varje ämne ska bestå av en eller flera nivåer, och betyg ska sättas efter varje nivå, men ett godkänt betyg på en högre nivå ska ersätta ett betyg på en lägre nivå. Ändringarna ska tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025.

Statens skolverk tog fram förslag till nya ämnesplaner i de gymnasiegemensamma ämnena som remitterades i gängse ordning. Arbetsmarknadens parter bereddes tillfälle att yttra sig över förslagen men lämnade inte något yttrande.

Därefter beslutade regeringen om de nya ämnesplanerna för de gymnasiegemensamma ämnena. Utöver att ämnesplanerna har anpassats med anledning av ämnesbetygsreformen har ämnesinnehållet setts över. En av utgångspunkterna för översynen har varit att ämnesplanerna ska bidra till ett fördjupat lärande och att ämnesinnehållet ska ha en tydlig progression från grund- till gymnasieskolan.

När det gäller innehållet i ämnet samhällskunskap, som alla elever på nationella program i gymnasieskolan läser, har vissa justeringar gjorts i förhållande till vad som tidigare gällde. Ämnet ska bygga vidare på de kunskaper som eleverna har med sig från grundskolan. Av det centrala innehållet för samhällskunskap i grundskolans årskurs 7–9 framgår att alla elever ska ha kunskaper om arbetsmarknadens och arbetslivets förändringar och villkor med avseende på till exempel lönebildning, arbetsmiljö och arbetsrätt. I ämnets nya centrala innehåll i gymnasieskolan finns bland annat områdena rättsprinciper och rättsstat samt frågor om välfärd, arbetsliv, hållbarhet, jämlikhet och jämställdhet. Skolverket har bedömt att arbetsrätt ingår som en del i dessa områden, och regeringen gör samma bedömning. Dessutom ingår området arbetsliv i många av de yrkesämnena som elever på yrkesprogram i gymnasieskolan läser och i examensmålen för yrkesprogram.

Även läroplanen för gymnasieskolan framhåller detta område, då det där framgår att eleverna ska få lära sig om samhälls- och arbetsliv och ges förutsättningar att delta i demokratiska beslutsprocesser i samhälls- och arbetsliv.

Utifrån det här känner jag mig trygg med att alla elever även framöver kommer att få de kunskaper de behöver om arbetsmarknaden för ett aktivt deltagande i samhällslivet och för att kunna ge sig ut i arbetslivet, antingen direkt efter gymnasieskolan eller efter vidare studier.

Anf. 2 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Herr talman! Under december, mitt i luciaförberedelser och julstök, smög regeringen ut ett beslut om ämnesplaner för gymnasieskolans gymnasiegemensamma ämnen, alltså de ämnen som alla som läser ett nationellt program på gymnasiet läser. Beslutet ska träda i kraft inför höstterminen 2025.

I normala fall leder förändringar i ämnesplaner oftast bara till diskussioner i ämneslag eller arbetslag bland lärare runt om i vårt land. Men denna gång valde regeringen att plocka bort något så centralt som arbetsmarknadskunskapen ur det centrala innehållet i ämnet samhällskunskap. Det kan låta som en liten sak, men det innebär faktiskt en risk att svenska elever inte någonsin gång mellan att man är 16 och 19 år gammal får ta del av undervisning och kunskap om den svenska

modellen, vilka rättigheter och skyldigheter man har på svensk arbetsmarknad och hur man får till en bra arbetsmiljö. Låt det sjunka in! Det finns alltså en risk att svenska elever inte någon gång under sin gymnasietid får undervisning som behandlar ämnet arbetsmarknad.

Herr talman! Ministern hävdar i sitt svar att arbetsliv visst står kvar i ämnesplaner och läroplaner. Låt mig då jämföra de skrivningar som finns i de nu gällande ämnesplanerna och de nya.

I dag ska lärare planera och genomföra undervisning som behandlar följande: arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö, arbetsmarknadens parter och deras olika roller och betydelse för samhällsutvecklingen och digitaliseringens påverkan på arbetsmarknaden.

Det jag måste tolka det som att ministern och regeringen anser är likvärdiga skrivningar i de nya ämnesplanerna är följande: resursanvändning, tillväxt, konjunkturer och ekonomisk politik, till exempel frågor om välfärd, grundläggande prisbildning, försörjning, företagande, arbetsliv, hållbarhet, jämlikhet och jämställdhet.

För mig är det ofattbart att man kan se de här skrivningarna som likvärdiga. Det är ju tydligt att man prioriterar ned arbetsmarknadskunskaper i gymnasieskolans ämnesplaner. Det går inte att se på annat sätt. Det gäller framför allt den svenska modellen, som är unik för de skandinaviska länderna i en global kontext.

Att ministern fortfarande inte riktigt kan ge svar på om regeringen har gjort en analys och vad den i så fall visar tycker jag är slående. Det får mig faktiskt att undra om det över huvud taget har gjorts någon konsekvensanalys av vilka risker det här medför för svensk arbetsmarknad.

Skolminister Lotta Edholm får gärna använda sitt kommande inlägg till att försöka svara på min första fråga om analysen. Har det gjorts någon riskanalys? Har det gjorts någon konsekvensanalys? Har man analyserat vilka risker unga står inför när det gäller utnyttjande på arbetsmarknaden och framtida arbetsskador på grund av bristande kunskaper om arbetsmiljö och bristande kunskaper om den svenska arbetsmarknaden, och vad har den analysen i så fall visat?

Anf. 3 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Unga har en utsatt ställning på arbetsmarknaden.

Många har en otrygg anställning och korta kontrakt. De jobbar oftare deltid, och många är på grund av det inte organiserade i ett fackförbund.

Unga löper större risk än andra att råka ut för olyckor på jobbet och är överrepresenterade i statistiken över anmälda arbetsskador. De är dessutom överrepresenterade i fråga om dödsolyckor – 14 procent av dem som omkom på arbetet under 2023 var under 25 år samtidigt som endast 7 procent av arbetskraften är i den åldern.

Ungas arbetsmarknad är otrygg, och de har många gånger inte tillräcklig kunskap om sina rättigheter och skyldigheter på jobbet eller förmåga att själva bedöma

riskerna på en ny arbetsplats. Tillsammans med bristande introduktion gör detta dem mer utsatta än äldre och mer erfarna arbetskamrater.

Behovet av att utbilda ungdomar om deras rättigheter och skyldigheter på arbetsmarknaden är bevisligen stort. De behöver förstå vad ett kollektivavtal är, vilka lagar som gäller och att de har rätt att kräva en trygg och hälsosam arbetsmiljö. Detta behöver de innan de kommer ut i arbetslivet. Man har ett särskilt stort behov av att förstå hur den svenska modellen fungerar och veta vart man ska vända sig om man blir utnyttjad eller sätts att arbeta i en bristfällig arbetsmiljö. Utan grundläggande kunskap riskerar unga att vara helt skyddslösa.

Att se till så att alla ungdomar får kunskap om arbetsmarknaden med sig från gymnasiet är väldigt smart. Ingen annanstans samlas så många unga människor på väg ut i arbetslivet som i gymnasieskolan. Men denna smarta lösning verkar inte vara regeringens.

Som Niklas Sigvardsson just förtjänstfullt redogjort för finns det en överhängande risk att många elever på gymnasiet inte kommer att få lära sig om sina rättigheter och skyldigheter på jobbet när de nya ämnesplanerna börjar gälla. I jämförelse med dagens ämnesplaner är det helt uppenbart att utrymmet för arbetslivskunskap krymper och att ämnet riskerar att helt prioriteras bort.

Jag undrar därför på vilket sätt skolministern menar att unga människor ska få kunskap om sina rättigheter och skyldigheter på arbetsmarknaden innan de börjar jobba, om de inte ska få det på gymnasiet.

Anf. 4 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Övergången från kurs- till ämnesgymnasium har föregåtts av ett enormt arbete, som har pågått under flera år. Det är inte så att regeringen har smugit ut de ändringar som det innebär att gå över från kurs- till ämnesgymnasium, utan detta har föregåtts av långa remisstider och många samtal. Skolverket har lagt ned mycket jobb på att se till att ämnesplanerna blir så bra som möjligt. Men det är klart att det är en stor förändring när man går över från ett kursutformat gymnasium till ämnesgymnasium.

En viktig del i detta arbete är just att man remitterar förslagen innan de blir till en proposition och innan riksdagen fattar sina beslut. Ofta svarar många remissinstanser på de olika delarna. Vi vet sedan tidigare, även från andra ämnen, att många har synpunkter på innehållet i de förslag som läggs fram – det gäller även detta som handlar om samhällskunskap.

Arbetsmarknadens parter har naturligtvis också fått möjlighet att besvara remisser men har inte haft några synpunkter på detta. Det beror, anser jag, på att det nya ämnesgymnasiet i större utsträckning ska bygga på de kunskaper som eleverna har med sig från grundskolan så att man inte upprepar för mycket av det de redan har lärt sig där. Därför har detta komprimerats.

Skolverket skriver i sin analys att detta inte innebär några förändringar. Eleverna kommer att få med sig detta, bland annat genom de ämnen vi nu diskuterar,

som kommer att vara gemensamma för alla elever på gymnasieskolan. Elever som går på yrkesprogram kommer dessutom att få en ännu mer genomgripande kunskap i dessa ämnen. Tanken bakom detta är absolut inte att på något sätt försämra den kunskap som eleverna får i gymnasieskolan.

Jag tycker att det känns lite tråkigt att det finns något slags tro hos interpellanten att vi skulle ha smugit igenom dessa förändringar – så är det naturligtvis inte. Detta uppdrag gavs av den tidigare socialdemokratiska regeringen, och arbetet har pågått under flera år för att få till bra ämnesplaner som utgör ett bättre och mer välfungerande system än det system med kursutformat gymnasium som vi har haft och fortfarande har. Samtliga partier har också, såvitt jag kan bedöma, varit eniga om att detta är rätt väg att gå.

Anf. 5 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Herr talman! Det är inte ämnesbetygen och ämnesgymnasiet vi diskuterar här utan innehållet i den gymnasiegemensamma kursen samhällskunskap.

När väldigt mycket ska in på kort tid krävs det att styrdokumentet är precisa och tydligt pekar ut vad som ska ingå när lärare planerar och genomför sin undervisning. När det gäller till exempel den stora kursen i samhällskunskap, nivå 1 b, rör det sig om kanske 50–60 timmars undervisningstid, och då behöver styrdokumentet och prioriteringarna vara glasklara för att detta ska gå att klara av.

Lärare balanserar redan i dag extremt många styrdokument. Det handlar om ämnesplaner, examensmål för program och läroplanens övergripande mål. I ämnesplanerna finns det tre delar som är särskilt viktiga, nämligen ämnets syfte, det centrala innehållet och betygskriterierna. Lärare ser ofta detta som det mest närliggande och som det de oftast tittar på när de planerar sin undervisning. Då borde det framgå tydligt att arbetslivs- och arbetsmarknadskunskap ska ingå, om man nu menar det.

I dag är det inte bara i ämnesplanernas centrala innehåll som man föreslår en förändring. Även ämnets själva syfte förändras faktiskt. I den nuvarande ämnesplanen för ämnet samhällskunskap står det att elever ska ges möjlighet att utveckla förståelse för frågor om arbetsliv, resurser och hållbar utveckling. Där finns alltså begreppet arbetsliv med, och som ministern säger finns det med i många delar även i de nya ämnesplanerna. Men det försvinner från syftet för ämnet samhällskunskap. Om arbetsliv försvinner från själva syftet är detta en ganska tydlig prioritering från regeringens sida. Då är det, herr talman, en gåta för mig hur man kan hävda att det är självklart att alla elever, oavsett vilken lärare de har, kommer att få tillgång till kunskaper om arbetsmarknaden.

Man kan, som ministern, säga att yrkesprogrammen har det med i sina yrkeskurser. Men i dag går över 200 000 elever på högskoleförberedande program. Hundratusentals ungdomar på högskoleförberedande program kommer alltså inte att få undervisning i detta utöver kanske ett litet ord om arbetsliv. För oss

socialdemokrater är det väldigt förvånande att man lägger fram en sådan ämnesplan i en ny ämnesgymnasieskola. Vi vet nämligen att det är extremt viktigt att svenska elever får utbildning i arbetsmarknadskunskap.

Med tanke på att arbetsmarknadskunskapen tydligt prioriteras bort – det går inte att se det på något annat sätt – från samhällskunskapens syfte och centrala innehåll borde man kanske vara lite mer rättvisande och ärlig från regeringens sida och säga att man har gjort denna prioritering; man tycker inte att det ska säkerställas att alla svenska gymnasieungdomar ska ha rätt till undervisning i arbetsmarknadskunskap och inte bara de elever som har turen att få en lärare som faktiskt tolkar in de gamla styrdokumentens skrivningar i de nya styrdokumentens skrivningar.

Anf. 6 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Ministern hänvisar till yrkesprogrammets examensmål, som Niklas Sigvardsson precis nämnde. Det är lätt att dra slutsatsen att hon gör det för att hon ser samma sak som vi, nämligen att arbetslivskunskap nu riskerar att försvinna från samhällskunskapen på gymnasiet. Hon verkar vilja säga: Kolla här – här borta finns den i alla fall kvar.

Som sagts här i debatten behöver alla ungdomar förberedas för arbetslivet. Bland dem som examinerades från ett högskoleförberedande program 2021 gick 35 procent vidare till högre studier inom ett år. Men mer än hälften av eleverna börjar arbeta direkt efter gymnasiet och riskerar nu med regeringens beslut att vara än sämre förberedda för arbetslivet.

Med tanke på ungas utsatthet på arbetsmarknaden menar jag att arbetslivskunskap borde ges större utrymme på våra gymnasieskolor. I stället har regeringen bestämt sig för att prioritera ned livsviktig kunskap. Det är svårt att tolka regeringens beslut på något annat sätt än att man inte tycker att ungas förståelse för svensk arbetsmarknad är särskilt viktig eller i varje fall inte något man ska lägga tid på i gymnasieskolan.

Jag undrar om ministern tycker att det är viktigt att alla gymnasieelever får kunskap om hur arbetsmarknaden fungerar. Och om hon tycker det, på vilket sätt kommer hon då att följa upp att konsekvensen av regeringens beslut inte blir att arbetslivskunskap försvinner från schemat?

Anf. 7 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Ja, det är viktigt att alla elever i gymnasieskolan får del av de här kunskaperna, liksom att elever på högstadiet i grundskolan får det. Det är själva grunden. Först lär man sig det som behövs på högstadiet, och sedan ska den kunskapen följa med in i gymnasieskolan, där ämnesmålen tar vid. Det är viktigt att detta fungerar.

Jag vill bara understryka att det är ett stort arbete som ligger bakom de ämnesplaner som vi nu kommer att få, som väldigt många människor och olika organisationer har varit delaktiga i.

En remissomgång är viktig just för att få in kunskaper och synpunkter, så att man sedan kan göra förändringar innan man lägger fram förslaget för riksdagen. Jag kan bara konstatera att arbetsmarknadens parter har fått detta på remiss och inte har haft några synpunkter. Jag tror att det beror på att man har läst det som Skolverket har skrivit om formuleringarna och känt sig trygg med att det inte handlar om försämrade kunskaper.

När den här typen av dokument kommer ut i skolans värld är det förstås viktigt att skolan anpassar sig efter detta. Att till exempel se till att det finns riktiga läroböcker är ett sätt att se till att eleverna får till sig den kunskap som de behöver. Det handlar också om att lärare ska få kunskaper om hur det nya ämnesgymnasiet fungerar och så vidare.

Detta är viktiga frågor, och jag känner mig trygg med att även framtidens gymnasieelever kommer att få den kunskap som behövs för att gå ut i arbetslivet.

Anf. 8 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Herr talman! Ministern kan ju höra av sig till valfritt fackförbund som har kontaktat mig de senaste månaderna. Hon kan kontakta arbetslivs- och näringslivs-företrädare eller elevorganisationer, som i samtal med mig också har uttryckt oro över hur en så viktig kunskap som arbetsmarknadskunskap riskerar att helt försvinna i gymnasieskolan.

För oss socialdemokrater är det tydligt att vi behöver slå vakt om den svenska modellen. Vi behöver göra det kraftfullt även från statligt håll, för vi behöver kunskap hos alla elever och alla ungdomar om den svenska arbetsmarknadsmodellen. Vi behöver tidigt kunskaper om hur arbetslivet fungerar, om vilka rättigheter och skyldigheter man har när man arbetar och om hur man skapar en trygg arbetsmiljö tillsammans med sina arbetskamrater och sina arbetsgivare på den svenska arbetsmarknaden. Det är tyvärr en kunskap som riskerar att försvinna. Det går inte att tolka de här skrivningarna på annat sätt. Som jag tidigare redogjorde för är det bara att gå in och jämföra de nuvarande ämnesplanerna med de nya ämnesplanerna för att se det svart på vitt.

Men som tur är finns det fortfarande möjlighet för regeringen att agera. Jag väddar därför till skolministern och regeringen att fatta ett nytt beslut som kan gälla från höstterminen 2025 och som ger lärare en tydligare vägledning och tydligare prioritering när det gäller hur arbetsmarknadskunskap ska prioriteras för svenska elever.

Ta förnuftet till fånga, och gör det som är rätt! Ge svenska ungdomar rejäla kunskaper om den svenska arbetsmarknaden!
(Applåder)

Anf. 9 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Som jag har försökt säga är det arbete som har utförts innan regeringen lägger fram sitt förslag väldigt gediget. Det är mängder av tjänstemän som har prövat olika typer av formuleringar. Sedan har man remitterat det, i det här fallet bland annat till

arbetsmarknadens parter, som inte har haft några synpunkter. Man gör på detta sätt just för att man ska få in synpunkterna innan en process äger rum där man ska anta de nya ämnesplanerna.

Som skolminister förutsätter jag att till exempel fackförbund eller, som i det här fallet, arbetsmarknadens parter samlat framför dessa åsikter om man har dem. Nu har man ju inte haft några sådana synpunkter. Man har tyckt att det är bra formuleringar, och det beror på det bakgrundsmaterial som Skolverket har lagt fram.

Jag känner mig fullkomligt trygg om att svenska elever även i fortsättningen kommer att få goda kunskaper på det här viktiga området. Jag känner också stor trygghet när det gäller att elever i grundskolan får tillräckliga kunskaper för att kunna gå ut i arbetslivet på ett bra sätt.

Men det är viktigt att man har lite respekt för de processer som äger rum innan man fattar beslut. De fackföreningar som Niklas Sigvardsson säger borde ha fått lämna in sina synpunkter har faktiskt inte haft några synpunkter. Därför är detta ett välavvägt förslag som nu kommer att bli verklighet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 3 Svar på interpellation 2023/24:387 om missbruk av nystartsjobb

Anf. 10 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Serkan Köse har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att motverka fusk och missbruk i nystartsjobben och för att säkerställa att individer anställda med nystartsjobb inte utnyttjas.

I sin fråga refererar Serkan Köse till Riksrevisionens granskningsrapport: *Subventionerade anställningar – att motverka fel i ett system med allvarliga risker*. Regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning. Arbetet för att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott riktade mot det offentliga är högt prioriterat av regeringen. Självklart ska utbetalningar från välfärdssystemen vara korrekta.

Nystartsjobb är efter lönebidrag den vanligast förekommande formen av subventionerad anställning. En hög andel av personer med nystartsjobb etablerar sig på arbetsmarknaden efter avslutad tid med stöd.

Ingen form av felaktigt utnyttjande av offentliga medel är acceptabel. Hur omfattande de felaktiga utbetalningarna avseende subventionerade anställningar är lämnar Riksrevisionens rapport inte något svar på. Men att det finns allvarliga risker är illa nog. Jag kan försäkra att regeringen tar frågan på stort allvar.

Enligt regleringsbrevet för 2024 ska Arbetsförmedlingen bidra till det övergripande målet att utbetalningarna från välfärdssystemen ska vara korrekta, andelen felaktiga utbetalningar ska minska och fel ska motverkas. Andelen felaktiga utbetalningar från de ersättningar som Arbetsförmedlingen hanterar ska därför

minska. Arbetsförmedlingen ska redovisa måloppfyllelsen, genomförda åtgärder för att minska de felaktiga utbetalningarna och en bedömning av åtgärdernas effekter.

Regeringen beslutade den 1 februari 2024 att inhämta Lagrådets yttrande över ett förslag till en ny lag om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet. Lagen innebär att vissa statliga myndigheter samt kommuner och arbetslöshetskassor ska kunna dela mer information med varandra än vad som är möjligt i dag. Förslaget syftar till att ge berörda statliga myndigheter samt kommuner och arbetslöshetskassor tillgång till uppgifter som behövs för att säkerställa korrekta beslutsunderlag för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Förslaget syftar även till att ge de statliga myndigheter som deltar i samverkan mot fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet tillgång till uppgifter som behövs för att planera, genomföra och följa upp myndighetsgemensamma kontroller av arbetsplatser.

Vad gäller arbetslivskriminalitet gav regeringen i december 2023 ett förlängt uppdrag till de samverkande myndigheterna om att fortsätta sitt tidigare uppdrag under 2024. Regeringen avser att senast under tredje kvartalet 2024 återkomma med ett förnyat uppdrag. Delegationen mot arbetslivskriminalitet ska, i enlighet med sina direktiv, redovisa en uppföljning och analys av myndigheters samverkan senast den 23 februari 2024. Det förnyade uppdraget ska beakta förslagen i delbetänkandet och innebära ett effektivare genomförande av regeringens prioriteringar, bland annat att arbetet ska slå hårdare mot den kriminella ekonomin, organiserad brottslighet i företagsmiljö och människoexploatering genom arbete.

Riksdagen överlämnade Riksrevisionens granskningsrapport till regeringen den 21 november med anvisning att inom fyra månader från överlämnandet lämna en skrivelse till riksdagen med anledning av rapporten.

Regeringen kommer att återkomma till riksdagen med en sådan skrivelse i närtid.

Anf. 11 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

I januari hade drygt 23 000 personer nystartsjobb, en lönesubvention som infördes av den borgerliga regeringen 2007 och som inte är ett vanligt arbetsmarknadspolitiskt program som kräver en anvisning från Arbetsförmedlingens handläggare. I stället bygger nystartsjobb på en rättighetslagstiftning, vilket innebär att subventionen är en rättighet. Det krävs därför inte någon arbetsmarknadspolitisk bedömning så länge den anställde uppfyller vissa, förhållandevis vida, kvalificeringsvillkor.

Nystartsjobben, som var en del av den borgerliga regeringens reformagenda, syftade till att förenkla och sänka kostnaderna för företag att anställa personal. Deras enkla utformning jämfört med andra former av

subventioner har troligtvis lett till att fler personer har fått anställning. Dock har detta även medfört större utmaningar, vilket innebär att vissa av de jobb som subventionen hjälpte till att skapa sannolikt hade uppstått även utan ekonomiskt stöd från staten. Detta beror förmodligen på att arbetsgivare har möjlighet att välja ut arbetslösa som redan har en starkare relation till arbetsmarknaden och står närmare den. Detta bekräftas av data från Arbetsförmedlingen som visar att individer som erhållit anställning genom nystartsjobb har haft en mer fördelaktig position på arbetsmarknaden jämfört med dem som blivit anställda genom andra anställningsstöd.

Riksrevisionen har nu granskat om kontrollen av de subventionerade anställningarna är effektiv. I den granskningen pekas nystartsjobben ut som den lönesubvention där risken för missbruk är störst. Anledningen är deras utformning med en relativt hög ersättningsnivå samtidigt som kraven på arbetsgivaren, liksom kontrollen inför beslut, är betydligt lägre än vad som gäller för övriga subventionerade anställningar.

Herr talman! Det är svårt för Arbetsförmedlingen att kontrollera löner och försäkringar när arbetsgivare saknar kollektivavtal. Det är också komplicerat att återkräva felaktigt utbetald ersättning på grund av hur regelverket är konstruerat. Arbetsgivare som medvetet har missbrukat systemet kan strunta i att betala och vänta på att bli stämda av Arbetsförmedlingen i allmän domstol, vilket kan ta flera år eller inte alls bli av.

Att det inte finns krav på att anställningsvillkoren – förutom lönen – ska vara i nivå med kollektivavtalade villkor innebär att arbetsgivaren varken är skyldig att se till att den anställde är försäkrad eller att premier för tjänstepension betalas in.

Inför beslut om nystartsjobb sker inte någon arbetsmarknadspolitisk bedömning, vilket innebär att det inte heller görs något arbetsplatsbesök. Arbetstagarorganisationerna får heller inte möjlighet att yttra sig om arbetsplatsens lämplighet.

Riksrevisionen uppger i rapporten att Arbetsförmedlingens handläggare sällan ens har kontakt med vare sig arbetsgivare eller arbetstagare före beslut om nystartsjobben. De pekar ut detta som en trolig anledning till att nystartsjobben är den subventionerade anställning som är vanligast förekommande i Arbetsförmedlingens polisanmälningar.

Äterigen: Bristen på krav och kontroller ökar risken för fusk, missbruk och arbetslivskriminalitet. Dessutom riskerar arbetstagare att utnyttjas och fara illa på arbetsplatser där arbetsvillkor eller arbetsmiljö är dålig.

Med anledning av detta ställde jag en konkret fråga till statsrådet Johan Pehrson om vilka åtgärder han avser att vidta för att motverka fusk och missbruk i nystartsjobben och för att säkerställa att individer anställda med nystartsjobb inte utnyttjas.

Jag uppberor min fråga: Vad avser statsrådet att göra för att hantera frågan om nystartsjobben?

Anf. 12 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! I svaret till interpellanten Serkan Köse räknade jag upp ett antal åtgärder som nu vidtas.

Det är otroligt angeläget att komma till rätta med fusk, fel och ren kriminalitet, och vi jobbar nu brett med detta. Vi stärker hela rättsväsendet med stora satsningar på de brottsbekämpande myndigheternas förutsättningar att komma åt de krafter som ligger bakom kriminaliteten. Det är ju inte så att det bara är någon enskild person som får för sig att här ska det fuskas lite, utan det är ofta organiserat.

Vi pratar om en grov brottslighet som håller på att äta sig in i samhällskroppen – ta bara Södertälje, där man kämpar enormt med detta. Därför är det väldigt bra att det till exempel i Arbetsförmedlingens styrelse finns företrädare från, hör och häpna, Södertälje kommun som har kunskap, erfarenhet och faktiskt passion – jag pratar om en socialdemokrat – och som kämpar för ordning och reda, mot gängen och mot den organiserade brottslighet som tuggar sig in i benmärgen i vårt samhälle.

Vi genomför det stora. Vi hyvlar ned sekretess och driver fram samarbete för att kunna köra register och jämföra. Vi har också satt igång Utbetalningsmyndigheten. Allt det här syftar till att rätt person ska ha rätt stöd. Den som inte har rätt till det stödet ska inte få det, och fuskar man ska man straffas.

Det är väl det jag vill säga att vi gör. Sedan kan jag ha respekt för att Serkan Köse inte tycker att det är tillräckligt.

Vad gör vi gällande Arbetsförmedlingen? De jobbar alltså med det här uppdraget. Jag och regeringen kommer att återkomma med ett svar på den skrivelse som riksdagen har skickat till oss med Riksrevisionens värdefulla analys. Det svaret kommer att innehålla en del saker som vi redan har gjort, men vi kommer också att peka ut vad vi tror att vi kommer att behöva göra ytterligare.

Herr talman! Interpellanten pekar ut en sak som är viktig, och det är att när man har egen rättighet och så att säga själv kan begära ett nystartsjobb är det, om man sköter sig och allting är uppfyllt och korrekt, mindre byråkratiskt på det sättet att det inte sker en arbetsmarknadsprövning. Själva utvärderingen visar att de här jobben fyller en funktion, men det är inte det enda stödet. Vi har allt från lönebidrag till särskilda anställningar inom Samhall. Det görs anpassningar, och det finns även andra insatser.

Nu är etableringsjobben äntligen på plats, vilket jag är väldigt glad för. Även många socialdemokrater har förtjänstfullt kämpat för detta. Som liberal är jag glad över att kunna leverera det här, så nu gäller det att vi tillsammans ser till att den här typen av stöd används på ett bra sätt för att få in fler människor på arbetsmarknaden.

Det behövs en mångfald av åtgärder, och vi kommer att fortsätta leverera alla åtgärder vi kan.

Jag nämnde också insatserna mot arbetslivskriminalitet som man rimligen, herr talman, får säga att detta

hör till. Arbetslivskriminalitet kan vara del av ett mer systematiskt brott mot det svenska samhället och mot individer, och vi kommer att fortsätta att växla upp när det gäller detta, för det är helt centralt.

Vi gör alltså det som jag nämner i mitt svar, och vi kommer att göra mer. De lagstiftningsförändringar som vi nu genomför skulle dock ha genomförts för åtta nio år sedan.

Anf. 13 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Tack till statsrådet för svaret!

Vi socialdemokrater har länge efterfrågat att arbetsmarknadspolitiska åtgärder ska vara behovsprövade och individuella. Vi har krävt skärpta kontroller, förbättrade möjligheter för fackförbunden att kontrollera arbetsplatser och krav på att företag som nyttjar subventioner ska följa kollektivavtalade villkor. Dessa steg är viktiga för att försvara arbetstagarnas rättigheter och garantera att statliga medel används på ett ansvarsfullt sätt.

Herr talman! Ärligen betalas det ut 18 miljarder i statliga medel till subventionerade anställningar – 18 miljarder! Det berör cirka 150 000 människor. Mer än 1 miljard av dessa 18 miljarder bedöms betalas ut felaktigt, enligt Arbetsförmedlingens egna beräkningar. En överväldigande majoritet, 85 procent, av dessa felaktiga utbetalningar beror på fel orsakade av arbetsgivare, både avsiktligt och oavsiktligt.

Vi socialdemokrater delar uppfattningen att subventionerade anställningar är viktiga åtgärder. Det finns många människor, målgrupper, i vårt samhälle med olika förutsättningar som behöver stödet. Det är också viktigt att det finns olika typer av statlig stimulans och åtgärder för att hjälpa de människor som behöver stöd för att etablera sig på arbetsmarknaden.

Men det krävs en förstärkt kontroll av de subventionerade anställningarna. Det är nödvändigt för att vi ska kunna motverka fusk och minimera risken för felaktiga utbetalningar på närmare bestämt 1 miljard kronor. Återigen handlar det om att säkerställa att offentliga medel används på det mest ansvarsfulla och effektiva sättet, vilket också Johan Pehrson nämnde i sitt svar.

Riksrevisionens rapport är hård i sin kritik. Bland annat lyfter man fram att utformningen av stöden kan underlätta missbruk, bland annat är vissa delar av kontrollerna ineffektiva. Det finns också kritik mot riskerna med utformningen av insatserna, bland annat skenanställningar och dåliga arbetsvillkor. Insatserna går också till personer som inte har rätt till dessa anställningar.

Riksrevisionen är hård i sin granskning, situationen ser ut som den gör och det är fråga om en rättighetsbaserad åtgärd. Så länge det är fråga om en rättighetsbaserad åtgärd är jag rädd för att vi kommer att fortsätta att se problemen.

Jag förstår att dåvarande alliansregeringen och den nuvarande regeringen har satsat helhjärtat på nystartsjobben och tror att de ska leda till fler jobb. Men hur tänker statsrådet agera för att sätta stopp på missbruket

här och nu? Jag ser fram emot regeringens svar på skrivelsen, och jag väntar på vilka förslag regeringen tänker lägga fram. Men tänker Johan Pehrson redan nu se över utformningen av nystartsjobben utifrån att det är fråga om en rättighetsbaserad åtgärd? Kommer den att vara behovsprövad? Kan statsrådet säga något redan nu? Kommer vi att se någon typ av förändring för nystartsjobben? Jag tror att både statsrådet och jag är måna om att 1 miljard kan användas till mycket annat, inte minst i välfärden.

Anf. 14 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Rättigheter! De är fina, herr talman. Det finns sådana i vår grundlag, och vi liberaler tror på rättigheter. Jag hör att Socialdemokraterna är tveksamma till rättigheter, att så att säga få ett stöd om det inte finns en politisk prövning innan. Det ska vara någon som lägger sig i; om det inte är en politiker ska det vara en statstjänsteman. Det är ändå intressant att ta del av fördelningen.

Herr talman! Men jag är i grunden glad att interpellanten är så engagerad mot fusk, att våra trygghetssystem, till exempel arbetslöshetsförsäkringen, används på ett korrekt sätt. Det är därför vi inte bara vidtar åtgärder för nystartsjobben utan också säger att vi ska vara noga med att Arbetsförmedlingen kontrollerar att människor verkligen står till arbetsmarknadens förfogande. Man ska söka de jobb som finns och vara beredd att tillämpa den faktor som gäller redan i dag, det vill säga vara beredd att flytta på sig från en kommun till en annan, från ett ställe där man bor till en arbetsplats som ligger på ett annat ställe.

Jag utgår från att engagemanget är lika starkt från Serkan Köse, som har väckt en interpellation om att saker ska skötas rätt och riktigt och att människor ska följa de regler som finns. Annars ska Serkan Köse, Johan Pehrson eller någon annan, rimligen myndigheten, sätta stopp för detta.

Låt mig återgå till frågan om nystartsjobben. Vi sänker alltså ersättningsnivåerna eftersom vi inte tycker att ersättningsnivåerna ska vara för höga. De sänks för det här året. Det är tydligt att det ska finnas en finansiering som är mer omfattande från arbetsgivaren så att personer inte ska uppleva att de blir utnyttjade om de gör ett värdefullt jobb, och sedan får de fortsätta med en subventionerad anställning. Det ska bli en högre ersättning.

Det sker många kontroller i dag. Den verksamhet som Arbetsförmedlingen har i dag för kontroller blir nu permanent, och det tycker ni är bra. Det är också en del av uppdraget när man fyller på och förtydligar i regleringsbrevet att Arbetsförmedlingens breda ansvar är att bekämpa fusk och fel. Då skulle det vara konstigt om man utelämnade nystartsjobben.

Vad gäller regelverken för nystartsjobben måste jag ändå för protokollets skull få upplysa om att det var den socialdemokratiska regeringen som avskaffade dem. När det gäller de kontrollåtgärder som vi nu infört hade det varit bra om Serkan Köse varit med och infört

dem för åtta nio år sedan. Jag hör inte att Serkan Köse är emot. Då hade det varit en bättre situation med färre exempel på fel, fusk eller i värsta fall grov brottslighet.

Anf. 15 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Jag förstår att Johan Pehrson verkligen slåss för att försvara nystartsjobben. De infördes ju under alliansregeringens tid. Nu ser vi bristerna i systemet med nystartsjobben. Kontrollerna är otillräckliga, och kraven på arbetsgivarna är svaga. Det har lett till fusk, och det har gött arbetslivskriminaliteten. Jag nämnde att 1 miljard betalas ut felaktigt. Jag förstår att Johan Pehrson försvarar nystartsjobben eftersom Johan Pehrson fördubblade resurserna till nystartsjobben. Sedan förstod Johan Pehrson att de kanske inte var riktigt så bra och drog ned lite grann på resurserna till nystartsjobben.

Jag är lite bekymrad över att regeringen med stöd av Sverigedemokraterna har avvisat vårt förslag om skärpta kontroller, särskilt under en tid då arbetslösheten ökar och där det finns ett behov av effektiva arbetsmarknadsinsatser. Det är akut, och det behövs resurser till dessa åtgärder.

Vi har sagt att insatsen ska vara behovsprövad. Det är viktigt att den är behovsprövad och individuell. Johan Pehrson tycker att det är fel när jag säger att insatsen ska vara behovsprövad. Risken med dagens modell är att insatsen går till allt och alla. Så länge man uppfyller villkoren får man med sig stödet. Riksrevisionens rapport visar att stödet används på ett felaktigt sätt i dag. Riksrevisionen har också lagt fram mer konkreta rekommendationer till regeringen, nämligen att anpassa kontrollkraven för att återspegla riskerna med nystartsjobben. Man säger också att det måste ske en översyn av förordningen för att säkerställa goda anställningsvillkor även hos arbetsgivare utan kollektivavtal, och man avslutar med att systemet för återkrav av felaktiga utbetalningar måste förbättras. Det finns tydliga krav från Riksrevisionen, och vi delar den uppfattningen. Det här är ett system som just nu inte funkar.

Jag ser fram emot Johan Pehrsons svar på skrivningarna, och jag ser fram emot den fortsatta debatten.

Anf. 16 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Jag tackar för en bra debatt. Jag är rätt säker på att vi är eniga om att vi ska motverka fusk, fel och organiserad brottslighet.

Det blir ändå intressant att det ska vara fråga om behovsprövning. Jag tycker att utsatta människor, arbetslösa, också ska ha möjlighet att göra viktiga val, att ta sig vidare i livet.

Man kanske vill gå en utbildning inom den kommunala vuxenutbildningen för att förstärka sina möjligheter till mer egenmakt och frihet. Man kanske vill ta ut en examen på yrkeshögskolan för att bli mer anställbar. Det skulle vara frihet, och det ska inte behovsprövas.

Om jag som individ har haft svårt att få jobb, och det finns en möjlighet att ta ett nystartsjobb, med sänkta ersättningsnivåer, med den införda ökade kontrollen, kan min position på arbetsmarknaden förstärkas. Behovet finns hos individen, och jag tror på att individen kan ha ett eget ansvar. Jag som liberal tror på människan.

Vi ställer upp, men vi ställer också krav. Därför har vi förstärkt kontrollen när det gäller nystartsjobben.

Alla arbetsmarknadspolitiska insatser är ju svårberäknade – man gör dem innan ett år har börjat, och sedan kommer året. Konjunktur och regionala variationer påverkar hur många – eller hur få – nystartsjobb det blir. Det går inte att se in i framtiden, herr talman.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 4 Svar på interpellation 2023/24:393 om nedskärningar hos Arbetsförmedlingen

Anf. 17 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Serkan Köse har frågat mig om jag och regeringen avser att vidta några åtgärder för att stödja Arbetsförmedlingen i dess ansträngningar att upprätthålla en hög servicenivå och effektivitet trots de nuvarande och framtida budgetnedskärningarna. Vidare har han frågat mig hur jag och regeringen avser att säkerställa att Arbetsförmedlingens personalminskningar inte påverkar myndighetens förmåga att erbjuda stöd och service till arbetslösa och arbetsgivare.

Arbetsmarknadspolitiken behöver utformas så att fler kommer i arbete och så att den blir mer kostnadseffektiv. Såväl Arbetsförmedlingen som de insatser som myndigheten har till sitt förfogande behöver vara effektiva. Myndighetens förvaltningsmedel behöver användas mer effektivt utifrån dess uppdrag när det gäller bland annat bedömning och planering av stöd och insatser för arbetssökande, kontroll av de arbetslösas sökaktivitet och stöd i rekryteringsarbete. Kostnadseffektiva insatser som är arbetsplatsnära och som bidrar till hög sökaktivitet och övergångar till reguljärt arbete bör prioriteras.

Läget på arbetsmarknaden har försämrats, och arbetslösheten väntas öka under 2024. Därför har Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag förstärkts med 200 miljoner kronor under 2024 för att möta en ökad arbetslöshet och stärka myndighetens kontrollarbete. Dessutom förväntas satsningarna på fler platser inom yrkeshögskolan och den yrkesinriktade vuxenutbildningen förbättra tillgången till sådan utbildning så att fler snabbt kan komma i arbete.

Regeringen utgår från att myndigheten på ett ansvarsfullt och långsiktigt hållbart sätt anpassar sin verksamhet efter de av riksdagen beslutade medlen. Arbetsförmedlingen behöver bli mer effektiv och ha ett tydligt fokus på sin kärnverksamhet.

Regeringen har uppdragit åt Statskontoret att analysera och bedöma effektiviteten i

Arbetsförmedlingens användning av förvaltningsmedlen. Analyser och bedömningar ska ta sin utgångspunkt i hur användningen av förvaltningsmedlen stöder myndighetens uppgifter och uppdrag och ha särskilt fokus på myndighetens arbete med arbetssökande och arbetsgivare.

Vi följer noga utvecklingen på arbetsmarknaden och Arbetsförmedlingens arbete.

Anf. 18 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Svensk arbetsmarknad står i dag inför stora utmaningar. Vi har en ekonomisk kris som har lett till ökad arbetslöshet. Särskilt drabbade är flera mandominerade branscher, inte minst byggbranschen, vilket har gjort att antalet inskrivna arbetslösa har ökat mer bland män än bland kvinnor, enligt Arbetsförmedlingen.

Herr talman! I slutet av januari var drygt 356 000 personer inskrivna arbetslösa, vilket är en ökning med närmare 15 000 personer jämfört med ett år tillbaka. Skillnaden mellan arbetslösa kvinnor och arbetslösa män har blivit större. Antalet inskrivna arbetslösa kvinnor ökade med cirka 2 000 till närmare 169 000, medan antalet arbetslösa män ökade med ungefär 13 000 till drygt 187 000.

Ökningen av arbetslöshet sammanfaller med den ökning av antalet konkurser som vi ser i dag. I januari ökade antalet konkurser med hela 45 procent jämfört med samma period föregående år. Enligt månadsstatistik från kreditupplysningsföretagen riskerar 16 000 bolag att gå i konkurs under 2024, herr talman, särskilt inom byggsektorn och restaurangverksamheten. Detta är branscher som nu kämpar väldigt hårt för sin överlevnad när hushållen håller allt hårdare i plånboken.

Herr talman! Kort sagt: Vi har i dag en djup kris på svensk arbetsmarknad som kräver omedelbar och kraftfull uppmärksamhet från regeringen och Johan Pehrson, men regeringen och Johan Pehrson verkar inte se krisen. De agerar inte och kommer inte med förslag på hur situationen ska förbättras. Inom byggbranschen varnar man för att vi går mot en ny 90-talskris. Då lämnade 20 000 byggnadsarbetare branschen och kom aldrig tillbaka.

Regeringens svar på denna kris tycks vara otillräckligt. Trots påståenden om ökade anslag till Arbetsförmedlingen och till arbetsmarknads- och utbildningspolitiken kan man konstatera, herr talman, att anslagen till den aktiva arbetsmarknadspolitiken och vuxenutbildningen har minskat.

Regeringen och Sverigedemokraterna har minskat resurserna till den aktiva arbetsmarknadspolitiken med över 2 miljarder kronor. I dag satsar regeringen knappt 7 miljarder kronor på program och insatser. Detta kan jämföras med 2018, då det rådde högkonjunktur och den dåvarande regeringen satsade 13 miljarder kronor.

Dessa nedskärningar av Arbetsförmedlingens resurser i en tid då Arbetsförmedlingen behöver mer resurser för att hjälpa de människor som blir arbetslösa är helt ofattbara. Det är oroväckande, herr talman, att vi nu när arbetsmarknaden befinner sig i en djup kris

har en regering som inte klarar av att hantera krisen. Nyligen meddelade Arbetsförmedlingen att det finns risk för personalnedskärningar som en konsekvens av regeringens budgetbeslut. Detta är anledningen till min interpellation.

Herr talman! Hur kan vi möta framtidens utmaningar, säkerställa bostadsbyggande och stödja ekonomisk tillväxt och stabilitet utan en stark arbetsförmedling? För varje arbetare som förlorar sitt jobb finns det en familj som drabbas, vilket skapar ekonomisk och social osäkerhet. Arbetslöshetens verkliga kostnad mäts inte bara i förlorade inkomster utan också i dess effekt på individens välbefinnande och familjens stabilitet.

Med dessa utmaningar i åtanke är det avgörande att Arbetsförmedlingen får de resurser som behövs för att hjälpa och ge stöd till både arbetssökande och arbetsgivare. Hur avser regeringen att säkerställa att Arbetsförmedlingen får de resurser som behövs för att möta de växande och föränderliga behov som finns på svensk arbetsmarknad i dag?

Anf. 19 Arbetsmarknads- och
integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Det är väldigt viktigt att Arbetsförmedlingen arbetar effektivt. Arbetsförmedlingen är ju en central myndighet, inte minst för att hjälpa de människor som står långt från arbetsmarknaden.

För att Arbetsförmedlingen ska få bästa hjälp och bästa stöd gäller det att människor i Sverige får en bra utbildning. Det är ju inte Arbetsförmedlingen som primärt bedriver utbildning av vårdbiträden, undersköterskor eller batteritekniker. Detta sker inte på Arbetsförmedlingen.

Vår strategi är att skapa tiotusentals utbildningsmöjligheter till de arbeten där vi vet att det råder brist. Jag läste i en morgontidning i dag om en utredning som vi har beställt om hur vi ska få ännu fler personer att kunna bidra och hur vi ska kunna komma med en yrkesutbildning för personer som står utanför arbetsmarknaden och för de jobb som finns. Det finns jobb att söka i dag – det finns över 140 000 lediga jobb i Sverige just nu. Efter många år av för lite insatser för att rusta och matcha människor i Sverige står dessa arbetsplatser tomma på nya individer som skulle kunna bidra till att bygga Sverige. Det fortsätter också att vara alldeles för många människor som är arbetslösa.

Herr talman! Det vore intressant att höra om interpellanten tycker att yrkesutbildning – oavsett om det är yrkesvux eller yrkeshögskola – är en del av den aktiva arbetsmarknadspolitiken eller inte.

Vi har även det omställningspaket som har kommit tillsammans med den viktiga uppgörelsen mellan parterna på arbetsmarknaden. Sverige har en fantastisk modell för att skapa trygga, säkra och bra jobb, gärna med hög produktivitet, som kan leda till goda reallöneökningar för människor som går till jobbet och bygger det här landet. När det är fullt utbyggt har vi tillsammans satsat ungefär 10 miljarder, och jag har förstått att Socialdemokraterna stöder det. Så är detta en

del av den aktiva arbetsmarknadspolitiken? Ja, rimligen, för det kan ju inte vara en del av bibliotekspolitiken.

Av de 90 miljarder som utskottet och departementet jobbar med inom utgiftsområdet går 7 miljarder till Arbetsförmedlingen. Man har ungefär 10 000 anställda, och man hjälper framför allt dem som står längst från arbetsmarknaden. Men utbildning är grunden.

Herr talman! Serkan Köse lyfter förtjänstfullt upp att vi måste se till att svenska företag växer och att vi får en dynamik så att investeringar sker i vårt land. Då är jag tillbaka i det som jag och Serkan Köse har pratat om så mycket: Det finns bara en väg framåt. När det gäller de mest utsatta, till exempel människor som är sjukskrivna, studenter eller har försörjningsstöd, måste ersättningarna höjas när maten har blivit dyrare på Coop, och det gör vi. Men i övrigt krävs en ganska stram finanspolitik för att få bort inflationen, för den åter upp människors framtidstro, investeringsmöjligheter och så vidare. Det är denna väg vi går samtidigt som vi gör insatser som rotavdrag och annat för att byggjobbarna ska komma i jobb i en mycket svår tid.

Anf. 20 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Jag blir lite bekymrad när jag lyssnar på Johan Pehrson, för det verkar inte finnas någon riktig förståelse för hur allvarligt läget på svensk arbetsmarknad är. Johan Pehrson nämner själv att vi både har en hög arbetslöshet och väldigt många lediga jobb. Det finns alltså en mismatchning på svensk arbetsmarknad. I norra Sverige har vi en jätteutmaning i och med den enorma kompetensbristen, men i södra Sverige är arbetslösheten hög. Statsrådet måste adressera detta problem.

Arbetsförmedlingen anordnar också utbildningar, arbetsmarknadsutbildningar. Det är tjänster man köper. I snitt går 6 000 personer en sådan utbildning varje år. Statsrådet kan ju titta på hur antalet arbetsmarknadsutbildningar kan ökas och få mer resurser.

Jag delar uppfattningen att yrkesutbildningar är viktiga. Men de får inte mer resurser i budgeten, utan det är i princip plus minus noll.

Statsrådet måste titta på mismatchningen på svensk arbetsmarknad. Hur ska vi rusta fler människor, och hur ska vi klara det kompetensförsörjningsbehov som finns i inte minst norra Sverige i och med den fantastiska gröna omställningen?

Statsrådet har inte nämnt den växande långtidsarbetslösheten. Nu när ekonomin är som den är ökar arbetslösheten, och de som påverkas mest är de som har varit arbetslösa länge. De puttas ännu längre bort. Det gäller särskilt i de områden och län där många varit utan arbete under en längre tid. Jag saknar konkreta åtgärder för hur denna situation ska hanteras.

Det finns ju grupper som kämpar hårt för att få arbete och som kanske inte har den utbildning och kompetens som efterfrågas. Här finns också många med funktionsnedsättning och äldre. I dag har vi en tudelad arbetsmarknad. Bland inrikes födda är arbetslösheten

låg medan den bland utrikes födda, särskilt bland kvinnor och lågutbildade, är högre.

Herr talman! Forskningen visar tydligt att intensiva förmedlingsinsatser, subventionerade anställningar och arbetsmarknadsutbildningar kan göra skillnad för dessa individer. Det är därför vi tjarar om att Arbetsförmedlingen är så viktig. Det krävs en koordinerad kedja av insatser som successivt kan leda till anställning.

Återigen: Med tanke på de utmaningar och problem vi har på svensk arbetsmarknad, vad tänker Johan Pehrson göra? Vilka konkreta steg och åtgärder avser statsrådet att vidta? Man tar bort 250 miljoner från Arbetsförmedlingen och ger mindre pengar till programanslag samtidigt som vi har dessa problem. Hur ska detta gå ihop, Johan Pehrson?

Anf. 21 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Vi satsar över 90 miljarder i budgeten för att stödja människor som inte har kommit in på arbetsmarknaden och tillfälligt befinner sig utanför. Det är rätt mycket pengar.

Socialdemokraterna pratar mycket om Arbetsförmedlingen. Mitt svar är att Arbetsförmedlingen är jätteviktig. Men det hjälper inte vad Arbetsförmedlingen gör om inte människor lär sig svenska och skaffar sig grundläggande utbildning. Man ska antingen ha gått ut nian eller gått ut gymnasiet. Låt mig upplysa interpellanten, talmannen och alla på läktaren att arbetslösheten bland dem som pratar tillräckligt bra svenska och har en gymnasieutbildning är mycket låg. Den var också mycket låg under Socialdemokraternas tid.

Socialdemokraterna borde därför dra slutsatsen att svenska språket och utbildning är vägen – ihop med att det investeras i Sverige och skapas nya jobb, oavsett om det är på Atria i Sköllersta, i nyetableringen i Landskrona eller var som helst. Men det krävs ofta att man pratar svenska och har grundläggande utbildning.

Vi satsar på den grundläggande utbildningen så att människor inte ska lämna svensk skola utan kunskaper. Elever ska inte bli förslavade och apatiska av skärmar utan kunna läsa, skriva och räkna. Det krävs en enorm upprustning av svensk skola. Sverige ställer upp. Gymnasieskolan är avgiftsfri. Universitetet är avgiftsfritt. I Sverige får man betalt för att läsa till läkare. Men vi ställer krav att man måste gå till skolan. Kommer man till Sverige från ett annat land måste man lära sig svenska. ”Det är jobbigt att lära sig svenska.” Ja, men vad ska jag göra åt det? Man är ju i Sverige. Då kan man inte lära sig finska. Man måste lära sig det svenska språket om man kommit hit. Går man i skolan ska man inte kasta bort sitt liv genom att titta på Tiktok eller något annat. Man ska läsa böcker och räkna matematik i skolan och ha tydliga förväntningar och krav på sig. Vi ställer upp, men vi ställer krav.

Det här är den liberala arbetsmarknadspolitikens största fokus.

Det finns duktiga medarbetare på Arbetsförmedlingen men som Statskontoret nu belyser hade de

några svåra år under förra mandatperioden. Socialdemokraterna brukar säga att det berodde på att andras budgetar förstörde. Men de satt ju kvar vid makten, så det var ett konstigt sätt att visa ledarskap. De kunde ha sagt: Nu räcker det; vi avgår. Men de satt kvar. Ur ledarskapsperspektiv var det ett svagt argument. Man borde ha tagit ansvar.

Vi har gett uppdrag om fler arbetsmarknadsutbildningar. Inte minst ska de vara mer lokalt förankrade. Det ska vara mer samarbete med det lokala näringslivet så att utbildningarna är relevanta. Fler kvinnor ska in i arbetsmarknadsutbildning. Vi har talat om för Arbetsförmedlingen att man måste bli bättre på att hjälpa människor med funktionsvariationer så att de får tillgång till stöd och anpassning. Här har arbetslösheten under mycket lång tid varit för hög, och den måste ned.

Anf. 22 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Hur styr Johan Pehrson konkret arbetsmarknadspolitiken? Låt oss titta på regleringsbrevet till Arbetsförmedlingen. År 2022, när Socialdemokraterna hade makten, fanns ett tydligt mål om ökad övergång till arbete och utbildning, särskilt för kvinnor, och stärkt samverkan men andra aktörer. Vi hade ett specifikt fokus på kvinnor och arbetsmarknadsutbildning. Det tog Johan Pehrson bort i sina regleringsbrev 2023 och 2024. I 2024 års regleringsbrev till Arbetsförmedlingen saknas det också den direkta hänvisningen till samverkan med kommuner som fanns under den socialdemokratiska regeringen.

Johan Pehrson pratar om samverkan, men det finns inte med i regleringsbrevet. Johan Pehrson pratar om arbetsmarknadsutbildningar, inte minst att det ska finnas ett tydligt mål, men det saknas i regleringsbrevet. Det tog man bort.

Jag delar uppfattningen att alla som kan jobba ska jobba. Utbildning är viktigt; jag delar den uppfattningen. Språk är viktigt. Jag har ingen annan uppfattning än Johan Pehrson i de här frågorna. Man ska göra sin plikt och kräva sin rätt, helt enkelt. Men vi har 350 000 arbetslösa människor i dag. Vi har en mismatchning på arbetsmarknaden. Vi har en gigantisk kompetensförsörjningsproblematik i väldigt många sektorer. Vi har en växande långtidsarbetslöshet. Vi har en ökad arbetslöshet. Vi har ökade konkurser. Är svaret då att sluta tiktoka och lära sig språket?

Jag fattar inte vad diskussionen handlar om. Här har vi ett jätteproblem – i dag, nu – som behöver lösas. Jag håller med om att generationer som kommer ska lära sig språket och skaffa sig en utbildning. Har man en utbildning så får man ett jobb. Men i dag har vi en mismatchning. Vi har ett enormt problem på svensk arbetsmarknad. Vi har byggnadsarbetare som blir arbetslösa och väntar på ett svar. De vill veta vad statsrådet avser att göra. Kommer de att få kunna få stöd med mindre resurser till arbetsmarknadspolitiken, Johan Pehrson?

Anf. 23 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Jag träffade företrädare för byggnadsarbetarna i veckan. Det var ett viktigt möte om bland annat säkerhet men också om förutsättningar för arbete och investeringar i Sverige. Det finns inget viktigare.

Här står Socialdemokraterna som vill ha byggsubventioner i lågkonjunktur, mellankonjunktur och högkonjunktur. De vill ha subventioner jämt. Vi däremot jobbar för att pressa ned inflationen och få ned räntorna. Då kommer det att börja byggas i Höganäs, i Skellefteå och hemma i Örebro. Det är den vägen man ska gå.

Om man som regering inte tar sitt politiska ansvar och bekämpar inflationen spelar man bort välstånd och välfärd för Sverige på lång sikt. Vi försöker möta detta med stora offentliga investeringar. Det är människor i den viktiga byggindustrin som bygger nya polishus och nya försvarsanläggningar, för Sverige måste stärka den inre och den yttre säkerheten.

Det byggs nya kommunala anläggningar runt om i Sverige. I Landskrona bygger man en ny ishockeyhall, för man har skött sin ekonomi och investerar i de tider man vet att man ska göra det, när kanske arbetsmarknaden för privatbostäder eller hyresbostäder är sämre. Jag vädjar till Socialdemokraterna: Bli inte ett inflations- och spekulationsdrivande ok runt svensk ekonomis hals igen.

Först ut med inflationen, sedan kommer investeringarna igång, och däremellan parerar man med offentliga investeringar. Det är vägen framåt, herr talman.

Jag håller med interpellanten om att det är kompetensbrist i Sverige, men då måste ju fokus vara på utbildning – på måndagen, tisdagen, onsdagen och hela tiden!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2023/24:421 om etablering av utrikesfödda kvinnor på arbetsmarknaden

Anf. 24 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Sofia Amloh har frågat mig om jag avser att ta några initiativ med anledning av de förslag som har framkommit i delbetänkandet *Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration*.

Att främja utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden är en prioriterad fråga för regeringen. Alltför många utrikes födda, särskilt kvinnor, står för långt från arbetsmarknaden och saknar därmed verklig möjlighet till frihet, att självständigt forma sitt liv och delta i samhället. Det får konsekvenser inte bara för den enskilda kvinnan utan även för hennes familj och i förlängningen för hela samhället. Personer som kommer till Sverige ska inte fastna i arbetslöshet och långvarigt beroende av försörjningsstöd eller andra bidrag. För att vi ska nå dit behöver arbetslinjen förstärkas och

krav på att delta i aktiviteter som leder till jobb förtydligas. Goda kunskaper i svenska språket är en viktig förutsättning för möjligheten att etablera sig i samhället och på arbetsmarknaden.

Regeringen har tagit emot delbetänkandet *Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration* och har, efter att ha skickat det på remiss, också mottagit remissyttranden. För närvarande pågår beredning av delbetänkandet och remissinstansernas svar inom Regeringskansliet. Regeringen återkommer med besked kring hur delbetänkandets förslag kommer att tas om hand.

Anf. 25 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Bakgrunden till att jag har ställt den här interpellationen och att vi har den här debatten i dag är att en stor andel av dem som varit utan arbete i mer än 24 månader är utrikes födda kvinnor med kort utbildningsbakgrund. Det handlar om människor som ofta inte vill något hellre än att jobba men som behöver stöd för att kunna komma i arbete. För att bryta segregationen och öka jämställdheten behöver fler utrikes födda kvinnor komma i arbete, vilket ger dem makt och frihet över sina egna liv.

Samhällsvinsterna är många med att kvinnor kommer ut på arbetsmarknaden. Vi ser att utanförskapet växer sig starkare och djupare. Samtidigt driver den här regeringen en politik som leder till mer splittring, i stället för att bygga ett samhälle där vi kan leva tillsammans och bidra till det gemensamma. Det är för mig oförståeligt. Det är motsägelsefullt av regeringen att göra på det här viset just nu.

Johan Pehrson har förslag på sitt bord som utredningen har presenterat. Remissvaren kom in i november, och många remissinstanser svarar att de är positiva. Detta är förslag som är väldigt träffsäkra och som skulle behöva komma igång i praktiken och verkställas.

När vi nu för 2024 fick den lista som riksdagen får varje år över vilka lagförslag eller politiska förslag som regeringen vill göra under innevarande år, finns det ingenting som rör detta – inga förslag. Man aviserar att man inte gör någonting under 2024.

Herr talman! Min fråga till statsrådet är: När kommer beskedet om vad ni vill göra? Jag börjar faktiskt fundera över vad den här regeringen och Johan Pehrson tycker om de förslag som utredningen har presenterat. Varför finns det ingenting som antyder att ni vill göra någonting på det här området?

Anf. 26 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Integrationen är central. Att människor som har kommit till vårt land, oavsett om man har kommit som flyktning eller kanske i form av relationsinvandring – man har träffat någon i ett annat land och kommit till Sverige – är det när man kommer till Sverige viktigt att man talar svenska. Det är viktigt att vi har mål för att se till att människor gör detta fort.

Människorna har haft kraft att komma till Sverige, men då kommer ett tråkigt budskap: Här måste vi lära oss svenska. Det är ett jättesvårt språk, om man inte är född med det. Ingen kan ju förstås prata det från början, men vi som är födda in i det lär oss det när vi är ett år, eller tidigare, när vi börjar säga mamma och pappa.

Det är jätteviktigt, men det är svårt. Vi kan dock inte ge något annat besked än att svenska språket är helt avgörande för att man kommer in i samhället även på andra sätt och att man förstår svenska lagar och regler om jämställdhet. Kommer man från ett annat land till Sverige är det inte okej att säga att mannen bestämmer. Vi har jämställdhet i Sverige.

Allt detta möter regeringen nu med tydliga krav. I Sverige ställer vi upp, men i Sverige ställer vi krav. Det är inte svårare än så, men ibland blir det jobbigt när man talar om krav. Vi har krav på svenska, och vi gör nu om hela Sverigekursen. Om man inte deltar ska man kunna förlora sin ersättning. Det ska finnas prov, och i förlängningen är det Skolverket som är ansvariga.

Det är jätteviktigt att man får en bra introduktion, oavsett om man är man eller kvinna. Vi vet att kvinnorna är mest utsatta. Kvinnorna har inte alltid samma förutsättningar för jämställdhet som Sofia Amloh eller någon annan riksdagsledamot eller vilken kvinna som helst som vi möter på Drottninggatan när vi går ut från riksdagen, utan många kvinnor har det svårt. Då måste vi jobba med jämställdheten, och därför, herr talman, jobbar vi med mål.

De integrationspolitiska mål som vi har i dag, herr talman, är mycket goda och fina, men jag ärvde dem av Socialdemokraterna. Det är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk kulturell bakgrund. Det är jättebra – ingen kan ju vara emot det – men man måste se hur det går med språket. Detta måste mätas.

Hur går det med arbetsmarknadsanpassningen? Hur går det med det som är så viktigt när man kommer in i samhället, såsom att delta i demokratiska processer? Hur går det med förmågan att själv ta ansvar för sitt liv? Det kan ingen annan än människan själv göra. Jag som liberal tror på människan och på att människan har en enorm kraft. Om man får hjälp och vi ställer upp men också ställer krav kan man klara det, och vi jobbar därför med att ställa om de integrationspolitiska målen.

En sak där vi är mycket tveksamma gäller etableringen. Vi tittar på frågan hur ersättningen ska se ut så att människor verkligen deltar i etableringen fullt ut, för annars är det bortkastad tid. Jag vill att människor ska komma in i samhället så fort som möjligt, och detta gäller både män och kvinnor.

Vi håller på med Sverigekursen, och vi jobbar med målen. Vi jobbar också med utredningen, och en hel del där är väldigt bra. Människor som har kommit till vårt land men som kanske inte har flyktingstatus ska också få stöd att komma in. Alla kan dock helt frivilligt ta upp vilken bok som helst och lära sig svenska. Det är svårt, men sfi finns där. Sfi är också mycket ansträngande, men det finns inget alternativ.

Anf. 27 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! När jag ställer en fråga till statsrådet om vad man vill göra med de konkreta förslagen i utredningen svarar statsrådet med att börja prata om de nationella målen och de målformuleringar som han vill göra något med.

Samtidigt tar statsrådet så fort han kan chansen att kritisera oss socialdemokrater för att ha problem med att styra när vi sitter vid makten. Då börjar jag på allvar fundera på vad statsrådet menar.

Man har tagit bort utrikes födda kvinnors etablering från regleringsbrevet, men samtidigt gör man ingenting på detta område. Man börjar inte ta hänsyn, svara eller lägga fram förslag på området, utan svaret från statsrådet är språk, krav och möjligheter. Ja, säger vi, absolut! Statsrådet vet att vi socialdemokrater också säger detta.

Min fråga till statsrådet i dag handlar om att det finns förslag på bordet om att ha ett ambitiösare, mer individanpassat etableringsprogram. Det har utretts, lagts fram, remitterats, är positivt och skulle också spela en jättestor roll för att hela arbetsmarknaden ska präglas av det som kommer fram i utredningen.

Jag tycker att det är lämpligt att statsrådet svarar på frågorna. Varför gör man ingenting? Varför har vi inte detta på riksdagens bord? Om man nu vill jobba med integration och att få kvinnor i arbete, som statsrådet pratar så varmt om här, är det väl dags att gå från ord till handling.

Jag tycker att det börjar bli hög tid för statsrådet att bevisa att allt det han säger är legitimt och att han menar det. Det är dessutom inte förslag om de största eller dyraste reformer vi kan se. Det finns dyrare reformer än dessa, och det finns mindre träffsäkra reformer än vad som föreslås här.

Jag har därför en fråga. Jag förstår att statsrådet tycker att vi socialdemokrater är jobbiga när vi trycker på för att fler utrikesfödda kvinnor ska försöka etablera sig, komma in, skapa makt över sitt eget liv och få förutsättningar. Statsrådets svar är att börja prata om krav. Absolut! Men om man inte får några förutsättningar att leva upp till kraven skapas inlåsningseffekter som bara ger samhällsförluster, ingenting annat.

Att genomföra förslagen ger bara samhällsvinster. Det är dags att lägga dem på bordet. Var är förslagen, och vad tycker statsrådet om utredningens förslag om ett mer ambitiöst individanpassat etableringsprogram?

Anf. 28 Arbetsmarknads- och
integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Det mycket enkla svaret på Sofia Amlohs fråga är att det bereds. Riksdagen har en fantastisk kontrollmöjlighet och kan varje dag ställa frågan varför förslaget inte kommer. Detta är riksdagens kontrolluppgift, som är fantastiskt viktig, men om jag just nu bara kan ge beskedet att det bereds måste jag också kunna peka på att vi nu har krav på att personer ska lära sig svenska i Sverige. Då säger Sofia Amloh: Men det tycker ju vi socialdemokrater också.

Jag tycker ingenting om Socialdemokraterna utom möjligtvis att det är väldigt annorlunda att nu säga att man är för svenska språket, när man inte har varit för det eller drivit på för det under de år man har styrt, innan man kom i opposition. Då var man ju emot, men nu är man helt plötsligt för svenska språket. Då säger jag bara att det är lite annorlunda men att jag välkomnar det.

Jag välkomnar också att Sofia Amloh lyfter upp frågan om inlåsnings effekter. Dessa beror på att man inte kombinerar möjligheter och personligt ansvar tillräckligt bra. Individer kan bara ta ansvar för sitt eget liv. Det kan finnas individer som tycker att Sofia Amloh eller Socialdemokraterna ska ta ansvar för deras liv. Det är absolut inte Liberalernas eller Johan Pehrsons åsikt, och det är inte regeringens åsikt.

Människor måste ges goda möjligheter, men de måste själva aktivt bidra och själva ställa upp när samhället ställer upp med de möjligheter som finns. Det är dock korrekt att många kvinnor i Sverige är långtidsarbetslösa i dag, och där har Arbetsförmedlingen en huvuduppgift, står det.

Vi i Liberalerna gör dock ingen skillnad på människor. Oavsett varför man är långtidsarbetslös, vem man är eller hur långt ifrån arbetsmarknaden man står måste man få hjälp, och då är det Arbetsförmedlingen som mycket noga ska fokusera på detta. Det är deras uppdrag att fokusera på de mycket utsatta kvinnor som kanske har fötts i annat land och kommit till Sverige.

Där kan vi ställa upp med subventionerade anställningar eller olika former av kortare utbildningar, men de kräver ofta att man kan svenska och att man har en grundläggande utbildning. Därför är också komvux och sfi centrala här – ett sfi som håller högre klass och som mycket tydligare kan ställa krav på en genomströmning av människor. Det är detta vi jobbar med.

När det gäller de frågor som Sofia Amloh har och som är helt rimliga kan jag inte säga något annat än att de bereds, men om jag ska svara detta hela tiden blir debatten väldigt kort, herr talman.

Anf. 29 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Jag noterar att statsrådet har en annan inställning till detta än vad han hade vi när vi debatterade före jul. Då var det mycket positivare ordalag, och statsrådet pratade mer om de förslag som ligger på bordet.

Nu märker jag att statsrådet är mer avståndstagande, håller sig från dessa förslag och inte kan svara på frågan ungefär när detta kan komma och vad det är som bereds i Regeringskansliet. Det finns ingenting om detta på listan över propositioner, reformer och politiska förslag som ska läggas fram under hela 2024. Man har tagit bort styrningen mot detta i regleringsbrevet. Jag ser att man väljer att distansera sig från detta och säger att det bereds.

Min fråga är: Vad är det som bereds? När man inte annonserar att man ska göra detta 2024, när i tid kan vi förvänta oss något svar på vad det är som bereds? När kommer någonting? Är det då alla förslag i denna

utredning, eller är det delar av förslagen i utredningen? Är det något av förslagen i utredningen som bereds? Det har statsrådet faktiskt inte svarat på än.

Jag vet att statsrådet ofta säger, i denna kammare och på många andra ställen, att det är viktigt med en effektiv arbetsmarknadspolitik och en effektiv arbetsmarknad. Jag vet faktiskt inte vad som är mer effektivt än att genomföra dessa förslag så snabbt som möjligt. Johan Pehrson har alla möjligheter i världen att lägga fram detta på riksdagens bord vilken dag som helst. Varför görs inte det?

Anf. 30 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Det mest effektiva som vi kan göra är, som jag har sagt tidigare under debatten, att se till att människor lär sig svenska och får en grundläggande utbildning. Oavsett vem man är, oavsett var man kommer från, oavsett kön, oavsett hur man har levt sitt liv och hur man tänker leva sitt liv är det viktigt att man har kunskaper i svenska. Det är väldigt speciellt att vi pratar om kunskaper i svenska för nu kommer Lars Leijonborg in i kammaren. Han är tidigare ledamot av Sveriges riksdag, och han har också pratat mycket om Sverigekunskaper. Men han fick höra lite andra ord om det från Socialdemokraterna då.

Men jag noterar att Socialdemokraterna har ändrat sig. Man är aldrig sämre än att man kan ändra sig. Det är mycket bra.

Vi måste börja där och inte tro att det är någon annan politik som på olika sätt kan göra någonting annat än att stödja människor att komma in på arbetsmarknaden. Då finns det värdefulla förslag där som är viktiga. Men det handlar alltid om svenska och om utbildning. Där finns det förslag i utredningen som handlar om att fler ska delta i utbildning och att fler ska lära sig både svenska och få grundläggande kunskaper. Det tar vi till vara på olika sätt. Men jag vill understryka att det inte finns någon annan väg än svenska språket och utbildning. Det är integrationspolitik för alla oavsett var man kommer från.

Vi adderar också med den utredning som nu ska sättas igång om en Sverigekurs, så att man förstår det svenska samhället och dess grundläggande värderingar om jämställdhet och rätten till religion och rätten från religion för att det ska bli lättare för personer som har kommit till Sverige att leva här tillsammans med oss och bygga Sverige tillsammans med alla oss andra. Den ska jag faktiskt presentera i eftermiddag.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2023/24:351 om statsministerns migrationspolitik

Anf. 31 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Herr talman! Ola Möller har frågat statsministern om han delar uppfattningen att han har bett om ursäkt

för den migrationspolitik han tidigare drivit både i och utanför regeringsställning och om statsministern i så fall kan redogöra för skälen till detta.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Den migrationspolitik som tidigare regeringar bedrev fram till 2015 har som regel haft en bred enighet i Sveriges riksdag. Situationen i omvärlden under 2015 gjorde att den dåvarande regeringen bestående av Socialdemokraterna och Miljöpartiet, efter påtryckningar från oppositionen, införde en tillfällig lag som begränsade möjligheterna att få uppehållstillstånd i Sverige. Något systematiskt reformarbete ägnat att åtgärda de allvarliga samhällsproblem som uppstått till följd av en oproportionerligt hög invandring till Sverige genomfördes dock inte.

I riksdagsvalet 2022 gav därför det svenska folket regeringen ett starkt mandat att ta ansvar för att lösa landets viktigaste samhällsproblem inom migrations- och integrationspolitiken.

Till skillnad från den förra regeringen har den här regeringen en konkret plan, Tidöavtalet, för att lösa ett brett spektrum av migrationsrelaterade samhällsproblem och minska invandringen till Sverige. Att fullborda Tidöavtalet är ett långsiktigt arbete, men redan efter ett år kan det konstateras att det paradigmskifte i migrationspolitiken som regeringen utlovat är under genomförande. Arbetet har resulterat i att asylinvandringen till Sverige minskar till historiskt låga nivåer, trots att den ökar kraftigt i EU. Regeringen har tagit kontroll över den svenska migrationen och säkerställer att den är ansvarsfull och restriktiv.

Anf. 32 OLA MÖLLER (S):

Herr talman! Jag tackar migrationsministern för svaret.

Interpellationen är ställd till statsministern, eftersom det i partiledardebatten från Jimmie Åkesson, partiledare för Sverigedemokraterna, nämndes att statsministern hade bett om ursäkt för sin tidigare politik. Det var därför som jag ställde interpellationen till statsministern, eftersom det är svårt för migrationsministern att be om ursäkt för någonting som statsministern har gjort. Jag är därför lite förvånad över att det är migrationsministern som jag talar med just nu.

Jag ställer helt enkelt den enkla frågan: Är det migrationsministerns uppfattning att statsministern har bett om ursäkt för all sin tidigare migrationspolitik?

Anf. 33 Statsrådet MARIA MALMER
STENERGARD (M):

Herr talman! Denna debatt handlar om att flytta fokus från det faktum att denna regering gör det som Socialdemokraterna inte kunde eller inte ville göra under sina åtta år vid makten.

Denna regering har på drygt ett år skärpt kraven för anhöriginvandring, skärpt kraven för arbetskraftsinvandring, gett Polismyndigheten effektivare verktyg vid inre utlänningskontroll, lagt fram förslag för att skärpa kraven för svenskt medborgarskap, tagit

krafttag mot skuggsamhället med ett utökat samarbete mellan myndigheterna, inrättat återvändandecentrum och myndighetsgemensamma projekt för att öka antalet utvisningar, gett Migrationsverket i uppdrag att prioritera återkallelse av felaktiga uppehållstillstånd, vilket har resulterat i dubbelt så många återkallelser, och gett myndigheterna effektiva verktyg för att beivra fusk och missbruk. Det har gett effekt. Asylinvandringen till Sverige minskade med 26 procent förra året jämfört med året dessförinnan, samtidigt som den ökade med nästan 20 procent i övriga EU. Förra året vände vi också en socialdemokratisk nedåtgående kurva. Återvändandet ökade nämligen.

Herr talman! Detta är bara början. Samarbetspartier har en ambitiös agenda för att genomföra ett nödvändigt paradigmskifte i den svenska migrationspolitiken. Det är där mitt fokus ligger, inte på Socialdemokraternas historieskrivning.

Anf. 34 OLA MÖLLER (S):

Herr talman! Jag förstår faktiskt inte detta. Jag håller med om att det är en fokusförflyttning som pågår. Men det är en fokusförflyttning från huruvida statsministern har bett om ursäkt, vilket Jimmie Åkesson sa i partiledardebatten – jag tror att det var den 17 januari 2024 – till att diskutera allmänt om migrationspolitik. Det är inte detta det handlar om.

Fru talman! Jag blir förvånad över att statsministern inte kommer hit och svarar på denna fråga. Det är uppenbarligen helt omöjligt för migrationsministern att svara på det. Det är det som vi måste ta reda på. Jag vill bara veta detta. Om man vill be svenska folket om ursäkt finns det ingen bättre plats än riksdagens kammarare att göra det. Jag ger alltså statsministern en möjlighet här att komma hit och till protokollet få in att han ber om ursäkt.

Jag skulle vilja veta till exempel om det är de 60 000 permanenta uppehållstillstånden som bosnierna fick 1993–1994 som statsministern ber om ursäkt för. Ber han om ursäkt för att det gavs permanenta uppehållstillstånd till bosnierna 1993? Eller ber han om ursäkt för motionen från 1998 där det talades om generös anhöriginvandring? Eller ber han om ursäkt för att man där argumenterade för att de permanenta uppehållstillstånden skulle bli fler efter att den socialdemokratiska regeringen hade dragit ned på de permanenta uppehållstillstånden 1996? Eller ber han om ursäkt för uttalandet i SVT 1989 då det sades att Moderaterna ska stå för att Sverige ska ha så öppna gränser som möjligt?

År 2011 var det en uppgörelse med Miljöpartiet som handlade ungefär om att Sverige ska kunna vara en fristad för asylsökande, eller att vi ska kunna ha en asylopolitik och vara en fristad för asylsökande. Samtidigt ska de som vill komma till Sverige för att arbeta kunna göra det, det vill säga att de som vill komma hit ska få komma hit?

År det EBO från 1994, som tillkom under regeringen Bildt i en tid då Ulf Kristersson satt i socialförsäkringsutskottet och rimligtvis var med och plockade

fram lagstiftningen, som han vill be om ursäkt för? År 2009 tog Socialdemokraterna avstånd från EBO och ville avskaffa den, men först 2019 var Ulf Kristersson ute och sa att han ville avskaffa EBO. Är det detta han vill be om ursäkt för?

Eller handlar det om vårdnadsbidraget, som han plockade fram i ett familjepolitiskt program 2005 och sedan som socialborgarråd införde i Stockholms stad 2007? Det är ett vårdnadsbidrag som har segregerat något enormt. Handlar det om att man drog ned på de sociala insatserna i Rinkeby och Kista med 81 miljoner, alltså 16 procent, mellan 2005 och 2012? Det kom en larmrapport från stadsdelsförvaltningen 2013 om att det inte gick längre, och några månader senare startade Husbykravallerna. Är det detta han vill be om ursäkt för?

Jag ger ju statsministern en möjlighet att komma hit och göra det, alltså att säga: Det är detta jag ber om ursäkt för. Men statsministern skickar i stället migrationsministern för att göra detta till en migrationspolitisk debatt. Det handlar ju om huruvida statsministern har bett om ursäkt, som Jimmie Åkesson säger, eller om han inte har gjort det.

Om migrationsministern inte här kan bekräfta att Ulf Kristersson har bett om ursäkt för de här sakerna innebär det att Jimmie Åkesson har ljutit. I så fall ljög ju Jimmie Åkesson i partiledardebatten. Jag har inga problem med att konstatera det här; det kan vi göra, migrationsministern. Men detta handlar inte om migrationspolitik, utan det handlar om huruvida Ulf Kristersson har bett om ursäkt. Eller ljög Jimmie Åkesson i partiledardebatten?

Anf. 35 Statsrådet MARIA MALMER
STENERGARD (M):

Fru talman! Den ohållbara invandringen till Sverige har medfört en rad samhällsproblem. Ola Möller fokuserar på historieskrivningen, och regeringen fokuserar på verkstad och framtiden. Jag är glad att vi är fyra partier som har enats om en genomgripande reform för en stramare migrationspolitik och en starkt integration. Vi fyra genomför nu tillsammans en historisk omläggning av migrationspolitiken, vilket är precis vad vi fick väljarnas förtroende att göra.

Socialdemokraterna skulle aldrig kunna leda samma resa, för de har ett helt annat resällskap. Centerpartiet tycker att Sverige ska ta emot fler asylsökande, och Miljöpartiet säger att asylinvandringen till Sverige måste öka om de ska stödja en socialdemokratisk regering. Vänsterpartiet förespråkar en ny amnesti, som Miljöpartiet för övrigt ansluter sig till. Samtliga i Socialdemokraternas tilltänkta regeringsunderlag vill alltså ha en mycket mer omfattande invandring – inklusive Socialdemokraterna, som i sitt senaste budgetförslag budgeterade för en ökad invandring.

Herr talman! Vi vet av erfarenhet att det blir rödgröna uppluckringar när Socialdemokraterna sitter i Rosenbad. Det är naturligtvis därför Ola Möller vill flytta fokus, men sanningen förblir densamma: Denna regering gör det som Socialdemokraterna inte måktade

med och inte heller kommer att kunna göra, det vill säga tar kontroll över invandringen.

Slutligen noterar jag att det finns två saker som Socialdemokraterna har lyft i många år, nämligen att man borde avskaffa EBO och avskaffa spårbytet, men att de trots åtta år vid makten inte lyckades göra det. Det gör vi dock nu.

Anf. 36 OLA MÖLLER (S):

Herr talman! Fokusförflyttningen, om vi nu ska prata om en sådan, är att detta blir en debatt som blir helt obegriplig för lyssnaren. Jag frågar om statsministern har bett om ursäkt för politiken, eftersom Jimmie Åkesson sa det, och så får vi en lång harang om en massa andra saker av migrationsministern. Hon tar inte ens ordet ”ursäkt” i sin mun.

Eftersom migrationsministern ändå är här och vi diskuterar detta med ursäkter undrar jag en sak. Migrationsministern har tidigare pratat om att det bara finns ett parti i denna kammare som har någon trovärdighet i migrationspolitiken. Jag hittade ett gammalt flygblad där det står:

”Varning till svenska flickor! Undvik oskyddat samlag med negrer som bär dödligt AIDS! Allra helst: Skända inte din ras, Ditt Sverige, Din familj och släkt! Gör abort endast i nödfall. Bevara Sverige Svenskt.”

Detta flygblad tog grundarna av Sverigedemokraterna med sig in. De demonstrerade den 30 november – slogs, härjade och skrek oerhört grova saker som jag inte tänker ta i min mun. Bör inte Sverigedemokraterna be om ursäkt för det? Är detta parti det enda trovärdiga alternativet i den svenska migrationspolitiken, enligt migrationsministern? Är i så fall detta inte värt en ursäkt från Jimmie Åkesson?

Uppenbarligen kan migrationsministern inte tala för om statsministern har bett om ursäkt. Då har Jimmie Åkesson ljutit. Men det innebär också att detta flygblad representerar det som migrationsministern tycker är den enda trovärdiga migrationspolitiken bland alla partier i denna kammare. Det undrar jag om inte migrationsministern tycker att man bör be om ursäkt för.

Anf. 37 Statsrådet MARIA MALMER
STENERGARD (M):

Herr talman! Jag har nog aldrig tidigare sett en interpellation som varit så kliniskt befriad från politiskt innehåll. Det är tydligen så Socialdemokraterna väljer att använda den grundlagsstadgade granskningsmakten, vilket naturligtvis får stå för dem.

Denna debatt handlar inte om vad Jimmie Åkesson har sagt om statsministerns uttalanden utan om att Socialdemokraterna vill flytta fokus från exempelvis det faktum att deras tilltänkta regeringsunderlag villkorar sitt stöd med en generösare invandringspolitik. Ola Möller kan i enlighet med detta inte svara på hur Socialdemokraterna har tänkt genomföra den politik de nu säger sig stå bakom.

Bakom den moderatledda regeringen står dock fyra partier som har en bred samsyn om vad som måste

göras gällande invandringsspolitiken. Vi lägger nu om politiken steg för steg i stället för att bara prata om det, och vi ser redan resultat. Antalet asylansökningar under 2023 är det näst lägsta under 2000-talet. Antalet beviljade uppehållstillstånd är på den lägsta nivån sedan 2015. Antalet återkallade uppehållstillstånd ökar, och antalet verkställda utvisningsbeslut ökar. Vi skapar ett nytt mottagningssystem med fokus på korta handläggningstider.

Tillsammans med sina samarbetspartier gör alltså den moderatledda regeringen det som Socialdemokraterna inte förmår göra med sina vänner C, V och MP: Vi minskar invandringen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2023/24:423 om konsekvenser för drabbade av svinpestrestriktionerna

Anf. 38 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Malin Larsson har frågat mig hur jag ser på ersättningsfrågan samt vilka initiativ eller åtgärder jag tänker vidta för att mildra effekterna för de drabbade företagen, föreningarna och kommunerna.

Den 6 september 2023 konstaterades för första gången någonsin den mycket allvarliga sjukdomen afrikansk svinpest i Sverige. Utbrottet i sig var allvarligt, och en fortsatt spridning av smittan riskerade att innebära ytterligare konsekvenser. Kraftfulla åtgärder var därför nödvändiga i det inledande skedet av bekämpningen.

Epizootilagen (1999:657) och EU-bestämmelserna på djurhälsoområdet innebär skyldigheter för Jordbruksverket att besluta om åtgärder och restriktioner för att bekämpa allvarliga djursjukdomar, som afrikansk svinpest. Dessa åtgärder innebär oundvikligen konsekvenser för de företag och privatpersoner som berörs, och därför finns det också bestämmelser om ersättning i epizootilagen. Det är i första hand dessa bestämmelser om ersättning som bör tillämpas.

Den som anser sig ha drabbats av kostnader eller förluster till följd av Jordbruksverkets beslut har möjlighet att ansöka om ersättning. Jordbruksverket ska pröva ersättningsanspråken, och den som är missnöjd med Jordbruksverkets beslut har möjlighet att överklaga besluten till förvaltningsdomstol. Genom Jordbruksverkets och domstolarnas prövning kan det klargöras vilka som har rätt till ersättning enligt epizootilagens bestämmelser, och regeringen följer den prövning som pågår.

I takt med att inkomna ansökningar hanteras av Jordbruksverket klarnar bilden av vilka aktörer och näringsgrenar som omfattas av rätten till ersättning i enlighet med epizootilagstiftningen. Först när det finns en tydlig bild av vilka som inte omfattas kan frågan om ytterligare stöd utöver ersättning enligt epizootilagen övervägas.

Konsekvenserna av utbrottet är omfattande, och hanteringen sträcker sig över flera delar av regeringen. Jag vill därför vara tydlig med att det även pågår andra insatser för att stödja drabbade aktörer. Almi i Västmanland har öppnat en företagsjour dit länets företag kan vända sig för att få stöd, råd eller hjälp med de utmaningar de har fått på grund av svinpestens utbredning.

Hittills har utbrottsbekämpningen varit lyckad, något jag är otroligt glad över. Vi ska inte glömma att myndigheterna kontinuerligt gör en bedömning av situationen utifrån risken för smittspridning. Sedan bekämpningsåtgärderna infördes i september har betydande lättnader kunnat genomföras i restriktionerna och restriktionszonen minskats. Det innebär att vissa områden som tidigare omfattades av zonen nu är helt fria från restriktioner samt att vissa aktiviteter nu får utföras i den smittade zonens ytterområde, vilket är fördelaktigt för företag, föreningar och kommuner.

Jordbruksverket har också möjlighet att bevilja undantag från restriktionerna för sådan verksamhet som bedöms kunna utföras inom den smittade zonen om det finns särskilda skäl. Regeringen välkomnade exempelvis Jordbruksverkets besked att Engelbrektsloppet alldeles nyligen kunde genomföras i sin helhet. Det är i utmanande tider som samverkan sätts på prov, och det är positivt att Jordbruksverket, berörda kommuner och idrottsrörelsen gemensamt kunde finna en lösning som gjorde att Sveriges näst största längskidtävling kunde genomföras. När det gäller föreningslivet ser vi framför oss en fortsatt god regional samverkan för att stötta föreningslivet i området, men vi utesluter inte möjligheten att även se över om ytterligare insatser behövs för att stödja föreningar som har drabbats.

Vi ser framför oss en fortsatt god regional samverkan för att stötta företag och föreningsliv i området. Regeringen fortsätter att följa denna fråga noggrant.

Anf. 39 MALIN LARSSON (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaren. På inbjudan av Fagersta kommun, Norbergs kommun med flera reste delar av miljö- och jordbruksutskottet till Fagersta torsdagen den 25 januari. Vi reste dit för att få information om utbrottet och konsekvenserna av den afrikanska svinpesten.

Ingen hade nog kunnat föreställa sig hur stort område som skulle komma att bli avspärrat och hur omfattande restriktionerna skulle bli. Det är alltid bra att som politiker göra besök och möta medborgare i deras verklighet. Man får en helt annan förståelse och bild när man själv står vid staketet och förbudsskyltarna och får lyssna till dem som är drabbade och vad det innebär för dem. På plats fick vi ta del av deras arbete och erfarenheter och deras kamp för att stoppa spridningen av det fruktade viruset. Vi var på plats hela dagen, som inleddes i kommunhuset med information om vad som hänt och om nuläget samt en träff med företagare och föreningar. Därefter besökte vi den operativa ledningscentralen i Fårbo. Vi avslutade med att på

plats i Ängelsberg se det stängsel som satts upp runt riskområdet.

Jag kan bara instämma i statsrådets beröm av våra ansvariga myndigheter och jägare, som har gjort en fantastisk insats för att få stopp på spridningen av viruset. Jag vill också lyfta Frivilliga automobilkåren, den frivilligorganisation som byggde upp och skötte upphämtningen och kremeringen av smittade och döda vildsvin. Det här skötte de utifrån det avtal de har med Jordbruksverket för händelse av kris eller katastrof.

Mycket har fungerat oerhört bra, och man har lyckats förhindra spridningen genom ett både snabbt och effektivt arbete. De inblandade som varit på plats och arbetat utifrån ledningscentralen lyfter den lösningsfokuserade samverkan som skett som något mycket positivt och som en stor anledning till att man har lyckats så bra.

Men det här är en tudelad kris. Samtidigt som vi vet att bekämpningen av själva smittan har fungerat väldigt bra måste de bredare samhällseffekterna hanteras. De drabbar näringslivet, föreningslivet, kommunens verksamhet och alla invånare. Bekämpningen av smittan är en sak, men hur hanterar man ersättningen? Företag riskerar att gå i konkurs. Skogsägare får inte bruka sin skog. Jobb uteblir. Det största besöksmålet, Engelsberg, är inhägnat.

Det är svårt för de drabbade att få ersättning. När vi var på plats var det endast fyra stycken som kunnat bevisa inkomstbortfall och fått någon ersättning. Antalet drabbade är långt större. De drabbade kommunerna, föreningarna och företagen måste överleva krisen och kunna fortsätta sina verksamheter när krisen är över.

Därför frågar jag statsrådet hur han ser på ersättningsfrågan och vad regeringen gör. Vilka initiativ och åtgärder tänker statsrådet vidta för att mildra de här effekterna och konsekvenserna för de drabbade företagen, föreningarna och kommunerna?

Anf. 40 ANDERS KARLSSON (C):

Herr talman! Jag fortsätter där interpellanten slutade. Vi var på samma gemensamma besök. Svinpest är en väldigt allvarlig sjukdom som vi vet är ett gissel för näringen. Den kom inte som någon överraskning. Risken för svinpest i Sverige har vi känt till länge, och den har ökat i takt med att vildsvinsstammen ökat i Sverige. Ökningen beror på att våra vildsvin har rymt från våra hägn. Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för att hålla dem innanför hägnet, men så har inte skett. Då ökar också risken vid ett utbrott av svinpest.

Som beskrivits här har hanteringen gått väldigt bra. Vi är väldigt nöjda med att beredskapen för själva pesten har fungerat bra. Vi ser samspelet med enskilda näringsidkare. Inte minst har jägarna gjort ett fantastiskt bra jobb med genomsök, och synken med myndigheter har fungerat bra.

Men som också beskrivits finns det även en del som inte har fungerat så bra, och det är ersättningsfrågan. Jag lyssnade på ministerns interpellationssvar och hörde att det finns en ambition att hantera det här med

ersättningen. Men verkligheten är en annan. Enligt de vittnesmål som vi fick från de här fyra fem kommunerna blir det väldigt många avslag på ansökningarna om ersättning. Anledningen är hur epizootilagstiftningen, som ministern lyfter fram, ser ut. Då är det annan lagstiftning som går in i stället, och det är den komplexiteten man måste kunna hantera. Vi har haft en beredskap för själva svinpesten, men vi borde också ha en beredskap för den här typen av konsekvenser i ett samhälle, så att hela samhället fungerar och man inte bara skyddar mot själva pesten.

Detta är bakgrunden till min fråga till ministern, herr talman. Den samordning som krävs, vilket ger ministern uttryck för, gäller det att få till i verkligheten. Som vi hörde är det bara fyra som har fått godkännande. Det kommer att krävas en bättre samordning av de andra stegen, så att man inte behöver leva i en så stor osäkerhet. Har ministern för avsikt att ta initiativ till att se till att den typen av samordning fungerar på ett bättre sätt?

Det gäller att ta lärdom av detta för att hitta smidigare lösningar som kan tillämpas nästa gång när den här typen av utbrott kommer att ske. Detta var första gången men tyvärr nog inte den sista. Frågan gäller alltså både framåt och bakåt.

Anf. 41 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Jag vet att ansvariga myndigheter följer händelseutvecklingen mycket noga och gör kontinuerliga bedömningar av rådande situation. På mitt bord är det fråga om myndigheter som primärt vidtar smittspridningsbekämpande åtgärder. Precis som både interpellanten och Anders Karlsson nämnt har vi sett ett fantastiskt engagemang från enskilda människor, civila frivilligt engagerade – inte minst jägare, som har gjort en enorm insats för att få oss att komma till det läge som vi är i nu.

Vi får beröm i ett europeiskt snitt för att vi har hanterat situationen bra. Men med allt det sagt om själva smittspridningen är det klart att jag har full förståelse för den oro som många näringsidkare, föreningar och så vidare känner.

Det är ett enormt ingrepp man gör när man stänger av ett sådant stort område. Bara kärnområdet är 10 000 hektar stort som det är ett stängsel runt. Det blir ett enormt ingrepp. Med det följer oron.

Jag tror att flera i kammaren, inklusive mig själv, eftersom vi inte har varit med om detta togs lite med storm när det väl hände. Det blir omfattande restriktioner och stora inskränkningar för människor i dessa områden.

Det är också första gången epizootilagen provas skarpt i den här typen av läge. Som jag sa vid frågestunden i går används den ofta om vi har ett sjukdomsutbrott i djurstallar. Det är då ganska enkelt att beräkna kostnader. Det är ganska tydligt att den lantbrukaren är direkt berörd av det.

Epizootilagen säger, om jag nu håller mig till den, att du ska vara direkt berörd av de restriktioner som

staten har lagt i ett område. Du ska ha direkta förluster eller inkomstbortfall som självklart också måste kunna bevisas på ett eller annat sätt.

Jag tror att ingen av oss i den här debatten tycker att det ska vara på något annat sätt. Vi måste hålla ordning på statens pengar. Det måste vara tydligt, och man måste kunna leda i bevis att man på något sätt har lidit en direkt skada.

Det nämns här att det är fyra som har fått ja. Det är fler. Det har kommit in ungefär 55 ansökningar. Nu kan det ha hänt saker de senaste dagarna. De senaste uppgifterna jag har är att det har kommit in 55 ansökningar varav 23 har beviljats. I det finns det också en del ansökningar som inte är fullständiga som man jobbar vidare med. Jag har inte hört – men det kan ha hänt på senare tid, eller att jag har felaktig information – att någon kommun sökt pengar från Jordbruksverket enligt epizootilagen.

Det är väl en uppmaning som vi samlat kan ge. Känner du dig direkt berörd och har lidit direkt skada av de restriktioner som staten har satt i området, se då till att formulera en ansökan till Jordbruksverket så att vi får de sakerna prövade. Därefter får vi se om det finns delar i gränslandet som vi behöver titta vidare på, som också har nämnts.

Anf. 42 MALIN LARSSON (S):

Fru talman! Återigen: Tack till landsbygdsministern för svaren!

Jag önskar att landsbygdsministern skulle kunna vara lite mer konkret om hur de drabbade kan få hjälp för att överleva den kris som det faktiskt är. Han hänvisar till att skicka in ansökningar. Det blir oftast rättsliga förfaranden och så vidare. Det är ganska svårt för små företagare och de som är enskilt drabbade.

Omfattningen av restriktionerna stor, och hanteringen av de breda samhällseffekterna svåra. Det drabbar kommunerna, de boende och näringsliv hårt. Dessutom är restriktionerna rörliga. Vi kommer också att se effekterna av dem under lång tid framåt.

Det är små kommuner med mycket landsbygd som är drabbade. De har inte samma resurser som stora kommuner. Avsaknaden av statlig närvaro är också påtaglig och en stor nackdel när man drabbas så här hårt.

Bland de drabbade har vi skogsägare som inte kan bruka sin skog, föreningsliv som inte kan ha verksamhet och tävlingar och en besöksnäring som inte kan bedriva sin verksamhet. Det är många företagare som drabbas oerhört hårt av restriktionerna och som nu har det väldigt tufft.

Det är också många arbeten och investeringar som blir drabbade när kommunerna inte får ta markprover, gräva nya va-ledningar, sanera förorenade områden och så vidare. Det är många arbetstillfällen som försvinner där.

Man kan se att det är väldigt många drabbade företag och invånare. Om det nu är 55 ansökningar är det väldigt få utifrån hur många drabbade det är. Det visar på att ersättningsfrågan är svår och att det är få som kan söka utifrån det regelverk som finns.

Vi träffade bland annat en man under besöket som driver ett företag på en släktgård. Hans huvudsakliga inkomst är från skogen. Han kan nu inte röra sig i skogen. Han kunde inte underröja inför vinterns tänkta avverkningar. För att få ersättning måste han kunna bevisa ett inkomstbortfall, att han har förlorat pengar. Men eftersom han inte får avverka har han ingen inkomst. Han fick ingen ersättning. Men banken vill fortfarande ha pengar för räntor och amorteringar.

Skogen står kvar, men han klarar sig inte utan lön. Det är det inte många som gör. Sedan finns också risken att virkespriserna går ned, och då drabbas han dubbelt.

Ministern var inne på epizootilagen. Den är skriven för jordbrukare och är väldigt specifik. Enligt den lagen ska man vara direkt påverkad. Det gör att de som exempelvis driver vandrarhus inte ses som direkt drabbade. De kan fortfarande boka in gäster. Men det kommer såklart inga gäster. Du kan inte röra dig ute i naturen, och du kan inte besöka sevärderheter eller jobba. Många av jobben uteblir också, som jag var inne på. Då är ersättningsfrågan central.

Det gäller också att komma ihåg att vi nu är här. Men det kommer också att krävas resurser framåt och tid för återhämtning. Nu var det framför allt kommunerna Fagersta och Norberg som drabbades. Men det kan hända igen. Frågan är kanske inte om utan när, om vi ser hur den afrikanska svinpesten sprider sig i Europa.

Därför är det också viktigt att alla tar sitt ansvar och hjälps åt och att vi lär oss av erfarenheterna, men framför allt att de drabbade får hjälp. Därför behövs det nu snabba och tydliga besked i ersättningsfrågan. Det är avgörande för uthålligheten och möjligheten till återhämtning.

Landsbygdsministern talade i går vid frågestunden om epizootilagen. Men det måste finnas någon form av samordning i regeringen mellan ministrar när en kris av den här omfattningen uppstår. Därför undrar jag hur dialogen ser ut i regeringen.

Anf. 43 ANDERS KARLSSON (C):

Fru talman! Jag lyssnade noga på vad ministern lyfte fram här. Ministern har goda ambitioner i att få till detta med samordning. Men samordningen måste på något sätt organiseras. Det är väl det vi vill se komma på plats. Det handlar om en planering framåt och också i det här fallet.

Vi har beskrivit de fall som har fått nej. Det är nästan direkt kopplat till epizootilagstiftningen. Det faller inte inom regelverket. Det andra regelverket som ligger utanför detta är precis lika viktigt när det gäller ersättning till näringsliv och föreningar.

Det måste vara en samordning av detta. Det har vi inte sett den här gången. Vi måste se det framåt. Jag upprepar frågan. Kan vi se en bättre samordning framgent i den här frågan?

Anf. 44 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Tack för kompletterande frågor och också för engagemanget i den här saken!

Jag upprepar igen att jag har den största förståelse för den osäkerhet och otrygghet som man kan känna som näringsidkare, förening eller för den delen kommun i det här läget.

Det regelverk vi har på plats nu utgår från epizootilagen. Där är min uppmaning: Anser du dig vara direkt berörd, sök. Det gör att man kan få sin sak prövad enligt den lagstiftning som vi nu har på plats.

Vi för självklart en dialog inom regeringen i de här frågorna. När det gäller statlig närvaro har både SVA och Jordbruksverket, som är delar av staten, en ständig närvaro.

Med det sagt: Det är mycket inriktat på bekämpningen. Bekämpningen är det centrala uppdrag som mina myndigheter har i detta. Det handlar också om lagstiftningen kring ersättning när man är direkt berörd.

Jag har också hört exempel där man inte har sett att man har möjlighet att få ersättning. För att göra det hela lite mer verkligt: Ta till exempel ett jaktlag som inte får jaga. De betalar sitt arrende ändå, för det tycker markägaren att de ska göra, men de får inte det de har betalat för. Är jaktlaget då direkt berört? De har uppenbarligen haft en kostnad för någonting som de inte har fått en tjänst av. Men är de direkt berörda? De äger ingenting på marken, utan de hyr marken för att få göra en sak.

Nej, jaktlaget kanske inte är direkt berört. Men markägaren kan ju vara det – markägaren som underlåter att ta in sitt arrende eller som får betala tillbaka arrendet för att man inte kan låta jaktlaget jaga på marken. I det läget har markägaren en direkt förlust, som han eller hon kan söka ersättning för enligt epizootilagen.

Så ja, systemet är krångligt. Men det är många system i det här landet som är krångliga. Grunden till att det krävs att man kan leda saker i bevis är att vi alla vill vara väldigt rädda om skattebetalarnas pengar.

Grunden är alltså: Sök stöd om du anser dig vara direkt berörd eller om det finns någon annan som är direkt berörd som du kan kräva pengar av eller underlåta att betala pengar till, som i sin tur kan söka pengar! Så ser systemet ut.

Självklart är jag inte stoltare än att jag kan säga att det vore jättebra om alla frågetecken i lagstiftningen hade varit uträddade inför en sådan här händelse. Det tror jag att vi alla tycker. Jag tror att den förra regeringen också kan titta i backspegeln och se att man kanske skulle ha tänkt mer på hur lagstiftningen utformades med tanke på att svinpest har varit aktuell i så många europeiska länder. Men nu gjorde vi inte det. Vi hann inte på vårt år, och man hade inte gjort mer tidigare. Då får vi laga efter läge.

Självklart ska vi ta vara på alla erfarenheter – positiva såväl som negativa – inför detta. Det är tyvärr rätt som båda ledamöterna säger: Det är inte en fråga om

om utan om *när* detta händer igen. Det är min absoluta ambition att vi ska vara ännu bättre förberedda då.

Anf. 45 MALIN LARSSON (S):

Fru talman! Jag tackar återigen statsrådet Kullgren och kollegan Anders Karlsson för en viktig interpellationsdebatt.

Vi måste komma ihåg alla de människor och företagare som fortsatt lever med alla dessa restriktioner. De kommer hela sommaren att behöva fortsätta leva i den skyddade zonen med allt vad det innebär för dem.

Vi har sett en fantastisk samordning och samverkan, och det är dessa människor vi har att tacka för att den afrikanska svinpesten inte har spritt sig vidare. Hela samhället i området har tillsammans hjälpts åt, och tack vare att de följer de hårda restriktionerna sprids inte smittan vidare.

Omfattningen av restriktionerna och hanteringen av de breda samhällseffekterna är stor. Detta drabbar både kommuner, boende och näringsliv hårt. Som jag var inne på tidigare är de här djuren rörliga, och effekterna av detta kommer vi att se under lång tid framöver. Vi vet ännu inte riktigt var det slutar.

De drabbade kommunerna och deras medborgare har tagit sitt ansvar, men regeringen måste också ta sitt. Jag hoppas därför att landsbygdsministern tillsammans med andra ansvariga ministerkollegor fortsätter att jobba med lösningar på problemet när epizootilagen inte är behjälplig.

Ett utbrott av den afrikanska svinpesten har fått mer långtgående konsekvenser än man hade kunnat föreställa sig. Utbrottet har inneburit ett lidande för människor och djur, och kampen mot den afrikanska svinpesten måste fortsätta. Tillsammans måste vi göra allt för att stoppa den från att komma in i Sverige igen.

Anf. 46 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Bekämpningen av smittan står i det främsta rummet. Ju snabbare vi kan förklara hela zonen säker, desto bättre för alla inblandade – för alla företag, för alla privatpersoner, för alla föreningar och för alla kommuner i det drabbade området.

Ett viktigt besked fick vi i går: Man bedömer att det var det sista vildsvinet inom detta 10 000 hektar stora område som fälldes i går. Jag vill återigen rikta ett stort tack till alla som har lagt timme efter timme, dag efter dag, vecka efter vecka på att utföra detta oerhört viktiga arbete. Det är många som ska vara tacksamma till er för detta.

Det här kommer att fortsätta i den utvidgade zonen, det stora området, så att vi minimerar risken för omtag av spridningen.

Som jag var inne på tidigare ska vi självklart försöka lära av det vi har varit med om och det vi är med om nu och se hur vi bättre kan ta oss an detta i framtiden, för tyvärr är detta en sjukdom som återkommande verkar kunna poppa upp både här och där.

Vi för också diskussionen, som i och för sig är parallell men lika viktig när det gäller spridningen, om

den vildsvinsstam vi har i Sverige. Hur stor ska den vara, och vilka verktyg kan vi få fram för att begränsa den ytterligare?

När det gäller ersättningsfrågan har jag återigen en uppmaning: Känner du dig direkt berörd som boende eller verkande i området är det epizootilagen som är på plats nu, och regeringen följer frågan oerhört noga.

Jag vill passa på att tacka båda debattörerna för en bra debatt som sätter ljuset på denna viktiga fråga.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2023/24:418 om regeringens arbete mot silikos

Anf. 47 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Fru talman! Min röst är inte den bästa i dag, men jag ska försöka kraxa mig igenom denna debatt.

Isak From har frågat mig om jag och regeringen överväger nya insatser för att säkerställa att ingen som jobbar i Sverige drabbas av sjukdomen silikos, även kallad stendammslunga.

Jag vill tacka Isak From för att han lyfter en viktig arbetsmiljöfråga för debatt här i kammaren i dag. Enligt Arbetsmiljöverkets statistik beräknas ungefär 1 300 människor dö i Sverige varje år till följd av att de någon gång under sitt arbetsliv har exponerats för kemiska ämnen på arbetsplatsen.

I regeringens arbetsmiljöstrategi för 2021–2025, En god arbetsmiljö för framtiden, anges en nollvision både mot arbetsplatsolyckor som leder till död och mot arbetsrelaterad dödlighet.

Arbetsmiljöverket har enligt sin instruktion särskilt till uppgift att ha tillsyn över att arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen följs. Som ett led i åtgärdsplanen för arbetsmiljöstrategin planerar Arbetsmiljöverket bland annat ett projekt mot arbetsrelaterad dödlighet till följd av kemisk exponering. I projektet ingår exponering för kvarts, vilket kan leda till silikos.

Anf. 48 ISAK FROM (S):

Fru talman! Jag beklagar statsrådet Paulina Brandbergs röstproblem och hoppas att rösten håller.

Sverige och svenska arbetare, särskilt byggnads- och gruvarbetare, var under mitten av 50-talet hårt drabbade av silikos, stendammslunga. Ett stort arbete från arbetstagarorganisationen, facken, och även från arbetsgivarsidan, forskningen och politiken gjorde att silikos i princip utrotades.

Det bygger på att damm kan förekomma på arbetsplatser men att man använder relevant skyddsutrustning och nya metoder för att kapa stenskivor, bryta berg och utföra olika former av betongarbeten. Detta har tydligt förbättrats.

Vi kan konstatera att 2023 var ett synnerligen mörkt år med 62 döda i direkt arbetsrelaterade olyckor och många hundra arbetsrelaterade skador – exakt hur många vet vi inte. Vi kan också konstatera att det i

synnerhet är unga, inhyrd arbetskraft och egenföretagare i skogs- och jordbruksnäringen som är utsatta.

När det gäller byggsektorn ser vi nu, inte minst i och med den tragiska hissolöckan utanför Stockholm, att inhyrda i många led ger en kraftigt förhöjd risk. Att det finns relevant och uppdaterad arbetsmiljölägstiftning och vägledning och att arbetsgivarna tar denna fråga på allvar också för sin inhyrda personal är grunden.

Utgångspunkten för min interpellation är att Byggnads har ställt krav på Arbetsmiljöverket att både uppdatera vägledningen och titta på den typ av bänkskivor som nu förbjuds i Australien då de bedöms som för farliga. Det handlar om kvartskompositsskivor som kan anses som exklusiva och som ofta används när man renoverar sitt kök. De innehåller dessa partiklar. Skivorna är ofarliga när de väl ligger monterade, men när man kapar en skiva kan det uppstå damm som i förlängningen kan ge upphov till silikos.

Dessa arbeten och processer pågår ju även i Sverige, och då är min fundering: Avser statsrådet att ta något initiativ? Ser man den vägledning som finns i dag som tillräcklig?

Det finns också möjligheter för regeringen att ta ett samlat grepp och ge någon av de forskningsinstitutioner som forskar på detta, till exempel arbetsvetenskapen på LTU i Luleå eller arbets- och miljömedicin på Universitetssjukhuset i Umeå, i uppdrag att särskilt undersöka om detta är en fråga som vi behöver ta på större allvar.

Anf. 49 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Fru talman! De senaste månaderna har vi haft mycket fokus i debatten på dem som dör *på* jobbet. Precis som ledamoten sa var 2023 ett oerhört mörkt år. Det är dock viktigt att vi i debatten inte glömmer det stora antalet som dör en för tidig död *på grund av* jobbet. Exempelvis kan exponering för kemiska substanser göra att man går en för tidig död till mötes.

När det gäller stendammslunga, silikos, är det precis som ledamoten sa: På 50-talet hade vi en stor ökning av detta, och en stor del av de dödsfall som i dag sker på grund av jobbet beror på att vi bakåt i tiden inte har tagit arbetsmiljöproblemen tillräckligt seriöst. Det kan man verkligen beklaga, när vi nu ser att människor bli sjuka och dör av att vi hittills inte har tagit dessa frågor på allvar. Det vi kan göra är såklart att se till att vi hela tiden flyttar fram positionerna och blir bättre.

Sverige har hittills inte upplevt den snabba ökning av silikos som Australien rapporterar om. För närvarande beräknar Arbetsmiljöverket att cirka 125 personer varje år avlider till följd av exponering för kvartsdamm. Totalt har dock endast 18 nya anmälningar av arbetssjukdomar beroende på kvarts kommit in till Försäkringskassan mellan 2019 och 2023, och antalet insjuknade är relativt konstant, drygt 3 personer per år.

Arbetsmiljöverket följer både på egen hand och med hjälp av arbets- och miljömedicinska kliniker förekomsten av silikos i Sverige för att se hur vi ska

kunna förhindra framtida fall. Enligt Socialstyrelsens statistik över dödsorsaker 1997–2022 syns ingen tendens till ökning av antalet döda i ständammslunga i Sverige. Arbetsmiljöverket har inte haft några anmälningar enligt kraven i föreskrifterna om medicinska kontroller på flera år som rört silikos, och verkets läkare har inte uppfattat några signaler från de arbets- och miljömedicinska klinikerna om en ökning av silikos i Sverige.

Att vi inte ser någon ökning är såklart bra. Detta måste vi se till att fortsätta följa väldigt noggrant.

När det gäller frågan om just bänkskivor av stenkompasit behöver Sverige förhålla sig till den gemensamma produktlagstiftningen inom EU. Vi kan därför inte ensidigt besluta om förbud mot en enskild produkttyp. Det skulle i så fall krävas ett tydligt undantag för Sverige från EU, vilket i sin tur skulle behöva motiveras med exempelvis en ökande sjukdomsförekomst, något vi som sagt inte ser.

Med det sagt är detta en fråga vi följer noga. Just därför att vi ser det stora antalet dödsfall historiskt och att det fortfarande, än i dag, är för många som dör av detta måste vi följa det noga för att se till att det inte vänder åt fel håll.

Anf. 50 ISAK FROM (S):

Fru talman! Jag tror inte heller på ett förbud. Det finns ju många arbetsrelaterade redskap som man kan skada sig på. Motorsågen, till exempel, kan vara synnerligen livsfarlig om den används på fel sätt. En vanlig domkraft som du hissar upp bilen med kan du faktiskt klämma dig riktigt allvarligt på. Det är vägledningen för och hanteringen av redskap och material som måste göras rätt. Eftersom dessa bänkskivor, som används och säljs i Sverige i ganska stor omfattning, kapas och monteras i svenska hem är det den processen som måste fungera.

Nu har ju högerregeringen beslutat om en budget med ett höjt rotavdrag som bland annat går till bänkskivor. Vi hade velat ha ett höjt rotavdrag som fokuserade på energiförbättringsåtgärder, men nu har regeringen valt den här vägen. Dessa bänkskivor säljs i stor omfattning och monteras till viss del i svenska hem av arbetskraftsinvandrare som om ett antal år kanske kan komma att utveckla ständammslunga. Om det då beror på ett jobb de har gjort i Sverige eller någon annanstans kommer att vara synnerligen svårt att följa upp. Därför är det väldigt viktigt att arbetsgivarna på svensk arbetsmarknad, facken och ansvariga myndigheter har rätt uppdaterad vägledning. Oavsett från vilket land du kommer när du jobbar i Sverige ska du inte bli sjuk av jobbet.

Det LO-förbundet Byggnads vill se är en uppdaterad vägledning och inriktade kontroller. Är det någonting som statsrådet Paulina Brandberg kan tänka sig att genomföra?

Anf. 51 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Fru talman! Det är viktigt att vi hanterar den här frågan med stort allvar. Därför är jag glad att Arbetsmiljöverket planerar ett projekt mot arbetsrelaterad dödlighet till följd av kemisk exponering. I detta projekt ingår som sagt exponering för kvarts, vilket kan leda till silikos.

Det är helt klart viktigt att det finns vägledning till arbetsgivare och även facket för hur frågan ska hanteras. Jag vill särskilt betona att Sverige vid flera tillfällen har samarbetat med Nepsi, Europeiska nätverket för kvarts, som har bildats av arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer i Europa. Detta är ju inte en fråga som är specifik för Sverige utan gäller såklart även internationellt.

Här finns en överenskommelse mellan arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer i Europa om god hantering och säker användning av kristallin kvarts och produkter som innehåller detsamma, för att skydda arbetstagares hälsa. Nepsi har utarbetat en vägledning till god praxis för skydd av arbetarnas hälsa genom god hantering och användning av kristallin kvarts och produkter som innehåller detsamma. Den finns översatt till svenska.

Möjligtvis borde vi uppmärksamma denna vägledning mer, så att den blir mer känd för fack och arbetsgivare i Sverige. Jag delar bilden att det behövs en vägledning. Det är viktigt att alla som hanterar den här typen av kvartsdamm vet hur man förebygger riskerna.

När det gäller det internationella samarbetet deltar Sverige genom vårt medlemskap i EU i en arbetsgrupp som heter Senior Labour Inspectors' Committee, Slic. Här har man sammanställt en guide för nationella inspektörer om respirabelt kvartsdamm på byggarbetsplatser och hur exponering för kvartsdamm ska förebyggas. Även denna guide, som riktas till inspektörerna, finns översatt till svenska.

Det finns alltså vägledningar, och det finns guider. Men jag kan absolut se ett behov av att öka synligheten för dessa för att de ska tillämpas i större utsträckning.

Anf. 52 ISAK FROM (S):

Fru talman! Statsrådet! Det är gott och väl att vägledning finns på svenska. Men i byggbodarna nu, oavsett om det är här i Stockholm eller i Skellefteå, är det huvudsakliga arbetsspråket inte svenska. Det förekommer väldigt många olika språk i byggbodarna. Arbetskraftsinvandringen i sektorn är rekordstor, samtidigt som vi har kraftigt ökad arbetslöshet bland svenska byggarbetare. Här har vi ett direkt mischmasch.

Men oavsett varifrån du kommer när du kommer till Sverige för att jobba ska arbetsplatsen vara säker för både dig själv och dina arbetskamrater. Därför är det synnerligen angeläget att det här problemet synliggörs. Det kan inte vara utan orsak som Australien helt har förbjudit den här typen av bänkskivor och även arbetet med dem. Det är arbetsmomentet man måste sikta in sig på. När man kapar en sådan ska man ha rätt utrustning.

Med de många led av underentreprenörer vi har på svensk byggarbetsmarknad i dag tycks det som att många delar fallerar. Därför är det angeläget att Arbetsmiljöverket gör särskilt riktade insatser för att se om det är ett verkligt problem som man behöver ta tag i.

Anf. 53 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Fru talman! Jag delar helt interpellantens bild; detta är ett problem som behöver synliggöras. Som jag sa inledningsvis är det jätteviktigt att den här typen av arbetsrelaterade skador och sjukdomar inte osynliggörs nu när vi har stort fokus på dödsolyckor som sker på jobbet.

Jag ser det som positivt att vi i Sverige inte har den utveckling man har sett i Australien. Med det sagt arbetar regeringen ändå utifrån den nollvision som är en del av arbetsmiljöstrategin. Den säger att ingen i Sverige ska behöva dö varken på eller av arbetet. Så länge någon enstaka arbetare dör en för tidig död på grund av sitt arbete har vi mer jobb att göra. Då måste vi hela tiden se hur vi kan jobba bättre och få till skarpare åtgärder för att få ned dödsfallen både på och utanför jobbet.

Regeringen kommer att fortsätta titta på de här frågorna och noga följa Arbetsmiljöverkets projekt med just kemisk exponering, för att se hur vi kan pressa ned dödstaten.

Jag vill tacka för debatten och önska en trevlig helg.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2023/24:437 om hyvling av arbetstid och huvudavtalet

Anf. 54 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Fru talman! Ola Möller har frågat statsrådet Johan Pehrson vilka åtgärder ministern tänker vidta för att säkerställa att normen om heltid för tillsvidareanställning efterlevs bättre. Ola Möller har också frågat vilka åtgärder ministern avser att vidta mot så kallad hyvling. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Jag tackar för engagemanget i frågan.

Lagen om anställningsskydd (SFS 1982:80) innehåller numera regler om att heltid är norm vid alla anställningar. Lagen har också fått nya regler vid så kallad hyvling. Reglerna om hyvling innebär att erbjudande om sänkt sysselsättningsgrad ska lämnas i turordning och att arbetstagare som har accepterat ett erbjudande om en lägre sysselsättningsgrad har rätt till en omställningstid då arbetstagaren behåller sin sysselsättningsgrad och sina anställningsförmåner.

De nu nämnda reglerna tillkom efter en omfattande reform av lagen om anställningsskydd och började tillämpas den 1 oktober 2022. De nya reglerna är en del

av överenskommelsen om trygghet, omställning och anställningsskydd på den svenska arbetsmarknaden mellan arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer inom den privata sektorn.

Det är för tidigt att dra några slutsatser om effekten av de nya reglerna och behovet av eventuella åtgärder. Det är viktigt att se hur tillämpningen utvecklar sig på arbetsmarknaden och i rättspraxis. Mot den bakgrunden avser jag för närvarande inte att ta några initiativ på detta område.

Anf. 55 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Tack för svaret, ministern! Det är glädjande att vi båda känner engagemang i frågan. Den är verkligen viktig.

Man säger att det handlar om ett erbjudande om lägre arbetstid. Jag kan i och för sig undra vad det är för något erbjudande. Man låter alltså människor som har timmar på sitt kontrakt gå ned i arbetstid bara för att det gynnar företaget. Det skapar många problem.

När jag besöker och pratar med H & M:s fackklubbar är det i huvudsak kvinnor jag träffar – det är tyvärr mest kvinnor som jobbar i handeln. De är desperata. De har nämligen inget att välja på. De måste ta erbjudandet. Jobb i handeln växer inte på träd.

En ensamstående mamma som bor en bit från arbetsplatsen och har haft 30 timmar på kontraktet erbjuds plötsligt 15 timmar, men hon har ändå kvar alla fasta kostnader. Det är lika långt till jobbet, hyran är densamma och maten kostar lika mycket. Det skapar enormt mycket stress.

Många aktörer på svensk arbetsmarknad har börjat med detta nu. Det är inte bara H & M som gör det, även om det har talats mycket om dem när det gäller detta. Det innebär att andra också står där med få timmar. Det leder till att en tredjedel av alla anställda i butik, inom handeln, lever under fattigdomsgränsen. De har en lön som är under fattigdomsgränsen.

Det skapar en stress på arbetsplatsen. Handelsanställdas förbund har gjort en undersökning på just H & M. Man konstaterar att 78 procent av dem som drabbats av H & M:s hyvlingar har sämre motivation på arbetsplatsen. Lika många känner mer stress på arbetsplatsen. Detsamma gäller arbetsbelastningen; 78 procent känner att arbetsbelastningen ökat.

De har mycket mer jakt på timmar, vilket också skapar konkurrens och slår sönder solidariteten inom personalgruppen. Om någon tar en timme innebär ju det att någon annan tittar snett på den eftersom den inte fick den timmen. Men båda har kostnader för hyra.

Den psykiska ohälsan är en grasserande sjukdom i vårt land och i dag den största utgiftsposten i sjukförsäkringen. Det handlar om kvinnors psykiska ohälsa. Den har ökat med 75 procent på H & M:s arbetsplatser.

Det är skrämmande att vi har en lagstiftning i det här landet som medger att öka den psykiska ohälsan hos folk med 75 procent. Och så undrar vi varför vi har problem med köer till psykiatri och stigande

kostnader i sjukförsäkringen och varför sjukskrivningarna blir längre!

Vi har ny lagstiftning på plats sedan några år tillbaka. Det är såklart ett fall framåt att det läggs in att man varslar om detta och berättar att det kommer att ske. Men det hjälper inte.

Det stora problemet är att vi har ett läge där lagens skrivningar om att tillsvidareanställning ska vara på heltid som norm inte följs. Jag håller med arbetsmarknadsministern om att det här måste följas. Vi måste se vart det tar vägen – men nu börjar vi få resultaten. De står svart på vitt i rapport efter rapport från Handelsanställdas förbund, och även andra fackförbund pekar på konsekvenserna.

Jag skulle önska att biträdande arbetsmarknadsministern hade samlat parterna och pratat om detta, för arbetsgivarsidan struntar inte i att det får göras tre undantag från Las. Det tillämpas ju. Men man struntar i de andra skrivningarna om heltid som norm för tillsvidareanställning. Det måste vi diskutera. Här måste politiken kliva in och fråga varför lagstiftningens intentioner inte följs och vad vi politiker kan göra för att hjälpa till. Finns det några initiativ som ministern kan tänka sig att ta?

Anf. 56 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Statsrådet svarar på den här interpellationen att hon över huvud taget inte avser att agera eller ta några som helst initiativ. Det tycker jag är ett väldigt anmärkningsvärt svar när vi har en arbetsmarknad där arbetsgivare väljer att göra dem som arbetar fattiga genom att ge dem en lön som inte går att leva på.

Man kan jobba och ha en anställning i Sverige i dag och vara fattig. En tredjedel av dem som jobbar i butik och är medlemmar i Handelsanställdas förbund har dålig lön på grund av att arbetstiden hyvlas ned. Men statsrådet svarar att hon inte tänker ta några som helst initiativ.

Det minsta som borde göras av biträdande arbetsmarknadsministern är att samtala med parterna på svensk arbetsmarknad och ha kontinuerlig dialog om hur man ska följa lagstiftningen i Sverige. Arbetsmarknadsministern borde prata med dem om varför de gör på det här viset och inte följer lagstiftningen som talar om att heltid ska vara norm. Inte ens det har statsrådet för avsikt att göra! Det tycker jag är mycket anmärkningsvärt.

Hur långt ska det här gå? Hur många ska bli fattiga trots att de arbetar och vill göra rätt för sig? De går upp på morgonen och vill göra rätt för sig men kan inte leva på sin lön. Detta gäller ofta kvinnor, och jag kan tänka mig att det blir lågt prioriterat igen eftersom det handlar om just kvinnor. Varför väljer biträdande arbetsmarknadsministern som också är jämställdhetsminister i den här regeringen att inte agera över huvud taget när hon ser detta hända, dag in och dag ut? Jag tycker att det är väldigt ovärdigt på många sätt.

Efter debatten hoppas jag verkligen att statsrådet ser till att fylla på sin kalender med några fler samtal,

möten och dialoger med parterna på svensk arbetsmarknad för att göra någonting åt det här. Så här kan det inte vara. Det borde inte det här statsrådet heller tycka.

(Applåder)

Anf. 57 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Fru talman! Jag förstår att de enskilda individer som anser sig tvingade att tacka ja till erbjudande om lägre sysselsättningsgrad i samband med hyvling ställs inför svåra omställningar och ekonomiska prövningar, inte minst i det ekonomiska läge vi befinner oss i.

Men återigen: Nu har vi regler om turordning vid omreglering. Arbetsgivaren kan inte fritt och godtyckligt välja vem som ska få sänkt arbetstid, och det innebär ett förstärkt skydd och en komplettering jämfört med hur det såg ut tidigare. Dessa nya regler bygger på parternas principöverenskommelse och är därför väl förankrade på arbetsmarknaden. Regeringen har respekt för den överenskommelsen och för att det här är regler som endast har tillämpats i 16 månader.

Parterna kan också i kollektivavtal komma överens om ännu bättre anställningsskydd vid hyvling. Det är upp till parterna att förhandla om.

Utifrån detta kan jag konstatera att det i nuläget inte är lämpligt att regeringen vidtar lagstiftningsåtgärder. Vi måste först se hur den nya överenskommelsen faller ut. Men jag kan lugna ledamoten Sofia Amloh med att regeringen har kontinuerlig dialog med arbetsmarknadens parter för att se till att vi har en fungerande arbetsmarknad.

Jag vill lyfta fram att andelen tidsbegränsade anställningar och andelen deltidsanställda minskade under 2022 jämfört med föregående år. Jag kan också konstatera att utvecklingen mellan 2012 och 2022 är sådan att andelen deltidsarbetande minskat påtagligt inom vård och omsorg och även inom utbildningssektorn. Det är alltså en genomgående trend att andelen deltidsanställda minskar. Under det senaste decenniet har också andelen deltidsanställda kvinnor sjunkit stadigt.

Regeringen bedömer att utvecklingen inom området tillsammans med reformeringen av arbetsrätten skapar förutsättningar för ett arbetsliv som tillgodoser både arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov av både flexibilitet och trygghet.

Anf. 58 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Jag tycker ändå att det är intressant att regeringen inte är riktigt konsekvent när det gäller lagstiftning. Vi genomförde ju en förändring som kallas trygghetspensionen, som innebär att fler över 61 år får möjlighet att befinna sig i sjukförsäkringen i stället för att åka ut i pensionssystemet.

Den reformen gav regeringen ganska omgående efter sitt tillträde ISF, Inspektionen för socialförsäkringen, i uppdrag att utreda. Det görs innan det ens finns praxis i domstol kring hur det ska fungera. Regeringen har inga problem med att tillsätta utredningar i

sin egen lagstiftning där det handlar om lagreglering. Men när det gäller det här, som dels är lagstiftning, dels innehåller partsintressen, kan det gå 16 månader. Där ska man inte agera.

Det görs inte heller mycket utvärdering av andra saker, till exempel visitationszoner. Då går det så fort att man kan diskutera beredningstvånget i Sveriges riksdag. Talet om att vi ska följa upp detta när det har gått tillräckligt lång tid faller alltså lite.

Det är kul att arbetsmarknadsministern nämner att sysselsättningsgraden har ökat i offentlig sektor, alltså inom utbildning, sjukvård och äldreomsorg! Det är ju bra, för det innebär att Kommunals fantastiska arbete för rätten till heltid – eller heltid som norm, som det numera heter – har varit framgångsrikt. Det är tack vare fackliga kamrater i facklig och politisk samverkan runt om i kommunerna som har sett till att få upp sysselsättningsgraden. Men det vi talar om nu handlar ju i huvudsak om Handels område. Handels har valt att inte ansluta sig till huvudavtalet, för det här är en kärnfråga för dem.

Om vi vill ha en modell för svensk arbetsmarknad där alla parter är intresserade borde vi faktiskt göra vad vi kan för att få in så många förbund bakom huvudavtalet som möjligt. Det är en springande punkt när det gäller hyvlingen kring Handels medlemmar. För dem är verkligheten att sitta fast på ett jobb mellan klockan tre på eftermiddagen och sju på kvällen – i bästa fall. De kan till och med ha färre timmar. De kan inte jobba någon annanstans utan måste jobba där de är, för arbetsgivaren har sagt att från och med om tre månader har de inte de 30 timmar som man först var överens om utan bara 15 eller 20 timmar.

Det är märkligt att när det gäller den här gruppen är det acceptabelt att man slängs in i fattigdom fast man gör allt rätt. Vi säger ju att alla som kan jobba ska jobba. Det är en självklarhet. Det är vi överens med regeringen om. Sedan har vi kanske olika metoder för att nå dit, men det är klart att de ska göra det. Det här är människor som har gjort allt rätt, men företagen väljer att göra så att de inte kan göra rätt och att aktivt göra dem fattiga.

Jag var faktiskt på H & M:s stämma förra året och ställde frågan varför företaget gör så här när man är part och har skrivit under huvudavtalet. Hur kan man strunta i avtal man själv har skrivit under? Jag fick något svammelsvar från vd:n om effektiviseringar och världsmarknadsläge. Sedan kör man ett varv till med omorganisering så att 75 procent får ökad psykisk ohälsa.

Har biträdande arbetsmarknadsministern någon kommentar om hur företagen agerar? Tycker hon att det är rätt att företagen agerar på detta vis? Är det biträdande arbetsmarknadsministerns mening att H & M gör rätt när man hyvlar sin personal? Det är en digital fråga; det är etta eller nolla. Är det rätt att hyvla, eller är det inte rätt att hyvla? Det skulle jag vilja veta om biträdande arbetsmarknadsministern tycker.

Anf. 59 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Statsrådet säger att det har gått 16 månader. Ja, det har det gjort. Det ska vi sätta i kontexten att det varit otroligt tufft för hushållens ekonomi under de här 16 månaderna. Det är inte vilka 16 månader som helst.

Under den tiden, alltså efter att det här trädde i kraft, har anställda på H & M råkat ut för ännu mer hyvling av sin arbetstid. Det har varit stora rubriker om det, och jag tror att många känner till det – inte minst de arbetare som råkat ut för det.

Hur många samtal har biträdande arbetsmarknadsministern haft med arbetsgivarparten om att det här kanske inte är jättelämpligt av dem och vad de behöver göra på annat sätt för att följa svensk lagstiftning? Är det frågor som har ställts?

När det gäller de här regelbundna mötena och samtalen med arbetsmarknadens parter är jag rätt osäker på att fackförbunden upplever att det har varit regelbundna samtal med statsrådet om hur det fungerar på svensk arbetsmarknad. Det är inte de signaler jag får, så jag tror att det behöver utvecklas. Hur regelbundna är de här samtalen? Hur ofta tar statsrådet upp den här problematiken på svensk arbetsmarknad, att man ska följa svensk lagstiftning och att vi inte ska ha arbetare som blir fattiga och inte klarar sig på ett jobb i Sverige i dag? Det är en utveckling som vi socialdemokrater absolut inte vill se.

Anf. 60 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Fru talman! Den svenska modellen innebär att det är arbetsmarknadens parter som har ett centralt ansvar för villkoren på arbetsmarknaden. Detta känner såklart Socialdemokraterna mycket väl till.

Jag är glad att den här överenskommelsen kom till. Vi har nu nya regler om heltidsnorm, turordning och omställningstid vid omreglering till lägre sysselsättningsgrad.

Självklart ser jag att vi fortfarande har problem på svensk arbetsmarknad. Det är fortfarande många som arbetar deltid. Det är fortfarande många som har svårt att få ekonomin att gå ihop när man inte får jobba heltid trots att man skulle vilja.

Det vore dock olämpligt av regeringen att inte invänta resultatet av den här reformen. Man kan inte tro att ett läge vänder på en femöring. Vi behöver ge överenskommelsen en chans och se vad effekterna av den blir. När det har gått 16 månader med den här överenskommelsen vore det inte seriöst av regeringen att riva upp den och återigen börja ändra i reglerna. Vi behöver se hur utvecklingen går. Men med det sagt ser jag självklart att vi fortfarande har problem på den svenska arbetsmarknaden.

Jag vill också poängtera att jag som jämställdhetsminister ser jämställdhetsaspekten i detta. Det är framför allt kvinnor som jobbar deltid – ofrivillig deltid, ska jag säga. Men som jag tidigare sagt har andelen tidsbegränsat anställda och deltidsanställda minskat under 2022 jämfört med föregående år. Det var också

kvinnorna som stod för hela den minskningen, vilket innebär att skillnaden mellan könen har minskat.

Vi i regeringen kommer aldrig att luta oss tillbaka och tycka att det här inte är en fråga för oss. Vi följer såklart frågan noga, men vi kommer inte att ta initiativ så snart efter att nya regler har trätt i kraft. Vi kommer att se vad den långsiktiga effekten blir av de här reglerna och därefter se om det krävs några ytterligare initiativ.

Anf. 61 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Jag kan redan nu berätta vad effekterna är. Det har jag ju redogjort för. Det är 75 procent fler på H & M:s arbetsplatser som har psykisk ohälsa. Det har ökat stressen. Det har ökat fattigdomen.

Men det här gäller inte bara H & M. Det här sker också på massor av andra företag inom handeln i Sverige. Akademibokhandeln har jag för mig har gjort det, och det finns andra. Coop började med allt detta, vilket man som socialdemokrat kan skämmas för.

Vi ser ju resultatet. Men jag ska faktiskt ge biträdande arbetsmarknadsministern ett erbjudande. Hon kan få hänga med mig till en fackklubb, och så kan vi prata med tjejerna som blivit hyvlade så att ministern själv får prata med dem och höra hur illa ställt det är. Det kan jag ordna, inga problem. Vi kan göra det en gång i veckan om det är så – åka land och rike runt på en turné för att ta in information om hur hyvlingen slår mot Sveriges butiksanställda. Jag sträcker ut handen här och nu, för jag tror att engagemanget är stort.

Men jag hör också att ministern vägrar recensera H & M. Hon vill inte ta ställning till om företagen gör rätt eller fel, och det tycker jag är en grundläggande fråga här. Är det regeringens uppfattning att hyvling är bra eller dåligt? Är regeringen beredd att agera om biträdande arbetsmarknadsministern efter vår turné upptäcker att det här bidrar till psykisk ohälsa inte bara på H & M:s arbetsplatser utan på alla arbetsplatser? Vad tycker regeringen om hyvlingen? Är hyvling bra? Är det något som vi ska ha på svensk arbetsmarknad, eller är det något dåligt som vi på sikt bör avskaffa? (Applåder)

Anf. 62 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Fru talman! När man lyssnar på debattörerna får man nästan intrycket att problematiken med ofrivilligt deltidsarbete är något som uppkommit sedan den här regeringen tillträdde.

Verkligheten är ju den rakt motsatta. Sedan oktober 2022 – det vill säga exakt den månad då den här regeringen tillträdde – har vi nya regler på vår arbetsmarknad, bland annat om en heltidsnorm.

Från regeringens sida kommer vi alltid att tycka att det är problematiskt när människor som vill jobba heltid inte har möjlighet att göra det utan tvingas till ofrivilligt deltidsarbete. Vi ser som sagt också att det finns en viktig jämställdhetsfråga i detta. Vi kommer såklart att hela tiden se vad vi kan göra för att alla som vill och kan jobba heltid ska kunna göra det.

Återigen: Man måste låta nya regler sätta sig och utvärdera effekterna efter en tid, när man har gett de nya reglerna en chans, innan man tar nya initiativ.

Med detta sagt vill jag tacka för dagens debatt och framhålla att regeringen kommer att fortsätta ha ögonen på frågan för att se hur vi kan minska den ofrivilliga deltiden på svensk arbetsmarknad.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2023/24:377 om industriella kulturmiljöer vid vatten

Anf. 63 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Isak From har frågat kulturministern om hon avser att vidta några åtgärder med anledning av Riksantikvarieämbetets bedömning om betydelsen av att skydda historiska industrimiljöer som klassas som känsliga kulturmiljöer och är belägna vid vatten.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Frågan är ställd med anledning av uppgifter om att de möjligheter att ställa mindre långtgående krav som följer av EU-rätten till förmån för samhällsnyttiga verksamheter och intressen inte utnyttjas med avseende på höga kulturmiljövärden, vid exempelvis beslut om klassificering av vattenförekomster eller vid meddelande av miljö kvalitetsnormer.

Fru talman! Uppgifterna om att det inte har beslutats om några undantag med hänsyn till skyddet av värdefulla kulturmiljöer stämmer inte. Det finns exempel på att vattenförekomster har klassats som kraftigt modifierade – vi kallar dem då KMV – och att det har beslutats om mindre stränga krav med hänvisning till kulturmiljö. Bland annat har två vattenförekomster i nedre delen av Rickleån i Västerbottens län klassats som KMV med hänvisning till riksintresse för kulturmiljö.

Vattenförvaltningsförordningen anger kriterier för när en ytvattenförekomst kan förklaras som KMV. Ett sådant kriterium är om miljöförbättrande åtgärder skulle medföra betydande negativ påverkan på intressen som bedöms ha stort värde för samhället i stort, exempelvis skyddet av värdefulla kulturmiljöer. Hur en vattenförekomst har klassats och vilken miljö kvalitetsnorm som gäller för förekomsten påverkar de krav på miljöanpassning som ställs i det enskilda fallet.

Jag och regeringen delar uppfattningen att det är viktigt att beakta behovet av att skydda värdefulla kulturmiljöer. Vattenförvaltningsförordningen innehåller en skyldighet att i samband med vattenförvaltningen fullt ut använda de möjligheter som EU-rätten ger avseende undantag och förklarande av vatten som kraftigt modifierade.

De bedömningar som behöver göras inför förklarande av KMV eller beslut om miljö kvalitetsnormer förutsätter att kunskap finns om kulturmiljöerna eller att inventeringar genomförs. Länsstyrelserna har kunskap om de regionala kulturmiljöerna. Regeringen har

därför gett länsstyrelserna i uppgift att redovisa hur de har bidragit med och använt kunskapsunderlag om kulturmiljö för översyner av miljökvalitetsnormer samt om kunskapsunderlagen har lett till beslut om undantag eller mindre stränga kvalitetskrav i enlighet med vattenförvaltningsförordningen och Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten. Redovisningen ska avgränsas till vattenförekomster där det finns verksamheter som omfattas av den nationella planen för moderna miljövillkor för vattenkraften.

Fru talman! Slutligen välkomnar jag också att Havs- och vattenmyndigheten nyligen har publicerat en vägledning för bedömning av kulturmiljö vid KMV, framtagen i samverkan med Riksantikvarieämbetet. Denna vägledning syftar till att stödja arbetet med bedömningar rörande kulturmiljö som skäl för förklarande av KMV.

I samband med genomförandet av den nationella planen kommer det att finnas möjlighet att se över miljökvalitetsnormer som berör värdefulla kulturmiljöer när nytt underlag framkommer.

Anf. 64 ISAK FROM (S):

Fru talman! Tack, klimat- och miljöministern, för svaret!

Jag hade i tisdags en interpellationsdebatt med kulturminister Parisa Liljestrand här i kammaren om kulturmiljöer vid stränder som påverkas av vindkraft. Jag fick svar av kulturministern på den interpellationen. Utgångspunkten för den interpellationen var, liksom för den här, om Riksantikvarieämbetet har rätt förutsättningar. Riksantikvarieämbetet har skrivit och belyst de svårigheter man ser i sitt uppdrag när det gäller denna fråga. Det finns heller inga tydliga instruktioner från regeringen i årets regleringsbrev till Riksantikvarieämbetet.

Med detta sagt är omprövningen av vattenkraften något av det viktigaste vi har att göra. Särskilt den storskaliga vattenkraften är och kommer att vara oerhört viktig för Sveriges energiförsörjning. Det är ytterst angeläget att en effekthöjning och samtidigt en modernisering av miljötillståndet kan komma igång.

När den nya högerregeringen tillträdde beslutade man om en paus på ett år. Nu har regeringen beslutat att förlänga den pausen med ytterligare två månader, så den upphör kanske att gälla den 1 mars. Då ska prövningarna komma igång. Det är, fru talman, ganska många som har efterfrågat en vägledning från beslutande myndigheter om hur man ska se på påverkan på kulturarvet liksom på andra mer miljörelaterade frågor, som fiskvandringar och annat, och om hur detta förhåller sig till bedömningen som ett kraftigt modifierat vatten.

Min valkrets Robertsfors ligger i Västerbotten, liksom Rickleån. Det är välkommet att länsstyrelsen i Västerbotten har haft förutsättningar att besluta om det välkomna undantag som gjorts. Detta kan också komma att utgöra ett prejudikat för andra liknande prövningar.

I detta fall har jag full tillit till att länsstyrelsen har haft relevanta underlag. Det som framgått under tidigare delar av omprövningsprocessen är att olika länsstyrelser i landet har sett väldigt olika på hur man ska bedöma detta. Särskilt uttalat har detta varit när det gäller länsstyrelsen i Västra Götaland, som oftast inte över huvud taget har tagit någon hänsyn till kraftigt modifierat vatten när det har funnits ett industriellt kulturarv i någon form i närheten.

Detta innebär, som helhet, att branschen ser detta som en osäkerhetsfaktor. Att Riksantikvarieämbetet inte har fått ett tydligt direktiv innebär också att denna osäkerhetsfaktor fortsätter att flyga omkring. Nu när de viktiga prövningarna ska komma igång igen undrar jag vilken vägledning klimat- och miljöministern anser att regeringen har gett i det sammanhanget.

Anf. 65 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Det är mycket glädjande att jag får diskutera ett ämne som verkligen är av vikt för många som arbetar i närheten av vattenkraften och driver småskalig vattenkraft men även för alla dem som värnar den miljön och miljöaspekterna av hur vi nyttjar vattenkraften som en del av vårt elsystem.

Vattenkraften har en väldigt viktig roll i vårt energisystem. Det är av oerhörd vikt att vi nyttjar den möjlighet som vattenkraften ger. Det är ju naturens eget batteri – vi har dammar som motsvarar 700 miljoner elbilers batteriförmåga. Det är ju fantastiskt vilken lagringskapacitet denna baskraft utgör.

En nackdel med vattenkraften är att den har orsakat och orsakar stora skador på vårt ekosystem i Sverige och på ekosystemen i våra vattendrag. En del av skadorna kan repareras, och då behöver man vidta tekniska åtgärder på vattenkraftverken. Det är ju grunden till det arbete som pågår.

Samtidigt ser vi ett behov av att se över det här arbetet. Det var i enlighet med detta som regeringen pausade omprövningen av vattenkraften under ett år. Syftet med det var helt enkelt att medge tid för en översyn av behovet av förändringar, gällande konsekvenserna för elsystemet men också gällande de sätt vi genomför förändringarna på.

I slutet av förra året enades vi om att förlänga pausen med två månader, och skälet till det var att arbetet med förslag till förändringar inte hade hunnit bli färdigt och nödvändiga beslut inte hade hunnit fattas. Därför beslöt vi helt enkelt att förlänga pausen.

Vi vill säkerställa att omprövningarnas påverkan på vattenkraften blir acceptabel ur både ett elsystemperspektiv och ett miljöperspektiv. Vi upplever att det förstnämnda inte har fått tillräckligt stort utrymme under den tid vi har haft energikris i landet.

Fru talman! Ledamoten tar upp detta med olika länsstyrelsernas olika bedömningar eller olika grunder för bedömning. Det finns mycket man kan göra, men jag tror att en viktig del i detta är det jag tog upp i mitt ursprungliga svar. Om man ska förklara något som

KMV eller fatta beslut om miljö kvalitetsnormer måste man ha god kunskap om kulturmiljöerna. Länsstyrelserna har kunskap om de regionala kulturmiljöerna.

Därför hanterar vi detta genom att ge länsstyrelserna i uppgift att redovisa hur de har bidragit med och använt sitt kunskapsunderlag om kulturmiljö för översynen av miljö kvalitetsnormer och om kunskapsunderlagen har lett till beslut om undantag eller mindre stränga kvalitetskrav. Jag ser fram emot att ta emot denna redovisning.

Apropå den oro som väcks när man pausar ett pågående arbete på detta sätt vill jag säga att det finns särskilda delar som regeringen utgår från. Vi låter Svenska kraftnäts kartläggning av konsekvenserna ingå som ett underlag för den revidering vi gör när det gäller hur vi ska göra själva prövningen. Den ska genomföras för miljöns skull och för att vattenkraften under lång tid framöver ska kunna bidra till Sveriges energisystem.

Anf. 66 ISAK FROM (S):

Fru talman! Det är väl kanske just en osäkerhetsfaktor när ingångsvärdena från de olika Tidöpartierna är olika. Vi vet mycket väl att Liberalerna är ett av de partier som har drivit på för att just miljöaspekten ska säkerställas vid omprövningen medan till exempel Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna har drivit en linje där det är kulturarvet som ska säkerställas. De myndigheter som ska starta omprövningen om någon vecka har inte fått vägledning om vad man tänker sig att de ska komma fram till.

Uppenbarligen har det varit lite svårt i Regeringskansliet, för man beredde frågan under ett års tid men blev inte klar och behövde två månader till. Nu ska omprövningen komma igång.

Det är klart att den vattenkraftsfond som skapats av de stora vattenkraftsbolagen i huvudsak ska finansiera omprövningen för den småskaliga vattenkraften, som tidigare har varit den stora konfliktfrågan. Omprövningen av de storskaliga produktionsälvarna ska i huvudsak bekostas av energiföretagen själva. Då är vägledning extremt viktig, för där handlar det både om en miljöaspekt och om ökat effektuttag. Det handlar också om ekonomisk hållbarhet. Ska det bli ekonomiskt hållbart att göra de stora insatser som behövs för att värna miljön, minska fluktuationen i vattennivån – alltså att vattennivåerna höjs och sänks kraftigt – måste det ju komma ut något. Det måste bli ekonomiskt hållbart för de företag som nu ligger i startgroparna och till viss del redan har startat arbetet. Det är en grund för hela energiförsörjningen.

Jag välkomnar uppdraget till Svenska kraftnät, så att man får en helhetssyn på detta. Utgångspunkten för interpellationen var likväl det man kan läsa sig till i regeringens budgettext och i regleringsbrevet till Riksantikvarieämbetet. Där finns ingen styrning på området. Parisa Liljestrands hävdar att Riksantikvarieämbetet har fått uppdraget, och de sitter bevisligen med i olika beredningsgrupper som gäller detta. Men Riksantikvarieämbetet har också uttryckt att de inte

har alla underlag, särskilt när det gäller strandnära områden, för att säkert kunna säga vad som får stor påverkan eller inte. Det finns alltså en osäkerhetsfaktor.

Det är ytterst välkommet om klimat- och miljöministern här kan ge ett tydligt löfte om att det den 1 mars kommer att vara glasklart vad regeringen har kommit fram till, hur man har hanterat pausen och vilken vägledning som nu ska gå ut till prövningsmyndigheterna. (Applåder)

Anf. 67 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Regeringen avser att vidta åtgärder som bidrar till att säkerställa att omprövningarnas påverkan på vattenkraften, som vi genomför av miljöskäl – något som Liberalerna särskilt värnar – ska vara acceptabla ur elsystemperspektiv. Elsystemperspektivet är något som regeringsunderlaget i sin helhet värnar om. Men de ska också vara acceptabla ur kulturmiljöperspektiv, vilket flera partier väljer att ta upp i dessa diskussioner.

Att de olika partierna har olika ingångar i en sådan fråga är självfallet en utmaning. Det skulle vara tack-samt om Liberalerna kunde ha 52 procent och fick styra i lugn och ro, men det är inga problem för oss att komma överens, analysera och se vilka behov som finns i samhället när vi går vidare med dessa prövningar.

Jag tycker att det är ett sunt sätt att förhålla sig till den makt man innehar som regering att ta in flera perspektiv. Man ska inte bara ta in sitt eget partis ideologiska resonemang utan se på vad verkligheten redogör för om situationen och vad de olika berörda parterna lyfter fram.

Vi har alltså gett ett regeringsuppdrag till Svenska kraftnät att kartlägga vilka konsekvenser omprövningen för moderna miljövillkor får för vårt elsystem och för en trygg elförsörjning. Man ska också beskriva vilken negativ påverkan på vattenkraftens förmågor som är acceptabel ur ett elsystemperspektiv. Det är detta som dominerar i Svenska kraftnäts uppdrag.

Utöver detta har Havs- och vattenmyndigheten arbetat med ett uppdrag att se över förutsättningarna för normsättning av ytvatten. Det uppdraget syftar till att klargöra om myndighetens föreskrifter och vägledningar om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten är ändamålsenligt utformade i förhållande till kraven i vattenförvaltningsförordningen, ramdirektivet för vatten och relevanta vägledningar och rekommendationer som kommer från EU. Det gäller särskilt i förhållande till tillämpningen av undantag och förklarande av vatten som konstgjorda eller kraftigt modifierade, alltså KMV som vi talade om tidigare.

Under året har regeringens uppdrag till Havs- och vattenmyndigheten att tillsammans med Svenska kraftnät och Statens energimyndighet följa upp och analysera arbetet med att förse vattenkraften med moderna miljövillkor redovisats vid två tillfällen. Det är självklart någonting vi har tagit till oss.

Parallellt med myndighetens arbete har ett analysarbete pågått inom Regeringskansliet för att se över behovet av eventuella förändringar, detta helt enkelt för att regeringen vill vidta åtgärder för att prövningarna ska ske på ett ändamålsenligt sätt.

Vi är väl medvetna om de aspekter som lyfts från Riksantikvarieämbetet. Vi har haft dialogmöten med berörda myndigheter för att lyssna in synpunkter på behovet av förändringar, och där har Riksantikvarieämbetet lyft flera olika aspekter som vi självklart tar till oss i det arbete som pågår. Men ingen som har lyssnat på denna debatt kan utgå från att detta är enkla frågor som går att ordna på ett enkelt sätt, utan vi behöver på olika sätt se till att detta genomförs på ett bra sätt där vi självklart också tar hänsyn till kulturmiljön.

Vattenförvaltningsarbetet sker ju i cykler på sex år, och i varje cykel ska vattenförekomstens status bedömas och klassificeras, man ska ha förvaltningsplaner och åtgärdsprogram och miljö kvalitetsnormer ska uppdateras. Det här är ett väldigt extensivt arbete, och vi vill göra det på rätt sätt.

Jag förstår att man är otålig och redan nu vill veta vad regeringen avser att förändra i sättet på vilket prövningarna genomförs. Men man får helt enkelt vänta tills regeringen kommer med beskedet om hur vi ska hantera NAP:ar men även miljö kvalitetsnormernas prövning framöver.

Anf. 68 ISAK FROM (S):

Fru talman! Klimat- och miljöministern och jag kan vara överens om att det handlar om motstående intressen.

Vi kan väl också utifrån den här debatten konstatera att det finns motstående intressen i Regeringskansliet, för under snart 14 månader nu har regeringen inte tydliggjort vad man avser med pausen. Vad är det för vägledning som behöver förbättras? Myndigheterna har på olika sätt presenterat att underlagen kan verka otydliga. Riksantikvarieämbetet har menat att man inte till fullo har förmåga eller kraft att genomföra det som man kanske borde göra.

Likväl uppfattar jag att jag och klimat- och miljöministern är helt överens om att den här prövningen måste komma igång och att vattenkraftens stora potential måste tas till vara. Det är klart att om vi inte kan ta till vara den storskaliga vattenkraften och effekthöja den i samband med den omprövning som förhoppningsvis går igång den 1 mars kommer Sverige som helhet att stå inför ganska stora utmaningar och bekymmer när det gäller energiförsörjningen.

Det är också så att de stora höjningarna och sänkningarna av vattennivån till exempel i Skellefteälven är något som regleringsföretagen själva också lyfter att man vill och behöver komma till rätta med. Därför är det väldigt viktigt både ur ett ekonomiskt hållbarhetsperspektiv, ett miljöperspektiv och ett energiperspektiv att den här prövningen faktiskt blir tydlig och att man kommer igång.

Anf. 69 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Här finns mycket att nämna. Det är självfallet så att vi vill att dessa prövningar sker på bästa möjliga sätt. Det är absolut inte så att det är regeringsunderlagets olika ståndpunkter som är skälet till att det här är ett arbete som pågår.

Skälet till att vi har påbörjat arbetet med att förändra de här processerna är ju att ingenting skedde innan vår regering tillträdde, utan man tillät det att pågå på detta vis. Den tidigare regeringen lät de småskaliga vattenkraftsägarna lida för sin egen brist på handlingskraft. Det kan jag bara beklaga.

När vår regering så tillträder och tar över makten kan jag bara se till att de här prövningarna genomförs på bästa sätt och att vi tar hänsyn inte bara till de politiska meningsskiljaktigheterna när det gäller vilka allmänintressen som ska vägas in från de olika partierna i regeringsunderlaget utan även vad våra myndigheter och berörda parter lyfter som bristfälliga delar av hur vi genomför dessa prövningar. Prövningarna ska genomföras på bästa sätt, och vi ska se till att förbättra hur de genomförs.

Återigen, det är inte så enkelt att man under en kort tid kan förändra detta främst utifrån politisk vilja, utan det handlar om ganska tekniska frågor som så ofta när det är miljöarbete som pågår. Vattenförekomster som har exempelvis väsentligt förändrade hydromorfologiska förhållanden till följd av mänsklig verksamhet och aktivitet intill dessa vattendrag kan ju bedömas ha väldigt stor samhällsnytta. De kan pekas ut som kraftigt modifierade, men det finns även en vilja att vara ändamålsenlig och uppnå den nödvändiga förbättringen av miljön i dessa vattendrag.

Det här är komplexa frågor. Vi utnyttjar all den tid vi har med yttersta möjliga vaksamhet och värderar den högt. Jag beklagar att det tar tid att genomföra politiskt arbete, men jag kan endast nämna att det är tur att någon träder in och gör någonting åt denna fråga.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2023/24:401 om Sveriges klimatmål

Anf. 70 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Jytte Guteland har ställt följande två frågor till mig:

- Vad är min plan när vi nu riskerar att missa 2030-målet?
- Vilken procentsiffra driver jag för EU:s klimatmål till år 2040?

Sverige bedriver en ambitiös klimatpolitik där vi tar ansvar både som enskilt land och som en del av EU. Regeringen är fast besluten att Sverige ska uppfylla sin del av EU:s klimatmål och nå hela vägen till netto-nollutsläpp senast 2045. Regeringen avser därför att

tillsätta en bred utredning i syfte att utforma styrmedel som kan bidra till att Sveriges EU-åtaganden nås på ett kostnadseffektivt och samhällsekonomiskt effektivt sätt, samtidigt som orimligt höga kostnader för hushåll och näringsliv undviks.

De åtgärder och styrmedel som regeringen kommer att införa för att nå EU-betingen behöver ha en bred förankring i samhället. De behöver leda till verkliga utsläppsminskningar och inte till utsläppsläckage genom nedlagd inhemsk produktion och ökad import i stället. På så sätt kan vi ge hushåll och företag rätt förutsättningar att både delta och bidra i omställningen.

Sverige ska också använda flexibilitetsmekanismerna inom EU:s regelverk, i vilket förvärv av utrymme för utsläpp och upptag från andra medlemsstater är en del, för att göra måluppfyllandet så kostnadseffektivt som möjligt. Miljömålsberedningen kommer att få i uppdrag att se över utformningen av de nationella etappmålen så att de bättre överensstämmer med Sveriges åtaganden inom EU. Beredningen kommer också se över etappmålet för inrikes transporter.

Genom budgetpropositionen för 2024 har regeringen möjliggjort att medel på utgiftsområde 20, anslaget 1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar, kan användas för förvärv av utrymme av utsläpp och upptag från andra EU-medlemsstater inom ramen för ansvarsförordningen, ESR, respektive förordningen om utsläpp och upptag i skog och mark, LULUCF. Arbete pågår inom Regeringskansliet för att undersöka möjligheterna för Sverige att förvärva utsläppsutrymme från andra medlemsstater.

Sveriges medlemskap i EU är centralt för vårt klimatarbete och för klimatomställningen. Regeringen välkomnar ett ambitiöst klimatmål för EU 2040 som skapar förutsättningar för en samhällsekonomiskt effektiv bana mot klimatneutralitet inom vår union till 2050. Regeringen anser även att målet bör vara i linje med Parisavtalet och vara baserat på bästa tillgängliga vetenskap. Det är viktigt att alla medlemsstater bidrar till att nå klimatmålet 2040. Det är även viktigt att det nya målet bidrar till förutsägbarhet för politiska och investeringsmässiga beslut samt att det stärker EU:s och Sveriges konkurrenskraft.

Regeringen analyserar kommissionens meddelande om 2040-mål och kommer att bereda en ståndpunkt inför dessa förhandlingar. EU är och ska fortsatt vara en central aktör för att såväl påverka utsläppen inom unionen som driva på omvärlden.

Anf. 71 JYTTE GUTELAND (S):

Fru talman! Jag tackar klimatministern för svaret och för dialogen här i dag.

Det går fort nu. Isar smälter i Alperna. Det fick vi höra om i dag på nyheterna. Översvämningarna avlöser varandra också i vårt avlånga land. Förra året var det varmaste som uppmäts i modern tid.

Nyligen meddelade EU:s klimatråd att inget medlemsland gör tillräckligt för att vi ska nå 2030-målen, och Sverige är inget undantag. Sverige är tvärtom ett av de länder som kommer med nya

klimatmisslyckanden till EU. Med regeringens budget ökar nu för första gången utsläppen. För tiden 2024–2030 ser vi en ökning av koldioxidutsläppen från drygt 6 till nära 10 miljoner ton koldioxidekvivalenter.

Det här är allvarligt, ett trendbrott, och det är något som hindrar oss från att nå upp till både de viktiga 2030-målen och vårt eget transportmål. EU:s klimatråd uppmanar nu medlemsländerna att verkligen höja takten. Den svenska regeringen har fått mycket kritik för att man inte gör just detta.

Hur kommer det sig att vi inte i klimathandlingsplanen fick svaren om hur man ska lyckas med 2030-målen? Jag noterar i det skriftliga svaret och i det muntliga svaret att statsrådet hänvisar till att man kan köpa utsläppsätter från andra länder. Det sägs på lite fikonspråk, men det är vad det handlar om. Här har beräkningar gjorts som visar att det kostar 15–37 miljarder svenska kronor. Vem är det som ska betala detta? Är det svenska folket som ska betala detta med skattehöjningar, är det välfärden, är det sjukvårdskrisen eller är det skolkrisen? Vem ska punga ut med pengarna för att vi inte väljer att investera i en effektiv klimatpolitik?

Jag undrar varför vi inte fick svaren när det gäller 2030. Vad är klimatkrisplanen för Sverige när klimathandlingsplanen inte lyckas nå målet?

Jag ställde också frågan om 2040-målet. Det gjorde jag därför att regeringen, i synnerhet klimatministern, ofta vill hänvisa till att vi ska arbeta bortom 2030. Det viktiga arbetet är att nå snabbare fram.

Nu fanns chansen att träda fram tidigt i en valrörelse till Europaparlamentet, framför allt i debatten mellan medlemsländerna om 2040-målet. Den chansen har många medlemsländer tagit. Regeringar har varit tydliga med vilken ambition de vill se. EU-kommissionen har sagt att man vill öka takten, och man pratar om 90 procents reduktion till 2040. EU:s klimatråd går också fram med nya och skärpta mål till detta år.

Varför har den svenska regeringen inte redovisat vilken ambition man vill ha till 2040 eftersom klimatministern säger att det bortom 2030 inte finns några problem?

Anf. 72 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Ledamoten nämner fikonspråk. Det kan låta som fikonspråk för någon som inte värderar ekonomisk effektivitet i klimatarbetet. Jag tycker att det är besynnerligt. Om vi ska lyckas med en klimatomställning på allvar handlar det inte om att pumpa in skattemedel här och var och sedan är den löst, eller att sätta upp en extremt hög reglering med en totalt orealistisk kurva. Den ska sedan leda till ett kortsiktigt klimatmål där man kan strunta i vad man har för plan för hur vi ska nå hela vägen ned till nettonoll, Sveriges klimatmål. Skälet till att jag talar om detta är helt enkelt att det är Sveriges riktiga klimatmål och inte etappmålen. Etappmålen är självklart viktiga, men det är bra om man har en plan om vart man är på väg.

Det är oroväckande att man formulerar sig så att det skulle vara fråga om fikonspråk. Det handlar inte alls om fikonspråk, utan det handlar om hur vi ser till de förändringar vi nu genomför av hela vårt ekonomiska system i Europa. Det är ingen liten petitesse, utan det är vårt ekonomiska system i vår inre marknad som vi ska skifta till att stimulera minskade utsläpp. I grunden handlar det om att stimulera nollutsläpp. Det behöver ske på ett sätt som inte är konstgjort, och det behöver ske på ett kostnadseffektivt och marknadsmässigt sätt som är hållbart i längden. Det är ur mitt och den här regeringens perspektiv något som den förra regeringen totalt ignorerade, till förmån för att i stället ensidigt fokusera på att minska svenska utsläpp genom att belasta transportsektorn i Sverige med en reduktionsplikt och sedan luta sig tillbaka.

Jag minns kritiken som framfördes under diskussionerna. Det var kritik mot att man lade alla ägg i samma korg, att man satsade hårt på en enskild åtgärd och att forskningen så tydligt visar att man behöver en bred palett av åtgärder för att vara hållbar och ändamålsenlig i sin reformpolitik, i synnerhet för att vara kostnadseffektiv och inte göra detta på ett sätt som inte är gynnsamt för ekonomin.

Därmed går jag över till det ledamoten nämner om att vi med fikonspråk vill formulera flexibilitetsmekanismerna i regelverket. Då är det intressant att reflektera över varför dessa flexibilitetsmekanismer finns i EU:s regelverk. Är det för att EU på något sätt är tam i klimatpolitiken? Det tror jag inte att ledamoten Guteland tycker som själv har varit en så stor del av att utforma det fantastiska regelverket. Flexibilitetsmekanismerna finns i EU:s klimatpaket generellt i den gröna given för att främja kostnadseffektivitet, för att främja att vår marknad gynnas av att ställa om. De finns där av en anledning, och Sverige kommer att använda dem.

Vi anser inte att det är tacksamt att genomföra klimatomställningen på ett sätt som leder till utsläppsläckage, till att vi importerar produkter från andra platser för att våra egna företag och vår egen ekonomi inte klarar av trycket. Det är ett problem som jag tycker att regeringen tar på allvar och som jag önskar att även kommande regeringar oavsett färg tar på allvar. Hur ser vi till att klimatomställningen är hållbar på riktigt, så att svenska företag står på egna ben i omställningen även efter att staten behöver investera stora resurser i annat? Det är en plats som jag är inbitet motiverad att ta mig till. Vi ska ta oss till nettonoll senast 2045.

Regeringen har ritat upp planen för hela vägen ned till noll senast 2045 och nettominus därefter med koldioxidinfångningsarbetet som vi alla ser fram emot. Det är den platsen vi ska ta oss till, och då gäller det att värna den ekonomiska effektiviteten och alla de flexibilitetsmekanismer som finns i systemet. Det ska vara det långsiktiga och det kortsiktiga tillsammans.

Anf. 73 JYTTE GUTELAND (S):

Fru talman! Jag tackar ännu en gång statsrådet.

Aldrig någonsin skulle jag eller mitt parti ifrågasätta klimatministerns egen önskan om att läget för Sverige skulle vara bättre. Jag är helt övertygad om att det är anledningen till att man är politiskt aktiv. Jag kan också se att klimatministern är ivrig i sin retorik och vilja att beskriva verkligheten. Viljeinriktningen verkar tydlig.

Med detta sagt är det svårt att tro på orden när vi vet att statsrådet tidigare sagt att vi ska komma till en viss plats om vi bara tålmodigt väntar tills vi får se klimathandlingsplanen, budgeten eller förhandlingarna i riksdagen. Varje gång kommer vi till en punkt efter dessa datum då besvikelsen blir desto större eftersom de visar sig vara tomma ord. Det finns inte politik bakom all vilja av retorik. Det är tvärtom. Med den här regeringen har utsläppen ökat, och det är ett trendbrott. Med den här regeringen har man presenterat en klimatplan som är en tomhylsa. Med den här regeringen får vi för första gången höra kritik om att Sverige inte lever upp till klimatmålen till 2030.

Det handlar inte alls om min bristande kunskap om hur landet ligger på EU-nivå, utan jag är mycket stolt över vad vi gjorde på EU-nivå när det gäller klimatpaketet och EU:s klimatlag. Min oro gäller just att medlemsländerna inte gör tillräckligt, och det skär i hjärtat att se att Sverige går i den riktningen.

Sedan har vi det konstanta argumentet att det inte är viktigt med 2030. Det är tvärtom vad forskarna säger. Vi kan inte vänta till årtiondet därefter, utan vi riskerar att överskrida planetära gränser. Om vi gör det rullar det på som sjutton, och då blir det varmare och varmare även med en aktiv politik.

Vi kan redan i dag se krisen i världen, och den är jag övertygad om att klimatministern också ser.

Jag går vidare till frågan. Vad ska vi göra? Det var det jag menade med fikonspråk om att vi skulle fördräva utsläppsutrymme. Säg i stället att vi ska köpa utsläppsrätter – det är ju det som ministern hänvisar till.

Att köpa utsläppsrätter riskerar att bli fruktansvärt dyrt för svenska folket. Det finns inga ordentliga beräkningar, men man pratar om 15–37 miljarder svenska kronor. Är det skattemedel? Är det vårdkrisen? Vem ska betala detta? Är det inte bättre att investera mindre men mer effektiva klimatpengar tidigt?

Ministern vet ju att effektiv klimatpolitik är att investera tidigt, så att problemen inte ackumuleras längre fram. Det är därför vi socialdemokrater står för en effektiv klimatpolitik.

Anf. 74 Statsrådet ROMINA

POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Det är väldigt intressant att ledamoten väljer att lyfta fram effektiviteten i den föregående regeringens klimatpolitik. Menar ledamoten alltså att den föregående regeringen bedrev effektiv klimatpolitik? Det är fascinerande med tanke på att den klimatpolitik man främst bedrev för att nå kortsiktiga mål, vilket var det enda man klarade av under sin regerings-tid, var att sätta en reduktionsplikt där målet var att ha en reduktionsnivå på 60 procent för diesel år 2030 och

därmed nå Sveriges kortsiktiga klimatmål. Vid 33 procent tog den socialdemokratiska regeringen paus, för då blev det för jobbigt för svenska folket att genomlida konsekvenserna av regeringens otroligt effektiva politik.

Google valfri artikel av forskare om att det inte är klokt att förlita sig så ensidigt på reduktionsplikt för att lösa hela klimatpolitiken! Att man kallar detta effektivt är fantastiskt spännande.

Det finns skäl till att jag så ofta talar om ambitiös och effektiv klimatpolitik. Ett av skälen till detta är det som ledamoten själv nämnde, nämligen de andra regeringarnas fantastiska ambitioner. Det är väl jättebra att de andra regeringarna i EU lägger sin tid på att prata om kommissionens mål för 2040 och om ambitioner, mål, ambitioner, mål och så vidare, men de pratar så oerhört lite om vilka åtgärder de ska besluta om för att nå dessa mål och uppfylla dessa ambitioner. Jag skulle önska att även tidigare regeringar hade lagt mer tid på hur man faktiskt ska ta sig dit. Vilka är styrmedlen?

Enligt mig är utsläppsrätter, och att handla med dem, ett av dessa styrmedel. Det är ingenting jag döljer – tvärtom är det någonting jag är stolt över. Om Sverige inte bara ska se till sin egen klimatomställning och vara ett protektionistiskt och nationalistiskt land när det gäller klimatomställningen, och om man på allvar vill ha en rättvis och solidarisk klimatomställning, måste man självklart se till att hjälpa andra länder som inte är på väg i rätt riktning. Då måste man utveckla samarbeten under artikel 6 i Parisavtalet och utveckla samarbeten under de flexibilitetsmekanismer som finns tillgängliga i EU.

Vi får se vad det kostar. Jag ser dock att andra länder nyttjar dessa flexibilitetsmekanismer för att det inte ska drabba deras ekonomi på ett negativt sätt att de tar sig an klimatmålen. Jag ser också att Sverige inte har nyttjat dessa möjligheter.

Vi öppnar för att se över möjligheten att nyttja flexibilitetsmekanismerna så att svensk ekonomi, till skillnad från under den föregående regeringen, kan få fart av klimatomställningen och inte drabbas av den.

Folk kanske tänker att klimatomställningen innebär att bränslepriserna går upp, att företaget inte har råd att köpa diesel för att kunna kalka våra vattendrag, att man inte har råd att köra sina barn till skolan eller att det är dyrt att ta sig till olika platser i vårt land. Det är jättebra om vi kan ställa vår transportflotta, men det är inte bra om vi gör det på ett ineffektivt sätt.

Om detta nu var en makalös lösning, varför säger då inte Socialdemokraterna att man vill fortsätta med den plan man hade, som gjorde att 2030-målet nåddes? Hur kommer det sig att man pausade reduktionsplikten när det blev valår om detta nu var en så magisk lösning och svaret på alla våra problem?

Ledamoten nämnde också att vi inte skulle prioritera 2030-målet och att hon blir oroad över att höra att vi inte bryr oss om detta mål. Vi har mer pengar än någonsin till att återställa våtmarker. Vi har ett utvecklat klimatkliv och ett utvecklat industrikliv – båda är större än någonsin. Vi lägger över 4 miljarder de

kommande åren för laddinfrastruktur, tankinfrastruktur, vätgas och tunga fordon. Vi tar ett brett tag i infrastrukturfrågan.

Koldioxidinfångning kommer att vara absolut avgörande. Det handlar både om att vi nyttjar den mark och skog som vi har för upptag och om nya innovativa lösningar.

Där har ledamoten några kortsiktiga förslag för 2030-målets uppfyllande!

Anf. 75 JYTTE GUTELAND (S):

Fru talman! Jag tackar ännu en gång klimatministern för redogörelsen.

Min avsikt är inte alls att reta upp klimatministern. Jag vill självklart helst att vi ska ha ett bra samarbete, och jag tror att detta skulle vara möjligt om Liberalerna lämnade regeringen och det strypgrepp som det samarbetsparti som finns här i riksdagen håller om den där effektiva klimatpolitiken. Detta hade varit det allra bästa.

Med det sagt har jag här fått rejäla angrepp från klimatministern gällande vår syn på reduktionsplikten. Där har vi reformerat vår politik med vårt Sverige-bränsle, som utgör en både socialt och klimatomässigt hållbar byggsten i vår klimatpolitik. Det blir därför obegripligt att regeringen kritiserar Socialdemokraterna för att inte ha fört en effektiv klimatpolitik.

Sverige låg faktiskt främst i världen avseende klimatpolitiken när den socialdemokratiska regeringen lämnade över makten. Inget land nådde målen i Parisavtalet fullt ut, men enligt alla rankningar var Sverige det land som gjorde mest. På den tiden skedde det också en stor nyindustrialisering i Sverige tack vare den ambitiösa klimatpolitiken. Detta var ju effektivt för jobb, för tillväxt och för industrins möjlighet att komma på den nya gröna tekniken. Det vore ytterst välkommet om den regering Sverige har nu kunde förvalta och utveckla detta arv, men det är tyvärr inte det vi ser i dag.

Anf. 76 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Socialdemokraterna tycks helt plötsligt ha ett stort intresse för breda politiska koalitioner. Man borde kanske inte ha slarvat bort den möjlighet som det rena energisystemet skapade för grön industri i Sverige och låga elräkningar för svenska hushåll. Eftersom man ägnade tiden åt att på olika sätt demontera vårt fantastiska fossilfria energisystem och såg på medan kärnkraftsreaktor efter kärnkraftsreaktor lades ned slarvade man bort sin möjlighet att samarbeta med partier som ser effekten av att lägga ned väl fungerande fossilfri energi, som är det allra första som varenda person jag träffar påpekar behövs för klimatomställningen.

Utan ren el finns det ingenting att fasa ut, för det finns inget alternativ om man inte vill lägga ned verksamheten och sinka vår ekonomi.

Apropå att sinka vår ekonomi: Den nyindustrialisering som tog fart under den föregående regeringens

tid var ju inte endast en effekt av politiska beslut utan också en effekt av det ekonomiska läget. Detta har vi kommit in på ganska många gånger under denna debatt, fru talman.

Vi måste se till att vi har en stark ekonomi, så att vi kan fortsätta ställa om och så att vår nyindustrialisering kan ta fart. Skälet till att den går trögt är ju det ekonomiska läget. Allt annat vore det ju orimligt med tanke på att det finns mer pengar än någonsin för företag att söka genom exempelvis Klimatklivet och Industriklivet för arbetet med omställningen och för att satsa på de nyindustrialiseringslösningar som vår fantastiska svenska ingenjörskonst bidrar till.

Om man hade velat se breda lösningar och inte hade velat ta Sverige dit där landet tyvärr befinner sig nu, med en polariserad debatt om klimatpolitiken, borde man ha vårdat kärnkraften och den möjlighet som uppstod att reglera transportflottan genom bränslepriserna. Man borde inte ha missbrukat den som man gjorde, och man borde inte ha missbrukat den potential som kärnkraften utgör. Då hade vi säkert kunnat vara i ett annat läge i dag. Tyvärr är vi inte det.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2023/24:424 om Naturvårdsverkets arbete med värdefull natur

Anf. 77 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Isak From har frågat mig om jag avser att ta några generella initiativ rörande Naturvårdsverkets arbete med värdefull natur och åtgärder kopplade till invasiva arter.

Inledningsvis vill jag bemöta Isak From angående det exempel på en invasiv främmande art som han tar upp, nämligen stenmård. Arten hittades för första gången i Sverige år 2018, och flera fynd har gjorts i nordöstra Skåne och västra Blekinge. Naturvårdsverket har med hjälp av Svenska Jägarförbundet gjort viktiga insatser mot denna art, vilket sannolikt har begränsat utbredningen. Experter vid Artdatabanken vid Sveriges lantbruksuniversitet bedömer att stenmården inte utgör en stor risk för ekosystemen. Baserat på sådana vetenskapliga fakta har Naturvårdsverket inte heller föreslagit för regeringen att arten ska tas med i förteckningen över nationellt prioriterade invasiva främmande arter.

Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens förslag på nationellt prioriterade arter och regleringar för de enskilda arterna bereds för närvarande i Regeringskansliet. Efter att förslagen har remitterats kan de utgöra grund för att komplettera nationella författningar om invasiva främmande arter och därmed stärka insatserna mot dessa arter.

Invasiva främmande arter är ett uttalat hot mot den biologiska mångfald som finns i den nya miljö dit en art kommit med människans hjälp. Introduktionen kan ha varit avsiktlig eller oavsiktlig. Detta är ett globalt

problem, även om en enskild invasiv arts hot mot naturligt förekommande arter skiljer sig åt mellan olika ekosystem. Sverige har ställt sig bakom internationella mål om att förebygga introduktion och spridning av invasiva arter under konventionen om biologisk mångfald.

Utöver det har Sverige även skyldigheter att genomföra åtgärder mot invasiva främmande arter enligt Europaparlamentets och rådets förordning nummer 1143/2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter.

Som ett direkt svar på Isak Froms fråga om vilka initiativ jag avser att ta rörande Naturvårdsverkets arbete med värdefull natur och åtgärder kopplade till invasiva främmande arter vill jag föra fram följande: I budgetpropositionen för 2024 föreslog regeringen en ökad finansiering av insatser för att förebygga introduktion och spridning av invasiva främmande arter i naturmiljön. Förslaget innebär att 50 miljoner tillförs statsbudgeten årligen för detta syfte under perioden 2024–2026.

Satsningen förstärker insatserna mot landlevande invasiva växter och djur som utgör ett hot mot biologisk mångfald, ekosystemtjänster, olika näringar och människors hälsa. Arbetet kommer bland annat att inriktas på att stärka koordineringen av de nationella insatserna, öka regionalt vidtagna bekämpningsåtgärder och utveckla effektiva bekämpningsmetoder. Vidare handlar det om åtgärdsuppföljning, kommunikationsinsatser, nationell vägledning och tillsynsvägledning.

För att återkoppla till den invasiva art som Isak From tar upp, stenmård, måste jag påpeka att bara för att den inte finns med på myndigheternas lista över prioriterade invasiva arter innebär det inte att den inte kan bekämpas. Satsningen som regeringen har gjort kommer att stärka myndigheternas arbete mot invasiva arter generellt, och dessa resurser kan användas även för bekämpning av stenmården.

Anf. 78 ISAK FROM (S):

Fru talman! Jag tackar klimat- och miljöministern för svaret.

Nu ska vi prata om en gullig liten rackare som enligt många med mig, inklusive Jägarförbundet, anser är lika invasiv som minken, som ju inte heller borde finnas i vårt habitat. Stenmården har funnits länge i Europa, och det finns forskning från inte minst Nederländerna som visar att den kan orsaka ganska stor skada på häckande kustlevande fågelarter.

Klimat- och miljöministern redogör för högerregeringens budget, och vi vet båda väldigt väl att det särskilt inför budgeten 2023 gjordes stora neddragningar på anslaget till arbete med värdefull natur. Jag kanske i en senare interpellation tar upp de minskade anslagen till rovdjursinventering, till skötsel och underhåll av leder och skyltar och till underhåll av våra nationalparker. Men till just arbetet mot invasiva arter har regeringen och klimat- och miljöministern tillfört pengar.

Låt mig läsa upp ordagrant vad som står i Naturvårdsverkets svar på Svenska Jägarförbundets

ansökan om fortsatt projektfinansiering av det uppdrag man har haft från Naturvårdsverket om att just bekämpa och avlägsna stenmården från svenskt habitat. ”Naturvårdsverkets budget har de senaste åren påverkats av minskade anslag avseende åtgärder för värdefull natur. Naturvårdsverket har tagit del av Svenska Jägarförbundets ansökan och inser att beslutet kan få konsekvenser om stenmården etablerar sig och sprider sig i landet. Samtidigt behöver Naturvårdsverket förhålla sig till en mycket lägre anslagsnivå, och därför prioritera hårt bland åtaganden. Mot bakgrund av detta ser sig Naturvårdsverket tvingat att avslå ansökan.”

Regeringens budget för skydd av värdefull natur får alltså den konsekvensen att stenmården, som förutom fågelägg åter kabel och isolering i hus och bilar, blir väldigt kostsam för de privatpersoner som drabbas av stenmårdens härjningar i hus och bilar. Det blir försäkringsbolagen och hus- och bilägarna som får stå för kostnaderna på grund av en art som aldrig har funnits och inte bör finnas i Sverige. Den är som sagt lika invasiv som minken.

Detta är alltså en politisk prioritering med konsekvenser för enskilda, just nu i huvudsak i Skåne eftersom stenmården etablerat sig i Bromölla. Men därifrån kan den sprida sig.

Vad avser klimat- och miljöministern att göra för att stoppa spridningen och få bort stenmården?

Anf. 79 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för en intressant fråga att få diskutera så här en fredagseftermiddag.

Vi behöver göra samlade bedömningar av hur vi genomför insatser mot invasiva främmande arter. Här behöver vi prioritera. Ledamoten pratar om en politisk prioritering. Men regeringens naturvårdspolitik måste bygga på fakta, och det gör den. Artdatabankens bedömningar och Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens uttolkning av dessa bedömningar är en viktig och konkret grund för hur regeringen väljer att fatta kommande beslut om nationella förteckningar, och de fakta som vi fått till oss ligger till grund för hur vi bör bedöma stenmården framöver.

Det behövs en samlad bedömning av hur insatserna mot invasiva främmande arter bör prioriteras. Det är viktigt att försöka väga in tidiga insatser mot nya invasiva främmande arter och behovet av att hantera arter som redan har lyckats sprida sig i vår naturmiljö.

Vi är tacksamma över det fantastiska initiativ som har tagits där Naturvårdsverket med hjälp av Svenska Jägarförbundet har lyckats med sina viktiga insatser mot denna art, vilket sannolikt har begränsat utbredningen. Det är därför experterna vid Artdatabanken vid Sveriges lantbruksuniversitet bedömer att stenmården inte utgör en risk för våra ekosystem. Det är baserat på sådana vetenskapliga fakta som Naturvårdsverket förslår för regeringen att stenmården inte ska tas in i förteckningen över nationellt prioriterade invasiva främmande arter.

Fru talman! Enligt den vetenskapliga bedömning som har gjorts angående risken som stenmården utgör för vår naturmiljö och för ekosystemen har arten begränsade förutsättningar att sprida sig i Sverige. I denna bedömning bör man också läsa in risken att stenmården skulle komma att utgöra ett hot som skadedjur med den inverkan det skulle ha på materiell egendom.

Riskbedömningar av arternas potentiella hot som invasiva främmande arter görs återkommande, och nya rön och erfarenheter kan leda till att man uppgraderar en viss art till en högre riskklass. Det betyder att förteckningen över de nationellt prioriterade främmande arterna kan komma att uppdateras och att nya arter kan omfattas.

Regeringen gör en stor satsning mot landlevande invasiva främmande arter med 50 miljoner kronor per år. Dessutom disponerar Havs- och vattenmyndigheten 15 miljoner kronor under 2024 för insatser mot invasiva främmande arter i vattenmiljön. Både jag och ledamoten är väl medvetna om att det är extra svårt att komma åt dessa arter eftersom det är svårare att genomföra insatser i våra havs- och vattenmiljöer. Vi vet också att Naturvårdsverkets avtal med Svenska Jägarförbundet har varit framgångsrikt och har inneburit att specialtränade jägare har kunnat sättas in för att skjuta eller fånga invasiva främmande däggdjur och fåglar, såsom mårdhund, stenmård, mink och nilgås.

Vi kommer att arbeta allt vad vi kan för att på olika sätt motarbeta invasiva främmande arter. Man kan göra det på många olika sätt. Självklart hade man kunnat önska att budgetutrymmet hade tillåtit en expansiv finansiering av detta arbete även i dessa tider, men så är det när den ekonomiska situationen ser ut som den gör. Just nu är vi väldigt glada över att kunna ha dessa pågående särskilda satsningar både mot landlevande invasiva arter men även mot invasiva arter i havs- och vattendrag.

Anf. 80 ISAK FROM (S):

Fru talman! Klimat- och miljöministern pratar om fakta. Fakta är att stenmården orsakar miljardskador på kontinenten. I Tyskland, Nederländerna och Schweiz käkar och biter den här gynnaren sönder infrastruktur och bilar för miljarder kronor.

Under Svenska Jägarförbundets arbete med utrotning av stenmården i Bromölla med omnejd har det uppmärksammats skador på hus och bilar. Det har varit totalt 24 konstaterade skador under en projekttid på tre år, med konstaterade ekonomiska skador på uppemot miljontals kronor inom ett ganska litet område.

Tillåter vi att stenmården etablerar sig i större områden kommer skadorna att öka. Eftersom stenmården inte har funnits här tidigare vet vi inte heller vad konsekvenserna kan bli till exempel för den svenska skogsmården. Är det särskilt bra att dessa två arter möts? Det vet vi inte. Vi kan konstatera att när olika arter möts får den ena eller den andra oftast ge vika.

Utifrån svaret från klimat- och miljöministern ser jag det som relevant att fråga om anslag 1:3 för Naturvårdsverket som handlar om skador på infrastruktur.

Får de pengarna, eller de nya tillförda pengarna för bekämpning av invasiva arter, användas för bekämpning av stenmården? Om Svenska Jägareförbundet gör en ny ansökan om särskilda insatser från tilläggsanslagen, kommer då Naturvårdsverket att ha möjlighet att bevilja ett sådant projekt utifrån att stenmården inte är en art som tidigare har funnits i Sverige?

Anf. 81 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Låt mig återigen påpeka för ledamoten varför jag nämner fakta som argument här. Det är inte för att referera till en bedömning av en viss arts påverkan i Schweiz eller andra platser i Europa utan för att utgå från det vetenskapliga underlag som jag har att tillgå som företrädare för regeringen.

Jag vill att regeringens naturvårdspolitik ska bygga på fakta från Naturvårdsverket och från de experter som arbetar inom Artdatabanken på Sveriges lantbruksuniversitet. Det är självklart intressant att höra om stenmårdens utbredning i andra delar av Europa, men jag ser det inte som ett faktaunderlag att nyttja vid den bedömning som vi behöver göra.

Enligt den vetenskapliga bedömning som har gjorts angående risken som stenmården utgör för naturmiljön och för ekosystemen har denna art begränsade förutsättningar att sprida sig i Sverige. Det är den bedömningen av experter som jag behöver förlita mig på – inte på min bedömning utifrån vad jag ser för diskussioner och behov utan på den faktamässiga grunden. Där vill vi ta avstamp.

Självklart gör regeringen nu ett arbete med att bereda det underlag som kommer in och se över de bedömningar som görs av andra instanser för att sedan fatta beslut om en kommande nationell förteckning.

Fru talman! Vi kan stå här dagarna i ända och diskutera ett kommande beslut om en nationell förteckning, men den intressanta frågan är om det är där vi bör lägga vårt fokus. Jag anser att det inte är det utan att fokus ska ligga på hur vi på olika sätt kan utveckla de många möjligheter vi har att arbeta mot invasiva arter.

Hur kan vi se till att ytterligare främja det samarbete som sker mellan Naturvårdsverket och Svenska Jägareförbundet? Hur kan vi se till att ha fler välfungerande samarbeten även internationellt? Det finns arbetsmetoder som har använts mot till exempel mårhund som har utvecklats inom ett Life plus-projekt där Sverige, Danmark och Finland har samarbetat under åren 2010–2013 för att minska spridning och förekomst. Hur kan vi på olika sätt också nyttja det som framkommer från andra länders vetenskapliga instanser, universitet eller myndigheter kring exempelvis vilken effekt stenmården får för skogsmården och annat som vi ännu inte vet om? Hur kan vi nyttja de möjligheterna till samarbete som finns i detta?

Vi kan självfallet diskutera precis hur den nationella förteckningen kommer att se ut. Innan det beslutet är fattat kan jag endast säga att det kunskapsunderlag som har kommit mig till handa redogör för att stenmården som art har begränsade förutsättningar att sprida

sig i Sverige. Det är utifrån detta som regeringen kommer att hantera denna fråga. Att peka ut en enskild art i en nationell förteckning medför bland annat större krav på markägarna att hindra att arten finns på den egna marken.

Det behöver alltså göras en samlad bedömning av hur man ska prioritera bland alla dessa främmande arter som finns i vårt land. I den bedömningen anser jag att det finns ett högt värde att inte utgå från den anekdotiska bevisföringen och magkänslan utan tvärtom ta ansvar för att svensk naturvårdspolitik bygger på de fakta och den vetenskap som redogörs och framförs till regeringen.

Anf. 82 ISAK FROM (S):

Fru talman! Fakta är att regeringen har dragit ned på naturvårdsanslaget. Fakta är också att Naturvårdsverket inte har beviljat en fortsättning av Svenska Jägareförbundets stenmårdsprojekt. Fakta är att regeringen nu för över stenmårdens eventuella skadeverkningar till de enskilda som drabbas: markägare, husägare, bilägare.

Fakta är också att stenmården har tagit sig till Sverige. Man kan spekulera i om den har fått hjälp av människan. Det troliga är att den har liftat med lastbilar från Danmark och etablerat sig i Bromölla med omnejd. Om stenmårdsprojektet inte fortsätter eller om man inte tar tag i detta är det troligt att stenmården fortsätter att breda ut sig.

Klimat- och miljöministern svarade inte på min fråga: Kan Naturvårdsverket använda anslag 1:3 som gäller skador på infrastruktur för att bekämpa stenmården? Kan Svenska Jägareförbundet söka ett nytt projekt utifrån det nya anslaget för arbete mot invasiva arter?

Det är fortfarande så att stenmården inte har funnits i Sverige tidigare och borde benämnas som invasiv.

Anf. 83 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Situationen när det gäller det ämne vi diskuterar är som så att Svenska Jägareförbundet i samarbete med och med finansiering av Naturvårdsverket har lyckats undanröja 50–100 stenmårdar. Det är gott så.

Stenmården är en främmande art, och om ett livskraftigt bestånd bildas kan den orsaka stora materiella skador och utgöra ett ekologiskt hot mot våra ekosystem, allra främst mot vissa fågelarter. Det är inte så att vi inte delar den bilden.

Naturvårdsverket har dock i sin expertbedömning, som jag inte kan bortse ifrån eller avfärda till förmån för andra fakta som jag tillgodogör mig personligen, inte föreslagit att stenmården ska listas som en prioriterad invasiv art. Skälet till detta är att den inte förväntas ha en förmåga att sprida sig och få fotfäste i Sverige. Detta beror i sin tur på att stenmården i så fall måste konkurrera med exempelvis skogsmården och på att hela det lilla svenska stenmårdsbeståndet bedöms härstamma från enstaka individer och att

stenmårdsbeståndet alltså kan förväntas vara drabbat av inavel.

Mycket av detta är den faktagrund som kommer till mig när vi ska fatta liknande beslut, och det hade varit välkommet att i dag också diskutera de arter som i stället sätts upp på listan över prioriterade invasiva arter, nämligen parkslide och sjögull. Parkslide är en extremt livskraftig och farlig växt som är mycket svår att bekämpa och som kan ha sönder avloppsrör och växa rätt igenom både husgrunder och asfalt.

Vi behöver göra prioriteringar i detta, och jag förlitar mig på den faktagrund som våra myndigheter redogör för, även om jag sannerligen uppskattar att få diskutera denna fråga och att framöver se över hur vi kan förbättra arbetet med exempelvis sådana avtal som Naturvårdsverket har haft med Svenska Jägareförbundet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2023/24:438 om tillstånd för havsvindparker vid södra Skånes kust

Anf. 84 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Adrian Magnusson har frågat mig om jag kan lämna något besked om när regeringen kommer att fatta beslut om de planerade havsvindparkerna vid södra Skånes kust och, om inte, vad det är som gör att regeringens tillstånd dröjer.

Inledningsvis vill jag säga att jag verkligen uppskattar att Adrian Magnusson har uppmärksammat att regeringen driver på handläggningen av alla nya ansökningar om havsbaserad vindkraft som lämnas in. Ytterligare beredningsuppdrag har lämnats till länsstyrelsen efter dem som Adrian Magnusson nämner i sin interpellation.

Att öka produktionen av all fossilfri el är en högt prioriterad fråga för regeringen, och att effektivisera tillståndsprocesser är något som regeringen arbetar målmedvetet för. Detta gäller inte minst den havsbaserade vindkraften. Regeringen har nyligen tagit emot Regeringsprövningsutredningens betänkande, som syftar till att renodla regeringens uppgifter. Det är en utredning som är viktig inte minst i tider som dessa, med ett försämrat säkerhetsläge.

I betänkandet finns en mängd förslag som kan bidra till en rättssäker och effektiv process, vilket regeringen nu kommer att arbeta vidare med. Den pågående utredningen En ordnad prövning av havsbaserad vindkraft (KN 2023:01) tittar just nu på hur prövningen för havsbaserad vindkraft kan bli mer effektiv och tydlig. Syftet är att åstadkomma en prövningsordning som ger förutsättningar för en ökad utbyggnad av havsbaserad vindkraft samtidigt som andra samhällsintressen beaktas.

Som svar på Adrian Magnussons fråga om vad det är som gör att regeringens beslut dröjer vill jag, för att tala klarspråk, fru talman, förtydliga att det i dessa

ärenden handlar om att pröva flera motstridiga intressen, bästa möjliga teknik och den miljöpåverkan som kan bli aktuell i varje enskilt fall. Sveriges behov av ren energi är ett mycket starkt allmänt intresse. Andra viktiga intressen som måste beaktas inför ett beslut om tillstånd för vindkraftsproduktion kan vara yrkesfiske och naturvård men även försvar, kulturmiljö och sjöfart.

Jag kan försäkra ledamoten Magnusson att regeringen hanterar alla ärenden om tillstånd för vindkraftparker så snabbt och effektivt som möjligt, utan att riskera rättssäkerheten. Handläggningen sker enligt de beredningsrutiner som finns i Regeringskansliet.

Som ledamoten Magnusson vet är ärendena komplexa och innefattar ett omfattande underlag med många olika frågeställningar och möjliga intressekonflikter. Jag kan i dag inte föregripa regeringens prövning av vindkraftsparkerna vid södra Skånes kust eller något annat enskilt ärende. Inte heller kan jag säga när regeringen kommer att fatta beslut i respektive ärende, men jag kan meddela att ett internt arbete pågår.

Anf. 85 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Det var inte riktigt det svar som jag hade hoppats på, men detta är jag övertygad om att statsrådet är väl medveten om.

Statsrådet och jag är överens om en sak, och det är att Sverige behöver mer el. Jag vill tro att statsrådet också tycker att vi behöver ha det så snabbt som möjligt. Enligt flera studier och rapporter är det absolut snabbaste sättet att få fram mer el att anlägga vindkraft till havs. Detta skapar mycket el, och det går snabbast att få på plats, om regeringen är redo att bevilja tillstånd.

Att det går att få mycket el i Skåne från vindkraft kan jag intyga för statsrådet, för där blåser det nästan hela tiden. Östersjön är dessutom en idealisk plats då det är få stormar där men ändå starka vindar, som sagt.

Frågan om etablering av vindkraft utanför södra Skånes kust är viktig för elproduktionen i hela södra Sverige. Jag upplever att det finns en bred förståelse för detta i mina hemtrakter. Vi behöver mer energiproduktion i Skåne, och om vi ska få energiproduktion i Skåne är som sagt den havsbaserade vindkraften det effektivaste och snabbaste sättet. Så är det bara.

En annan viktig aspekt i denna fråga är vad en etablering av någon eller flera av parkerna, oavsett aktör, skulle göra för tillväxten i min del av Skåne. OX2, som står bakom ansökan om vindkraftsparken Triton, menar att etableringen skulle innebära 300 lokala jobb under byggnationen och sedan 100 jobb i 50 år. Då pratar vi såklart inte bara om byggnationen utan om allt runt omkring. Folk ska äta och konsumera, ja helt enkelt leva, i den delen av landet. För den sydligaste delen av landskapet, där besöksnäringen är stor, vore detta ett stort och välkommet lyft. Det kan jag lova statsrådet och alla som lyssnar.

Fru talman! Statsrådet hänvisar till de utredningar som ligger på bordet, men de kommer ju inte att påverka just dessa ansökningar, vill jag påstå.

Utredningen En ordnad prövning av havsbaserad vindkraft ska presentera sina resultat i sommar, och det kommer att dröja ungefär ett år innan det rullas fram något förslag på lagstiftning utifrån den utredningen.

Regeringsprövningsutredningens betänkande överlämnades den 5 februari, så eventuell lagstiftning med anledning av den utredningen ligger också en bit fram i tiden, vill jag påstå.

Triton och Skåne Havsvindpark, som är den andra stora park som man vill etablera och som bolaget Ørsted ligger bakom, har alla tillstånd klara. Natura 2000-tillståndet för Skåne Havsvindpark beviljades av länsstyrelsen i mars 2023, och länsstyrelsen rekommenderade att parken skulle byggas i december 2022, alltså efter det att den nya regeringen tillträtt.

Det är mycket pengar och en anseelig mängd energi som har plöjts ned i dessa ansökningar. Det finns stora förhoppningar i mina hemtrakter, brett bland politiker från alla politiska läger, om att en eller flera av dessa etableringar ska bli av.

Fru talman! Genom interpellationen vill jag ge statsrådet möjlighet att utveckla lite varför det tar tid för regeringen att ge tillstånd. Statsrådet har här i dag listat några av de intressen som regeringen väger mot varandra. Man kan ju fråga sig: Är det Försvarsmakten som har synpunkter? Är det fiskeintresset som står i vägen, eller sjöfarten, som statsrådet också tog upp? Eller är det något tjafs internt inom regeringen? Jag vet inte. Det tas inte upp här, men så kan det kanske vara.

Det är synd att statsrådet inte tar det tillfälle som ges, för tydligen är det något som skaver. Det hade varit önskvärt med ett något klarare besked åtminstone om vad det är som skaver, så att invånarna i södra Skåne inte behöver fundera och spekulera.

Statsrådet anger i sitt svar att det är flera olika motstridiga intressen som ska prövas. Det är regeringens uppgift att göra denna prövning och avvägning.

Kan statsrådet åtminstone utveckla vilka intressen som regeringen tycker väger tyngst vid prövningen, så att riksdagen kan få någon ledning i hur processen kommer att gå? I och med att resultatet av dessa utredningar ligger så långt fram i tiden, finns det något annat besked som statsrådet kan ge till södra Skåne?

Anf. 86 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Pourmokhtari för svaret på Adrian Magnussons interpellation som jag också fick ta del av.

Vi är mitt uppe i den gröna omställningen, och överallt i vårt land görs det investeringar för att vi ska klara den utmaning som omställningen innebär. Det är klart att det är bra för klimatet att vi genomför denna omställning. Men jag skulle också vilja påstå att det kanske är viktigare för vår konkurrenskraft som land när vi ser att hela världen ställer om.

I en värld som kapplöper om vem som kommer att vara ledande i den gröna omställningen, och därmed säkra sitt lands konkurrenskraft och skapa jobb för sin befolkning, kommer elproduktion att vara viktig. Det

är precis det som har varit vår ambition när vi satt i regeringsställning. Det var något som jag tycker att vi ändå lyckades med rätt så bra. Trots den tidigare interpellationsdebatten om klimatmålen med Romina Pourmokhtari och Jytte Guteland tycker jag att den socialdemokratiska regeringen har lyckats bra.

Jag vill ändå påstå att denna regering också har goda ambitioner när det kommer till elektrifieringen. Jag har förstått det som att denna regering har elektrifiering som ett ganska viktigt verktyg för att klara omställningen. Jag håller med om att elektrifiering är avgörande om vi ska klara omställningen. Och vi behöver få mer el på plats och se till att vi kan möta efterfrågan på effekt från olika industrietableringar. Här kan staten vara en möjliggörare och en aktiv part för att stötta ett utbyggt energisystem. Man kan alltså vara en möjliggörare.

Men regeringen är inte en möjliggörare för mer energi här och nu. Man har återinfört de anslutningsavgifter för den havsbaserade vindkraften som tidigare slopades, och man har alltså gjort det dyrare att uppföra vindkraftsparker i Sverige.

Det ligger flera ansökningar på regeringens bord – inte bara de som ledamoten Magnusson radade upp – som också väntar på beslut så att vi kan öka elproduktionen i framför allt södra Sverige.

Vattenfalls vd konstaterar att när den danska delen av Kriegers Flak byggdes – en vindkraftspark som Adrian Magnusson lyfte fram tidigare – stod den danska staten för anslutningarna för denna park, och så gör andra länder också. Men det gör inte Sverige längre. Vi sticker ut.

Romina Pourmokhtaris medlöpare numera, Tobias Andersson, konstaterar att det absolut inte kommer att vara aktuellt med några slopade anslutningsavgifter för den havsbaserade vindkraften, alldeles oavsett vad det statliga bolaget Vattenfall tycker. Även Ebba Busch har konstaterat detsamma.

Samtidigt är man beredd att lägga väldigt stora summor på dyr kärnkraft. Man vill alltså lägga skattebetalarnas pengar på ett kraftslag som kommer att bli dyrt. Och då blir den energi som sedan produceras också dyr.

Fru talman! Det som gör Sverige attraktivt är billig el. Det är just därför som det är så många som vill investera i Sverige.

Jag hörde att statsrådet Pourmokhtari sa att man inte bör lägga alla ägg i samma korg. Men det är lite grann det som regeringen nu gör med kärnkraften.

Företag som vill göra stora investeringar väntar på besked från regeringen om de kan förvänta sig den efterfrågade el som de behöver här och nu. Regeringens svar till dem tycks vara: Vänta på kärnkraften. Men investeringarna är här och nu.

SSAB säger att de kan producera fossilfritt stål redan 2030. Men någon mer elproduktion kommer inte att komma med denna regering, eller?

Trots det försvårar man för den havsbaserade vindkraften. Man tycks inte ha någon plan för

energilagring, och man tycks inte heller ha någon plan för solenergin.

Fru talman! Vad är regeringens plan för ökad elproduktion till 2030?

Anf. 87 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Jag tackar ledamoten Magnusson, men även ledamoten Vencu Velasquez Castro, för denna fantastiska debatt om havsbaserad vindkraft.

I grund och botten är det lite detta som är problemet. Nu ska vi stå här och diskutera havsbaserad vindkraft helt isolerat från att diskutera kärnkraften, solkraften och vattenkraften som om detta är olika fotbollslag som vi hejar på. Och vi diskuterar hur vi ska hantera dem enskilt i olika diskussioner. Det är inte så fysikens lagar och verkligheten ser ut.

Sanningen är att om man vill ha ett fantastiskt, väl fungerande och rent energisystem som gör att olika företag tänker att man lägger kolen, oljan och gasen åt sidan och i stället vänder sig till elen som lösning – det rena alternativet – för att bedriva verksamhet här i Sverige och skapa varor och tjänster som man kan exportera världen över, då måste man ha ett energisystem som går ihop och en helhet som går ihop och inte sitta och diskutera hur mycket man tycker om de enskilda kraftslagen. Vi kan diskutera hur vi ska hantera de enskilda kraftslagen. Men vi kan inte på samma faktamässiga grund diskutera om man från oppositionens sida inte delar min bild att detta handlar om ett energisystem där systemet behöver fungera, där nätet behöver fungera och där elen behöver finnas – rätt effekt, rätt plats, rätt tid och rätt pris. Det är detta som vi vill åstadkomma.

När vi lyckas ta oss dit igen, efter årtal av nedlagd kärnkraft i Sverige, och när vi lyckas bygga upp denna fantastiska möjlighet att erbjuda ren energi till svenska företag och industrier, då kommer nyindustrialiseringen och farten i klimatomställningen.

De företag som sitter där, likt SSAB, med lösningar, med rent stål och annat, väntar på elen. Då kan man inte bara smälla upp ett vindkraftverk, ta en kabel och köra in den i vindkraftverket och köra in den i fabriken. Det är lite mer komplext än så. Det är ett energisystem som behöver gå ihop.

Fru talman! Det är något tråkigt att stå och prata om hur systemet ska gå ihop. Men ibland är politik på det sättet att det faktiskt inte är raka puckar.

När ledamoten Magnusson undrar vilket intresse som ska prioriteras, om jag väljer Sveriges försvarsförmåga, Sveriges förmåga att erbjuda ren energi, Sveriges villkor för fiskare eller Sveriges värnande av kulturmiljön, tänker jag inte välja något av dem och säga att det är min favorit och att regeringen därför tänker göra på detta sätt. Jag vill göra en samlad bedömning av vilka behov som finns i vårt samhälle, där jag endast kan påpeka att det absolut inte har varit tillräckligt hur vi har hanterat vår energi under de gångna åren. Det har absolut inte varit tillräckligt att se på medan väl fungerande kärnkraftsreaktorer som kan ge oss

mängder av ren energi med rätt effekt, till rätt pris, vid rätt tid – reglerbar baskraft – har lagts ned. Det har inte varit tillräckligt. Så kan vi inte fortsätta.

Men vi kan inte heller fortsätta på det sättet att vi endast lutar oss tillbaka när alla dessa ansökningar kommer in. Och här, fru talman, måste jag påpeka att vi just nu har 17 ansökningar som har inkommit till den svenska regeringen om havsbaserade vindkraftsparker. Alla dessa ansökningar kan inte godkännas. Det vore mycket osannolikt att det skulle fungera om vi skulle godkänna alla dessa ansökningar. Man behöver göra en klok bedömning. Det är marknadspåverkande beslut. Så även om jag gärna hade talat om ansökan från OX2 om Triton tänker jag hålla mig till energisystemsdebatten i dess helhet utan att gå in på detaljerna. Där är det viktigt att vi har ett system som fungerar – inte bara mer el utan mer energi med rätt effekt, till rätt pris, i rätt tid och på rätt plats.

Anf. 88 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Statsrådet och jag har uppenbarligen helt olika bilder av vilka delar av regeringens arbete som kan diskuteras. Tillståndsgivandet ägs av regeringen. Då tycker jag att det är rimligt att en företrädare för oppositionen också frågar ansvarigt statsråd när tillståndsgivningen kan ske. Att statsrådet inte vill diskutera det är en annan sak. Det kan statsrådet välja att göra. Men jag tycker att det är rimligt att oppositionspolitikern kan ställa frågor om ärenden som ska upp på regeringens bord.

Jag förstår att statsrådet vill göra detta till en kärnkraftsdebatt. Jag vill inte ha en sådan debatt, utan jag vill veta hur det ser ut med de specifika projekt som finns i min del av landet, som ligger på regeringens bord och där beslut kan fattas. Allt som dessa aktörer, företag i södra Skåne och invånare i södra Skåne, väntar på är att regeringen tar upp detta på sitt bord och fattar beslut på ett regeringssammanträde. Jag tror nämligen inte att statsrådet seriöst vill återstarta Barsebäck, det kärnkraftverk som lades ned när jag var fem år och statsrådet var fyra år. Men det är klart att om statsrådet har ett besked att lämna här i dag om att regeringens linje är att återstarta Barsebäck får statsrådet gärna lämna detta besked. Jag hade tyckt att det var ganska intressant om beskedet kunde komma.

Jag kan också tänka mig att ta fram en Skånekarta och börja peka ut var i Skåne kärnkraftverken ska ligga, eftersom det kanske är en annan linje. Vi kan stå här med röda pluppar och säga att det ska ligga ett kärnkraftverk i Höganäs, ett kärnkraftverk i Nybrostrand och ett kärnkraftverk i Kristianstad, men det verkar det inte heller finnas några planer för.

Detta finns det dock planer för, och det jag vill komma till är att allt som behövs är att regeringen fattar beslut. Det tycker jag faktiskt att en oppositionsföreträdare kan få fråga om även om statsrådet hellre vill prata om energisystemet i dess helhet. Jag tycker att det är så oppositionsarbete ska bedrivas.

Jag tillbringade en del tid i valrörelsen med att åka runt på olika debatter, både skoldebatter och andra

debatter. Jag minns hur såväl representanter för statsrådets eget parti Liberalerna som moderater, sverigedemokrater och kristdemokrater sprang runt och sa: Vi måste ha energiproduktion i söder! Vi måste ha energiproduktion i Skåne, och vi behöver ha det snabbt. Helst skulle vi vilja ha det redan i morgon.

Vad som händer nu är att det som sagt finns färdiga projekt men att det inte fattas några beslut. I stället hänvisar man till utredningar som kanske kan leda till någon form av lagstiftning lagom till nästa sommar, om vi är optimistiska. Jag tycker att detta borde kunna gå lite fortare.

Statsrådet tar upp exempelvis försvarsintressen. Jag kan bara notera att Försvarsmakten tidigare hade ett uppdrag i regleringsbrevet att ha en dialog med intressenter för förnybar energi men att det uppdraget togs bort av den nuvarande regeringen. Det var försvarsministerns beslut att stryka det. Jag vet inte om statsrådet själv var involverad i den processen, men den dialogen är borta.

Hade man haft en sådan dialog på plats hade man kanske kunnat tänka sig att processen skulle ha gått fortare och smidigare, men Försvarsmakten har inte längre det uppdraget. Det är bara att beklaga. Jag har ställt en skriftlig fråga till försvarsministern om vad som är skälen bakom detta, och jag får förhoppningsvis svar i nästa vecka.

Nej, jag måste säga att jag är lite besviken över att detta blev lite grann vad jag befarade, nämligen en kärnkraftsdebatt, därför att man inte är intresserad av att prata om ärenden som ligger på regeringens bord. Jag tycker att vi borde kunna vänta oss någon form av besked efter snart tolv månaders samlad bedömning.

Anf. 89 DANIEL VENCU VELASQUEZ
CASTRO (S):

Fru talman! I slutet av mitt förra anförande nämnde jag mål för 2030. Det är nämligen så att investeringarna sker här och nu, och jag skulle vilja ha lite konkretion.

Det statsrådet sa till ledamoten Magnusson var att man måste ha en diskussion om hela elsystemet, och vi kan ha en diskussion om hela elsystemet. Vad tänker regeringen göra för att öka elproduktionen de närmaste sex åren? Vad är regeringens ambition gällande havsvindkraftsparker? Hur många kommer att vara på plats 2030?

Det kommer en proposition nu i mars, fru talman. Vi socialdemokrater har länge, ända sedan mandatperioden började, föreslagit ett mål om 60 terawattimmar till 2030. Är det så att regeringen är beredd att ansluta sig till det? Det skulle nämligen innebära att vi fick en ökad elproduktion. Det är ju inte särskilt ambitiöst att ha ett mål om ett fossilfritt elsystem till 2040 när man i praktiken redan har ett fossilfritt elsystem i Sverige. Därför är det viktigt med delmål, och vi socialdemokrater tycker att delmål till 2030 är rimligt.

Att systemet ska gå ihop håller jag med om. Den enda som har målat upp en konflikt mellan vindkraft och kärnkraft är ju regeringen och

regeringsunderlaget. Socialdemokraterna röstade för fler reaktorer där det finns kärnkraft i dag, så vill man uppföra kärnkraftsreaktorer är det bara att göra det. Där är vi överens. Men jag misstänker att man inte är överens med Sverigedemokraterna. Varenda gång vindkraft tas upp är Tobias Andersson snabb med att skriva: Det här ska vi inte ha. Vi ska inte underlätta för några vindkraftsparker.

Hur får vi då ökad elproduktion? Hur möter vi industrin och ser till att investeringarna stannar i Sverige? Hur räddar vi svenska jobb till 2030?

Anf. 90 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Jag efterfrågade alltså en diskussion om energisystemet i dess helhet och hur det systemet ska fungera i en verklighet. Till svar fick jag återigen mest diskussioner om enskilda kraftslag.

Det är sorgligt att man inte inser hur verkligheten ser ut, fru talman. Det är också väldigt talande för den typen av energipolitik som oppositionen bedrev vid sin tid vid makten. Jag kan bara beklaga att man kommer med det här perspektivet om att gynna enskilda kraftslag. Man står i installationstal och proklamerar, som ledamöternas partiledare Magdalena Andersson stolt gjorde: Ny kärnkraft? Nej, det ska vi inte ha!

Man påstår också att produktion av 300 terawattimmar energi är något man kan få av att luta sig tillbaka. Det är absolut inte så verkligheten ser ut.

Vad gör då vi för att inte agera som den föregående regeringen och låta vårt energisystem fortsatt krackelera? Ja, vi gör det bland annat genom att se över hur vi hanterar alla de inkomna ansökningarna om havsbaserad vindkraft. Anledningen till att det går bättre i Danmark är väl antagligen att Danmark gör på ett annat sätt än Sverige. Vi behöver se hur Sverige kan förbättra och modernisera sin tillståndshantering av havsbaserad vindkraft.

Vi behöver tillskjuta medel. Så fort vi kom till makten såg vi till att skjuta till 15 miljoner internt inom Regeringskansliet för att kunna hantera dessa ansökningar snabbare. Därför lyckades jag på ett år godkänna mer havsbaserad vindkraft än vad den förra regeringen lyckades med under båda mandatperioderna sammanlagt.

Det finns mycket mer att diskutera här, men den bristfälliga insikten om hur systemet går ihop blir mycket uppenbar när ledamoten talar om var kärnkraftverk ska ligga och hur många reaktorer som ska finnas. Så fungerar inte svensk energipolitik; det är inte så att jag som minister bestämmer om vi ska ha nya reaktorer i Barsebäck eller inte. I stället fungerar det så att ett bolag som vill driva kärnkraft i Sverige ansöker om att bygga kärnkraft i exempelvis Barsebäck.

Vi ser fram emot att ta emot alla typer av ansökningar om att bygga ny kärnkraft i Sverige. Man är välkommen att ansöka om att bygga kärnkraft överallt i vårt rike, så att vi har möjlighet att se över var det bäst lämpar sig. Det är en möjlighet som

socialdemokratiskt ledda regeringar inte öppnade upp för under sin tid vid makten.

Hur kan vi då inte bara hantera tillstånden på ett bättre sätt och skjuta till medel internt för att öka takten utan faktiskt göra ännu mer? Man kan nämligen göra mer om man vill, och det vill regeringen. Det vi har gjort är bland annat att tillskjuta 100 miljoner till länsstyrelserna för handläggning av miljötillstånd och 10 miljoner extra till Sveriges domstolar i syfte att hantera tillstånden. Man kan alltså göra saker både nu och framöver, på lång sikt och på kort sikt.

Faktum kvarstår dock: Om man menar att det bara är att godkänna havsbaserad vindkraft hej vilt tar man inte hänsyn till helheten. Det är jätteintressant att diskutera nätanslutningskostnader, men det är faktiskt allra mest intressant att diskutera frågan var baskraften ska komma ifrån om vi inte ska ha ny kärnkraft. Är det mer vattenkraft vi ska ha? Ska vi plötsligt nyttja våra nationalälvar till att bygga ny vattenkraft för att få vårt energisystem att gå ihop? Det tycker sannerligen inte Liberalerna.

Jag önskar att vi kunde ta oss till den platsen i den svenska energipolitiska debatten som jag önskade när jag gick till val på sloganen att vi behöver både vindkraft och kärnkraft för att klara av klimatomställningen.

Anf. 91 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Hade jag varit statsrådet hade jag nog varit ganska försiktig med att prata om vad jag gick till val på, men det är en annan diskussion som vi kan ha vid ett annat tillfälle.

Statsrådet pratar om att regeringen inte äger kärnkraftsprocesserna och frågan var kärnkraften ska ligga. Men då kan vi prata om vad regeringen äger. Regeringen äger tillståndsprocesserna gällande de vindkraftsparker vi har pratat om. Regeringen kan välja att kalla till ett regeringssammanträde och fatta beslut om att en eller flera av dessa vindkraftsparker ska byggas. Det är ju därför vi är här. Det är därför jag står här som oppositionsföreträdare och ställer frågor kring detta – för att det är det regeringen äger. Det var inte jag som släpade in kärnkraften i den här debatten, utan det var statsrådet. Jag ville veta hur det går för statsrådet och hennes regering med att komma framåt i processen för att bevilja tillstånd för Skåne Havsvindpark, Triton och kanske ytterligare en vindkraftspark. Utanför södra Skånes kust finns det ju också en tredje aktör, som vi inte har pratat om. Den parken ligger väl visserligen lite senare i processen. Bara en av de här parkerna, Skåne Havsvindpark eller Triton, skulle kunna producera sju terawattimmar. Det motsvarar halva Skånes elproduktion, så det är ganska mycket.

Att det behövs el i Skåne vet jag att statsrådets partikamrater pratade om hemma i Skåne i hela valrörelsen. När det gäller Skåne Havsvindpark har det varit färdigt i tolv månader, men ändå har man inte kunnat komma till beslut. Det är ju någonting som skaver här. Jag hade önskat att statsrådet kunnat säga att det beror på att det finns två intressen som man diskuterar

särskilt, att man inte är överens med ett av partierna i regeringsunderlaget eller något helt annat. För mig är det oväsentligt. Jag skulle bara så gärna vilja veta vad det är som gör att det tar tolv månader att göra en samlad bedömning när det finns rekommendationer från länsstyrelsen, Natura 2000-tillståndet är färdigt och frågan ligger på regeringens bord.

Anf. 92 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Låt mig då återgå till vad jag gick till val på. Jag gick till val på att rösta ja till Ulf Kristersson som statsminister. Jag gick till val på att ställa mig bakom det beslut mitt parti fattat i regeringsfrågan. Jag gick också till val på att vi behöver både vindkraft och kärnkraft för att klara av klimatomställningen. Alla dessa tre punkter är jag nu en del av att genomföra vid makten.

Det är väldigt trevligt för ledamöterna i den här debatten att referera till Sverigedemokraternas ledamöters uttalanden i olika mediala sammanhang, men faktum kvarstår: Det är jag som är klimat- och miljöminister, och det är jag som vid regeringens sammanträden, där Sverigedemokraterna inte närvarar, redogör för besluten vi fattar om havsbaserad vindkraft.

Det jag kan berätta om i dag är att vi under vår tid vid makten har godkänt mer havsbaserad vindkraft än vad de föregående regeringarna lyckades med under åtta år. Vi har tillskjutit 100 miljoner till länsstyrelserna för hanteringen av ansökningarna. Vi har byggt vidare på utredningar som den förra regeringen tillsatte och utfärdat tilläggsdirektiv om hur vi ytterligare kan förfina tillståndsprocesserna. Vi har också tillsatt en hel stor utredning för havsbaserad vindkraft där vi går in på hur det kommer sig att andra europeiska länder lyckas bättre med att godkänna havsbaserad vindkraft än vad Sverige gör – det är det vi är inne på här.

Vi kommer självklart att så snart det bara är möjligt ge besked om alla pågående ärenden kring havsbaserad vindkraft. Men det är inte så som ledamoten påstår: att alla förutsättningar för tillstånd är klara och att allt som saknas är regeringens beslut om tillstånd. Det stämmer inte. Regeringen har i dag 17 ansökningar om vindkraftsparker i Sveriges ekonomiska zon, varav 7 planeras i södra Östersjön. Det här påverkar såklart besluten. Man kan inte fatta beslut i varje enskilt ärende utan att se till helheten. Det är någonting som jag tror att även ledamoten har förståelse för.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2023/24:435 om förbud mot omvändelseförsök

Anf. 93 Justitieminister GUNNAR
STRÖMMER (M):

Fru talman! Daniel Vencu Velasquez Castro har frågat mig om jag och regeringen kommer att presentera lagändringar som förbjuder omvändelseförsök

samt omvändelseterapi och i så fall när riksdagen kan förvänta sig att få ta del av de förslagen.

Låt mig först slå fast att alla i Sverige ska ha rätt att vara den man är och älska vem man vill. Men för alltför många ser verkligheten inte ut så i dag. Hot, hat, våld och trakasserier begränsar fortfarande hbtqi-personers möjligheter att fullt ut leva fritt och öppet i vårt samhälle.

Att tvinga en person att förändra eller dölja sin sexuella läggning eller att tvinga en person att avstå från att leva i enlighet med sin sexuella läggning eller från att uttrycka kön på det sätt personen själv vill är helt enkelt inte acceptabelt. Ett sådant handlande kan träffas av flera olika brottsrubriceringar, som olaga frihetsberövande, misshandel eller olaga tvång. Omvändelseförsök eller omvändelseterapi får inte heller förekomma inom hälso- och sjukvården.

För mig och den här regeringen är det av yttersta vikt att hbtqi-personer får det stöd och det skydd de behöver. Jämställdhetsmyndigheten har därför fått i uppdrag att kartlägga hbtqi-personers utsatthet och risk för våld i nära relationer samt att föreslå konkreta insatser riktade till såväl målgruppen som berörda yrkesgrupper. Regeringen har även gett Nationellt centrum för kvinnofrid ett särskilt uppdrag att driva en stödtelefon för transpersoner och icke-binära personer som utsätts för våld. Dessutom pågår nu ett intensivt arbete i Regeringskansliet med att ta fram en ny handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.

Vi ser också att hbtqi-personer är särskilt utsatta i hederssammanhang. Från regeringens sida har vi växlat upp i kampen mot hederskulturen, och många åtgärder har vidtagits på senare tid. Så sent som i januari presenterade vi ett förslag om ett utvidgat utreseförbud som syftar till att skydda barn från att föras utomlands mot sin vilja och där fara illa, bland annat genom att utsättas för omvändelseförsök. Strax därefter gav vi också en särskild utredare i uppdrag att ta ställning till om straffskalorna för vissa hedersrelaterade brott bör skärpas.

Den utredning som Daniel Vencu Velasquez Castro hänvisar till fick i uppdrag att analysera vilket straffansvar som i dag finns när det gäller omvändelseförsök och ta ställning till om det straffrättsliga skyddet bör förstärkas. Utifrån sina iakttagelser har utredningen gjort bedömningen att det inte bör införas en särskild reglering som kriminaliserar omvändelseförsök. Betänkandet har remitterats och bereds nu vidare i Regeringskansliet. Jag vill inte föregripa resultatet av den processen annat än genom att framhålla att den grundläggande frågan om hbtqi-personers rätt att leva fritt och öppet i vårt samhälle är mycket angelägen. Av den anledningen är det viktigt att såväl förslagen som remissynpunkterna blir föremål för en grundlig analys, varför det ännu är för tidigt att säga när regeringen kommer att ta ställning till utredningens förslag och bedömningar.

Anf. 94 DANIEL VENCU VELASQUEZ
CASTRO (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret på min interpellation. Men svaret oroar mig något. I Tidöavtalet var det enda löftet till hbtqi-personer att man skulle utreda förutsättningarna att förbjuda fenomenet omvändelseförsök. Jag har vid ett antal tillfällen haft debatter och diskussioner med statsrådet Paulina Brandberg men har inte fått svar på vad regeringens ståndpunkt är. Jag hoppades på lite mer konkretion när jag ställde frågan till departementschefen Strömmer i stället.

Det är klart att saker och ting ska utredas. Vi har en ordning i Sverige som jag i regel tycker är rätt bra: Vi utreder saker i lugn och ro, inhämtar remissyttranden och tar sedan välavvägda beslut. Det är bra. Men det kan vara så att en utredning landar i ett förslag och politiken tycker någonting annat. Det är ungefär det som har hänt i det här fallet enligt hur jag uppfattat det som statsrådet Brandberg framfört. Man vill fortfarande ta in några remissyttranden, men man lutar åt att vilja förbjuda omvändelseförsök. Man vill bara vänta tills saken är beredd på Regeringskansliet.

Fru talman! 18 procent av unga hbtqi-personer har upplevt att någon försökt att påverka deras sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Detta är bara vad vi vet – mörkertalet är förmodligen väldigt högt. Till er som lyssnar på debatten och undrar vad det här med omvändelseförsök faktiskt handlar om kan jag kort säga att det är när man försöker få bort homosexualiteten från en person eller försöker ”bota” en person som känner med hela sitt hjärta att den lever i fel kropp och är av ett annat kön.

Varför homosexualitet existerar och varför vissa har könsdysfori vet vi inte, men vi vet att hbtqi-personer finns. Jag tycker såklart att de har rätt till sina mänskliga rättigheter som alla andra. Problemet är att det finns folk som inte tycker det.

Omvändelseförsök kan ske via fysiskt våld och sexuellt våld. Det kan också vara så att man förs utomlands; statsrådet Strömmer var inne på förslag från regeringen för att hindra detta. Men det har också funnits fall där man har använt mediciner mot barn. Även om olika delar av svensk lagstiftning i dag borde kunna användas för att komma åt problemet är det för mig tydligt att ett förbud mot omvändelseförsök behöver införas, eftersom metoderna i sig varierar men syftet är detsamma: att tvinga en människa, ett barn eller en vuxen, till något som den människan inte är.

Det är såklart jobbigt för unga personer som har könsdysfori, är homosexuella eller bisexuella. Den ungdomen får uppleva att inte vara accepterad och att ständigt vara avvikande. Att hata sig själv är ingenting som jag tror att någon önskar för sig själv. Ingen väljer att leva ett sådant liv.

Problemet är att det är samhället, människor och normer som skapar omständigheterna som gör att unga hbtqi-personer lever ett sämre liv än vad andra ungdomar gör. Just därför är det viktigt att politiken går före för att förändra samhället. Det gör den genom att

exempelvis lagstifta mot dem som försöker att förändra människor och deras identitet.

Fru talman! Jag är övertygad om att ministern tycker som jag att omvändelseförsök är förkastligt och inte hör hemma i den svenska demokratin. Men det blir svårt för mig att förstå varför regeringen inte kan lägga fram ett skarpt förslag om att förbjuda omvändelseförsök när det finns stöd i kammaren för det. Det är den enda hbtqi-reformen som finns i Tidöavtalet.

En rad andra länder har kriminaliserat omvändelseförsök. Det finns goda exempel som regeringen kan titta på. Är det inte dags att också Sverige gör det? Eller är det så att regeringen är öppen för att inte förbjuda omvändelseförsök i Sverige?

(Applåder)

Anf. 95 Justitieminister GUNNAR

STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack till Daniel Vencu Velasquez Castro för möjligheten att få diskutera denna väldigt angelägna fråga i kammaren i dag.

Först vill jag bekräfta att Tidöavtalet är tydligt på den här punkten. Behovet av lagstiftningsförändringar ska utredas i syfte att se till att omvändelseterapi under hot eller genom att på annat sätt försöka tvinga någon att ändra sin sexuella läggning ska vara förbjudet. Det är utgångspunkten. Det var också därför vi omfamnade den utredning som var på plats redan när vi tillträdde.

Det är klart att den uppfattning som kommer till uttryck i det sammanhanget är en uppfattning som mitt parti Moderaterna har haft grundmurad under en längre tid. Det är vår utgångspunkt. Mitt problem är inte i första hand en bristande vilja hos regeringen eller en bristande övertygelse hos Moderaterna utan att den utredning som den socialdemokratiska regeringen tillsatte inte levererade ett sådant förslag. Det är den praktiska begränsningen för oss i det här läget.

Den utredning som skulle ta hand om den frågan har inte levererat ett underlag som vi bara kan konvertera och göra till ett skarpt lagförslag inför riksdagens kammare. Det är en realitet. Det vi gör är att vi först tar emot utredningen och skickar ut den på remiss. Nu har olika remissinstanser yttrat sig om de frågorna inklusive den fråga som vi nu diskuterar. Det pågår en seriös process där vi försöker att bena ut frågorna i sak och se vad det finns för möjlighet att gå fram med olika delar baserat på utredningen.

Det är inte ett uttryck för en bristande ambition eller en bristande målmedvetenhet utan ett slags utredningsrealitet. Den tillsatta utredningen levererade inte det som efterfrågades på den punkten, även om det i och för sig inte var så skarpt formulerat. Det var en ganska öppen fråga som var ställd till utredaren.

Nåväl, nu står vi där vi står, och vi arbetar metodiskt med frågorna. Det finns en poäng från utredaren, och det kan man ha olika uppfattningar om, och det är det vi nu analyserar. Men det är viktigt att säga att väldigt många av de problem som vi nu diskuterar är sådant som vi inte kan acceptera i ett öppet och fritt samhälle.

Dessbättre finns det ett rättsligt skydd som träffar många av de handlingarna redan i dag. Vad det i så fall handlar om är att förbjuda det i särskild ordning genom att förtydliga eller samla förbudet på ett och samma tydliga ställe. Mycket av det är inte tillåtet i dag.

Jag nämnde tidigare att det kan träffas av olaga frihetsberövande, misshandel och olaga tvång. Jag nämnde det utvidgade utreseförbudet som vi nu driver igenom just i syfte att bland annat skydda barn mot tvångsmässiga utresor där de kan föremål för olika typer av omvändelseförsök.

Även i ljuset av en utredning som inte levererade förslag på den här punkten finns det ett rättsligt skydd. Vi gör en hel del på andra områden när det gäller närliggande frågor. Nu ska vi göra vad vi kan baserat på det underlag som vi har fått. Jag lovar att vi ska återkomma till interpellanten och kammaren när våra slutsatser är färdiga om hur vi kan gå vidare på det underlaget.

Det råder ingen som helst tvekan om att det problem som vi diskuterar är allvarligt. Det är otroligt ingripande för de personer som drabbas av det.

Anf. 96 DANIEL VENCU VELASQUEZ

CASTRO (S):

Fru talman! Jag delar såklart statsrådets oro över det här fenomenet. Det är riksdagen som stiftar lagar i det här landet. Är det så att politiken vill kan man också genomföra det.

Vi socialdemokrater har i en motion, skriven av bland annat mig själv, föreslagit att man ska förbjuda omvändelseförsök. Det har också socialdemokrater gjort under tidigare mandatperioder.

Fru talman! Det är lite oroande att regeringen inte kan vara konkret om sina intentioner. Jag vet mycket väl vad Moderaterna sa i valrörelsen.

Det går inte att hävda att omvändelseförsök är det samma som exempelvis misshandel, olaga tvång eller andra lagbrott, även om man kan lagföras om man utsätter en person för det.

Det går att exemplifiera med till exempel hedersrelaterat våld, som statsrådet har varit inne på tidigare. Det är klart att det är olagligt att döda eller att slå sin dotter. Det är olagligt i Sverige.

Det vi gjorde sommaren 2022 var att vi sa: Hedersrelaterat våld är ett särskilt brott. Det går att applicera samma logik och tankesätt på omvändelseförsök. Det vill jag bara upplysa statsrådet om. Det har vi gjort i Sverige tidigare. Det handlar om motivet bakom dådet. Det är vad vi vill kriminalisera.

En av de mest vitala delarna i en demokrati i ett fritt samhälle och en rättsstat är att alla människors rätt att kunna leva fria liv. Det är ett okränkbart liv som inte definieras av någon annan än en själv.

Det är inte rimligt att det i dag i Sverige är fullt lagligt att ha terapiesessioner för att successivt övertyga någon att det är fel på den personen för att den är attraherad av personer av samma kön, eller att försöka ha gruppssessioner för att bota människor som känner: Jag blev född i fel kropp. Det ska i Sverige inte råda några

tvivel för framför allt hbtqi-ungdomar att vi står upp för deras rätt att vara den de är. Detta är en viktig beståndsdel i det.

Fru talman! Det är oftast så att Sverige inte är först med en hbtqi-reform i världen. Vi var inte först med samkönade äktenskap. Vi var inte först med att sluta tvångssterilisera transpersoner. Vi var inte först med att tillåta samkönade par att bli föräldrar. Vi kommer inte att vara först med att införa förbud mot omvändelseförsök, om det nu sker under den här mandatperioden.

I flera länder är det redan förbjudet med omvändelseförsök. Tyskland, Frankrike, Island, Malta, Nya Zeeland, Kanada och så vidare har redan förbjudit det. Det finns goda resultat som regeringen kan titta på för att inspireras.

Vad gäller hedersrelaterat våld, som Gunnar Strömmer nämnde i sitt interpellationssvar och i andra svar, är det såklart att regeringen satsar på att arbeta mot det. Det är bra att de som blir utsatta för det får det stöd som de behöver. Men det gäller också att de som utsätter någon för det lagförs. Det håller jag med om.

Jag vet inte om Strömmer har tagit del av MUCF:s kartläggning som den förra regeringen gav den i uppdrag att göra angående omvändelseförsök och deras omfattning. Där konstaterar man att omvändelseförsök inte går att härleda till ett fenomen, en grupp, en religion eller en gruppering. Det sker ganska brett i samhället bland olika grupperingar.

Fru talman! Gunnar Strömmer hänvisar i sitt svar till att Jämställdhetsmyndigheten har fått ett uppdrag att kartlägga hbtqi-personers utsatthet i nära relationer. Det är visserligen bra. Men som jag sa tidigare har en sådan kartläggning om omvändelseförsök redan gjorts. Det finns redan färskare resultat som statsrådet kan ta del av. Det var det som föranledde tilläggsdirektiven till utredningen *Förstärkt skydd för den personliga integriteten*.

Ministern borde ha en ganska klar uppfattning om situationen för hbtqi-personer och hur de blir utsatta för omvändelseförsök i dag. Vad gör Gunnar Strömmer som departementschef på Justitiedepartementet för att säkerställa att Polismyndigheten, Brottsoffermyndigheten, Rättshjälpsmyndigheten och Sveriges domstolar införskaffar sig kunskap om och ger stöd till dem som inom rådande lagstiftning blir utsatta för detta i dag?

Anf. 97 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Låt mig återigen bekräfta att vi har tagit del av samma underlag och samma granskningar. Vi har gemensamt ställt oss bakom de tilläggsdirektiv som gavs sommaren 2022 till den aktuella utredningen. Moderaterna har bekräftat det många gånger på egen hand, och det bekräftades också i avtalet mellan samarbetspartierna i samband med regeringsbildningen. Det är alltså riktningen för politiken. Dessvärre har inte den utredning vi nu talar om

levererat ett underlag på den här punkten, och det är där vi står.

Apropå vad jag gör konkret på departementet kan jag säga att vi nu ser till att bereda underlaget så bra som det bara går. Vi tar del av alla remissinstansers svar och den analys som har inkommit när det gäller utredningen, som ju omfattar fler frågor än den vi nu diskuterar. Sedan ska vi bestämma oss för vägen framåt.

Strängt taget finns det två vägar framåt. Den första är att vi baserat på den utredning vi har får säga att vi inte kan lägga fram ett förslag när det gäller omvändelseterapi och att vi, så att säga, nöjer oss med det befintliga rättsbeskedet om olika handlingar, som i och för sig träffar mer generellt men som också träffar detta.

Den andra vägen är att vi drar slutsatsen att vi måste skaffa oss ett beredningsunderlag för att kunna lämna ett förslag om att förbjuda omvändelseterapi.

Möjligtvis finns det också ett tredje alternativ, men strängt taget är det detta vägval vi står inför. Vi förbereder oss nu för att kunna lämna ett genomtänkt svar på frågan.

Jag tycker för all del att analogin till hedersbrotten håller. Jag tycker inte att det är konstigt att tänka sig att handlingar som i sig är brottsliga också delvis ska dömas i ett annat ljus baserat på syfte och motiv. Det sker på andra områden, och det kan mycket väl tänkas ske också på detta område.

Om vi väljer den vägen ska vi i så fall säkerställa att det kan göras på ett effektivt sätt som också gör att skyddet i praktiken blir starkare och bättre än i dag. Jag önskar att vi hade haft underlag för att dra en säker slutsats i den delen, men det har vi tyvärr inte baserat på den aktuella utredningen. Men vi arbetar med det här och nu.

Låt mig också säga något när det gäller myndigheter. När det gäller hur domstolar arbetar med detta har vi såklart en dialog med domstolarna även om man håller behörigt avstånd till deras sätt att arbeta – inte bara med sådana här frågor utan allmänt sett – just därför att domstolarna måste ha ett oberoende i förhållande till regeringsmakten.

När det däremot gäller andra myndigheter, som vi mer omedelbart kan styra, exempelvis polisen, är detta frågor som aktualiseras både i regleringsbrev och i uppdrag och myndighetsstyrning av det enkla skälet att det är av ett så utomordentligt stort allmänt intresse att de här frågorna hanteras på ett initierat, offensivt och omdömesgillt sätt av polisen och andra myndigheter.

Anf. 98 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för debatten och för hans engagemang i en fråga som är väldigt viktig för landets hbtqi-personer.

Jag hoppas att Gunnar Strömmer förstår vilken makt han sitter på och vad han kan åstadkomma om han bara vill. Jag vill passa på att bjuda in ministern till ett seminarium här i riksdagen den 29 februari klockan 8.00, där han kan få lyssna på människor som har blivit

utsatta för omvändelseförsök och andra som har expertis på området.

För varje dag som regeringen väntar, fru talman, utsätts barn för omvändelseförsök. Det är barn som får höra att det lever en demon inne i dem och som behöver genomgå en exorcism till följd av det. Det är unga som blir utstötta från ett helt samhälle till dess att de pratar med en präst, en imam eller någon annan religiös ledare för att bota den sjukdom som det påstås att de har. Det är absurt.

Vi socialdemokrater tycker att fenomenet ska förbjudas, och jag beklagar att det här inte uppdagades för politiken tidigare. Då kanske vi skulle ha haft ett förbud mot omvändelseförsök i dag. Det beklagar jag alltså, men nu är det inte så. Nu är det Gunnar Strömmer som sitter vid makten, och det här han som kan se till att detta realiserar. Jag och många med mig är angelägna om att det görs fort, för det är väldigt många som blir utsatta i dag. I stället ska vi vänta.

Men, fru talman, det går bra att göra saker snabbt om man vill. När det till exempel kommer till att införa visitationszoner ska det gå snabbt. Då spelar det ingen roll att remissinstanser har sagt att det inte är så bra, utan då ska det gå snabbt. Men i en fråga som skulle göra livet tryggare för hbtqi-personer ska vi vänta. Då måste man analysera och betänka det hela.

Det innebär att man tar hårdare tag mot vissa företeelser i samhället, men inte mot alla. I det här fallet är det hbtqi-personer som blir särskilt utsatta.

Fru talman! Det osar ett nytt löftesbrott från regeringen. Till QX sa Ulf Kristersson att ett förbud mot omvändelseförsök kommer att vara en prioriterad fråga för regeringen. Det är dags att regeringen prioriterar. Det är dags att regeringen inför ett förbud mot omvändelseförsök i Sverige.
(Applåder)

Anf. 99 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Än en gång ett tack till interpellanten för möjligheten att diskutera denna väldigt angelägna fråga i dag!

Låt mig säga något om visitationszonerna. Skälet till att vi kan vara snabba i den frågan är att vi har ett ordentligt beredningsunderlag. Vi tillsatte en utredning som under tolv månader arbetade med frågan och som också levererade ett beredningsunderlag som möjliggör en snabb hantering i nästa skede. Utan ett sådant underlag hade det naturligtvis inte varit möjligt att vara snabb.

Det handlar alltså inte om en värdering av angelägenhetsgraden i olika lagstiftningsprojekt, utan det kokar kort och gott ned till frågan om man har ett underlag som man kan bygga seriös lagstiftning på eller om man inte har det. Jag får dessvärre konstatera att den utredning som Socialdemokraterna tillsatte och det sätt på vilket man formulerade uppdraget inte lyckades leverera ett underlag som gör det möjligt att vara snabb.

Däremot kan vi så snabbt och noggrant som möjligt analysera det underlag som vi har fått in i form av utredningen och i form av remissinstansernas svar. Det är det vi gör nu.

Jag vill verkligen försäkra både interpellanten, alla medborgare som är engagerade i frågorna och alla som personligen är omedelbart berörda av frågan att regeringen inte kommer att dröja ett ögonblick i steget när vi väl har gjort bedömningen av vad som är det målrationella sättet att ta sig fram givet det underlag vi har.

Så här i slutet av vårt meningsutbyte och inför den stundande helgen vill jag gärna ta fasta på att vi trots allt är överens om något utomordentligt viktigt, nämligen att i Sverige ska var och en kunna leva och älska vem man vill och vara den man är utan att behöva bli utsatt för tvång och utan att behöva förändra, dölja eller avstå att leva i enlighet med sin sexuella läggning eller uttrycka sitt kön på det sätt som man själv önskar.

En sådan enighet är ingen dålig utgångspunkt när man ska fatta kloka och så småningom, hoppas jag, praktiska och effektiva beslut för att stärka skyddet för människor i en mycket utsatt situation.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Redogörelser

2023/24:RS1 Riksdagsförvaltningens årsredovisning för verksamhetsåret 2023

2023/24:RS3 Redogörelse för verksamheten inom Interparlamentariska unionen (IPU) och den svenska delegationens arbete under 2023

2023/24:RS4 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till riksdagsstyrelsen

§ 16 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 15 februari

2023/24:500 Avveckling av moskéer

av Nima Gholam Ali Pour (SD)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2023/24:501 Vräkning av barnfamiljer

av Sofia Amloh (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:502 Effekter på folkhälsan när barnfamiljer vräks

av Sofia Amloh (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2023/24:503 Förvaltning av Sveriges världsarv

av Louise Thunström (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2023/24:504 Modersmålsundervisning

av Mirja Räihä (S)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2023/24:505 Skulder och jämställdhet

av *Ida Ekeröth Clausson* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:506 Åtgärder mot ökande antal konkurser

av *Ida Ekeröth Clausson* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2023/24:507 Åtgärder för att minska antalet förlusningsskador

av *Sanne Lennström* (S)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2023/24:508 Trafikverkets avgifter för ideella föreningar

av *Lars Isacsson* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:509 Regeringens reformagenda för bostadsbyggande

av *Markus Kallifatides* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:510 En förbättrad klimakterievård

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 6 anf. 34 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 6 anf. 35 (delvis),

av talmannen därefter till och med § 7 anf. 40 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 67 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 15 februari

2023/24:609 Banavgifternas inverkan på skogsindustrins transporter

av *Lars Isacsson* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:610 Situationen i Etiopien

av *Petter Löberg* (S)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:611 Acceptans för särskilda pass

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:612 Extra resurser till Spårväg syd

av *Linus Lakso* (MP)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:613 Resurser till Sverigeförhandlingens projekt

av *Linus Lakso* (MP)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:614 Omprövningar av rätten till assistansersättning

av *Nadja Awad* (V)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2023/24:615 Skyddsombuds närvaro vid inspektioner

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 14.07.

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 2 Svar på interpellation 2023/24:366 om	
arbetsmarknadskunskap i gymnasieskolan	2
Anf. 1 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	2
Anf. 2 NIKLAS SIGVARDSSON (S)	2
Anf. 3 JOHANNA HARALDSSON (S)	3
Anf. 4 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	3
Anf. 5 NIKLAS SIGVARDSSON (S)	4
Anf. 6 JOHANNA HARALDSSON (S)	4
Anf. 7 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	4
Anf. 8 NIKLAS SIGVARDSSON (S)	5
Anf. 9 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	5
§ 3 Svar på interpellation 2023/24:387 om missbruk av	
nystartsjobb	5
Anf. 10 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	5
Anf. 11 SERKAN KÖSE (S)	6
Anf. 12 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	7
Anf. 13 SERKAN KÖSE (S)	7
Anf. 14 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	8
Anf. 15 SERKAN KÖSE (S)	8
Anf. 16 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	8
§ 4 Svar på interpellation 2023/24:393 om nedskärningar hos	
Arbetsförmedlingen	9
Anf. 17 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	9
Anf. 18 SERKAN KÖSE (S)	9
Anf. 19 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	10
Anf. 20 SERKAN KÖSE (S)	10
Anf. 21 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	11
Anf. 22 SERKAN KÖSE (S)	11
Anf. 23 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	12
§ 5 Svar på interpellation 2023/24:421 om etablering av	
utrikesfödda kvinnor på arbetsmarknaden	12
Anf. 24 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	12
Anf. 25 SOFIA AMLOH (S)	12
Anf. 26 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	12
Anf. 27 SOFIA AMLOH (S)	13
Anf. 28 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	13
Anf. 29 SOFIA AMLOH (S)	14
Anf. 30 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	14
§ 6 Svar på interpellation 2023/24:351 om statsministerns	
migrationspolitik	14
Anf. 31 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M) ...	14
Anf. 32 OLA MÖLLER (S)	15
Anf. 33 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M) ...	15
Anf. 34 OLA MÖLLER (S)	15

Anf. 35	Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M) ...	16
Anf. 36	OLA MÖLLER (S).....	16
Anf. 37	Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M) ...	16
§ 7 Svar på interpellation 2023/24:423 om konsekvenser för		
drabbade av svinpestrestriktionerna		17
Anf. 38	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	17
Anf. 39	MALIN LARSSON (S)	17
Anf. 40	ANDERS KARLSSON (C)	18
Anf. 41	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	18
Anf. 42	MALIN LARSSON (S)	19
Anf. 43	ANDERS KARLSSON (C)	19
Anf. 44	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	20
Anf. 45	MALIN LARSSON (S)	20
Anf. 46	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	20
§ 8 Svar på interpellation 2023/24:418 om regeringens arbete mot		
silikos		21
Anf. 47	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	21
Anf. 48	ISAK FROM (S).....	21
Anf. 49	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	21
Anf. 50	ISAK FROM (S).....	22
Anf. 51	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	22
Anf. 52	ISAK FROM (S).....	22
Anf. 53	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	23
§ 9 Svar på interpellation 2023/24:437 om hyvling av arbetstid		
och huvudavtalet		23
Anf. 54	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	23
Anf. 55	OLA MÖLLER (S).....	23
Anf. 56	SOFIA AMLOH (S)	24
Anf. 57	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	24
Anf. 58	OLA MÖLLER (S).....	24
Anf. 59	SOFIA AMLOH (S)	25
Anf. 60	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	25
Anf. 61	OLA MÖLLER (S).....	26
Anf. 62	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	26
§ 10 Svar på interpellation 2023/24:377 om industriella		
kulturmiljöer vid vatten.....		26
Anf. 63	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	26
Anf. 64	ISAK FROM (S).....	27
Anf. 65	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	27
Anf. 66	ISAK FROM (S).....	28
Anf. 67	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	28
Anf. 68	ISAK FROM (S).....	29
Anf. 69	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	29
§ 11 Svar på interpellation 2023/24:401 om Sveriges klimatmål		
29		29
Anf. 70	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	29
Anf. 71	JYTTE GUTELAND (S).....	30
Anf. 72	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	30
Anf. 73	JYTTE GUTELAND (S).....	31
Anf. 74	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	31
Anf. 75	JYTTE GUTELAND (S).....	32
Anf. 76	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	32
§ 12 Svar på interpellation 2023/24:424 om Naturvårdsverkets		
arbete med värdefull natur.....		33
Anf. 77	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	33
Anf. 78	ISAK FROM (S).....	33
Anf. 79	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	34
Anf. 80	ISAK FROM (S).....	34
Anf. 81	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	35
Anf. 82	ISAK FROM (S).....	35
Anf. 83	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	35

§ 13 Svar på interpellation 2023/24:438 om tillstånd för havsvindparker vid södra Skånes kust.....	36
Anf. 84 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	36
Anf. 85 ADRIAN MAGNUSSON (S).....	36
Anf. 86 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S).....	37
Anf. 87 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	38
Anf. 88 ADRIAN MAGNUSSON (S).....	38
Anf. 89 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S).....	39
Anf. 90 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	39
Anf. 91 ADRIAN MAGNUSSON (S).....	40
Anf. 92 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	40
§ 14 Svar på interpellation 2023/24:435 om förbud mot omvändelseförsök	40
Anf. 93 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	40
Anf. 94 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S).....	41
Anf. 95 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	42
Anf. 96 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S).....	42
Anf. 97 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	43
Anf. 98 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S).....	43
Anf. 99 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	44
§ 15 Bordläggning	44
§ 16 Anmälan om interpellationer	44
§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar	45
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 14.07.	45